

Tisdagen den 12 december

Kl. 12.00–15.58
18.00–20.50

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 21 november justerades.

§ 2 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skatteutskottets betänkande
2023/24:SkU6 Tilläggsskatt för företag i stora koncerner

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2023/24:SfU3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn
2023/24:SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Trafikutskottets betänkande
2023/24:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Näringsutskottets betänkande
2023/24:NU3 Utgiftsområde 21 Energi

§ 3 Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU4
Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten
(prop. 2023/24:33)
föredrogs.

*Skjutvapen och
explosiva varor –
skärpta straff för de
allvarligare brotten*

Anf. 1 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna fortsätter att steg för steg genomföra de åtgärder som på sikt kommer att ta Sverige in på rätt spår. Under Socialdemokraternas senaste åtta år vid makten ökade antalet dödsskjutningar i Sverige med 232 procent. Det gick från 19 döda 2014 till 63 döda 2022. Det är denna katastrofala utveckling som Sverigedemo-

kraterna och den nya regeringen har att utgå från när vi formar den politik som på sikt kommer att göra Sverige till ett bättre land.

I dag debatterar vi regeringens proposition *Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten*. Förslaget innebär att straffen för bland annat vapenbrott och brott med explosiva varor skärps kraftigt. Straffskalorna för grovt brott ändras från fängelse i lägst två år och högst fem år till fängelse i lägst fyra år och högst sju år. Det är alltså en dubblering av minimistrafteffekten. Straffskalorna för synnerligen grovt brott ändras från fängelse i lägst fyra år och högst sju år till fängelse i lägst sex år och högst tio år. Den som efter den 1 januari ger sig ut och grips med ett skarpladdat vapen blir automatiskt häktad och kommer att få tillbringa minst fyra år bakom lås och bom.

Fru talman! Jag ser detta som steg två av fyra i Tidöpartiernas fyrstegsraket för att kunna få bort många farliga människor från gatorna under lång tid. Låt mig förklara på ett pedagogiskt sätt.

Den 1 oktober i år infördes nya regler om preventiva tvångsmedel som innebär att polisen får använda hemlig avlyssning mot gängkriminella i preventivt syfte. De kan nu enklare avgöra när och var brott kommer att begås. Från den 1 mars nästa år kommer polisen att kunna upprätta visitationszoner där de utan misstanke kan visitera personer för att hitta exempelvis vapen och på så sätt avstyra grov brottslighet.

Ponera att man genom hemlig avlyssning kan ta reda på att en person är på väg att begå ett grovt brott på en specifik plats. Polisen upprättar en visitationszon och avstyr den kriminella handlingen. Personen som bär på ett skarpladdat vapen blir inlåst i minst fyra år. Är brottet synnerligen grovt kan personen bli inlåst i upp till tio år.

När Tidöpartiernas förslag om dubbla straff för gängkriminella blir verklighet kan personen bli inlåst i 8–20 år.

Fru talman! Jag kan konstatera att det är skillnad mellan att ha Sverigedemokraterna i ett regeringssamarbete och att ha Sverigedemokraterna utanför ett regeringssamarbete.

Det fanns ett stort problem med den tidigare lagstiftningen om grovt vapenbrott, nämligen att fängelsetiden som personer dömdes till var alldeles för kort. I en gangstermiljö där mycket handlar om makt och status kan två år, eller mindre än så, rent av ses som en fjäder i hatten – som ett kvitto på att man är beredd att begå grova brott och på att man är en farlig person. Här kommer dubbleringen av minimistrafteffekten för grovt vapenbrott att göra stor nytta, inte minst när Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen inför dubbla straff för personer inom den gängkriminella miljön. Det är stor skillnad mellan 8–20 års fängelse och dagens minimistraft på två år.

Något som forskningen med säkerhet kan peka på är att brottslighet minskar med åldern. En 20-åring som döms till två års fängelse för grovt vapenbrott kan med största sannolikhet återvända till samma kriminella gemenskap efter två år på anstalt. Får personen i stället ett fängelsestraff på minst åtta år, vilket kommer att vara fallet när Sverigedemokraternas och den nya regeringens straffskärpningar helt har trätt i kraft, är sannolikheten inte lika stor. Detta beror på ålder och mognad och på förändringar i personens kriminella miljö och nätverk men också på Kriminalvårdens möjlighet att under längre tid få personen på rätt spår.

Fru talman! I den bästa av världar väljer inga ungdomar en kriminell livsstil. Jag säger ”väljer” eftersom vi i Sverige har en fri skolgång med

bidrag upp till universitetsnivå, avgiftsfria fritidsaktiviteter och ett utbyggt föreningsliv. Detta är något som de flesta människor på jorden bara kan drömma om. Kriminalitet är någonting man väljer, inte minst om man bor i Sverige.

Den viktigaste brottsförebyggande åtgärd vi kan vidta som ligger under justitieutskottets uppdrag är helt enkelt att låsa in farliga människor under lång tid. Ju fler farliga människor som sitter i fängelse, desto färre grova brott kommer att begås. Färre farliga människor kommer då att beblanda sig med ungdomar som är på gränsen till att välja en kriminell livsstil. Sverigedemokraternas och regeringens politik kommer att skapa ett tryggare Sverige.

Ett problem som vi står inför och som kommer att förvåras de närmaste åren är bristen på anstaltsplatser. När Socialdemokraterna kom till makten 2014, på grund av att den forna alliansen inte ville styra landet ihop med SD, var brist på anstaltsplatser inte något problem. Ett år senare stod den socialdemokratiska statsministern på Sergels torg och basunerade ut att hans land minsann inte bygger några murar. ”Vi har varit naiva” är ett uttryck som kan symbolisera dessa åtta år. Efter Socialdemokraternas åtta år vid makten går 2 000 personer fria i väntan på fängelseplats.

Men, fru talman, nu är det nya tider. På Sveriges anstalter installeras våningssängar. Modulfängelser byggs innanför fängelsemurarna, och samtidigt är flera helt nya fängelser i startgroparna. Sverigedemokraterna och regeringen kommer att se till att fler får avtjäna sitt fängelsestraff i sitt hemland. Fängelseplatser kommer att hyras utomlands för att öka landets möjlighet att hålla farliga personer borta från gatorna under lång tid.

Fru talman! Att vända decennier av misslyckad politik kommer att ta tid, men mycket är på gång. Regeringen och Sverigedemokraterna kommer att genomföra Tidöavtalet. Jag vill avsluta med att återigen konstatera att det är skillnad mellan att ha Sverigedemokraterna i ett regeringssamarbete och att ha Sverigedemokraterna utanför ett regeringssamarbete.

Jag yrkar bifall till förslaget i propositionen.

Anf. 2 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Kriminalitet är något man väljer, sa Pontus Andersson Garpvall i sitt anförande. Jag har en väldigt enkel och kort fråga. Vad säger ledamoten om de fall som har uppmärksammats där unga har förts iväg och tvingats att begå brott? Är kriminalitet alltid något som man väljer i Sverige?

Anf. 3 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik:

Fru talman! Det finns givetvis specifika fall där så inte är fallet.

Det den nya regeringen har infört är den proposition som gick igenom för ett halvår sedan och som handlade om att involvera barn i brottslig verksamhet. Den byggde på en utredning som togs fram av den förra regeringen. Nu är lagstiftningen på plats, och den är på sätt och vis bra. Men problemet med denna lagstiftning är att den är ganska typiskt socialdemokratisk eller miljöpartistisk, för i de domar som har vunnit laga kraft har de människor som har dragit in unga i kriminalitet dömts till icke avskräckande straff. Det handlar om dagsböter för att ha involverat unga i kriminell verksamhet.

Jag konstaterar att det är ett steg åt rätt håll, men som vanligt är det alldeles för snällt mot dem som drar in ungdomar i kriminalitet. Jag hade önskat att den nya regeringen återkommit med straffskärpningar på detta område också. Om man gång på gång inte gör det som krävs för att hålla farliga människor borta från gatorna kommer ungdomar att fortsätta att dras in i kriminalitet, och som ledamoten säger har de ibland inget val.

Anf. 4 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Det var bra att Pontus Andersson Garpvall korrigerade sitt kategoriska uttalande. Låt mig dock addera att det är betydligt vidare. Det finns fall där det har varit rent tvång, men i många andra fall beror det också på en miljö där den ungas reella valmöjligheter är tämligen begränsade. Detta är något vi behöver jobba med för att förändra.

Något som vi måste komma ihåg är att de som begår brott i nästan samtliga fall tidigare har varit brottsoffer. De som rånar på torgen har vid ett tidigare tillfälle rånats, och de som slår har blivit slagna. Detta vet vi. Det betyder givetvis inte att alla brottsoffer blir gärningsmän, men av dem som är gärningsmän har nästan alla varit brottsoffer. Detta är något som samhället och vi politiker behöver fokusera mer på.

Fru talman! Vad gäller lagstiftningen om att involvera barn i brottslighet var det ett vallöfte Miljöpartiet hade inför valet 2018. Det har nu blivit verklighet, vilket är bra. Lagstiftningen gäller både rekryteringen i sig och när barn används i kriminalitet på det sätt som har blivit alldeles för vanligt. Vi kommer givetvis att fortsätta att titta på om den lever upp till de syften vi hade, och vi utesluter inte att man kan behöva skärpa påföljderna framöver. Men syftet med lagstiftningen, att flytta fokus till att de vuxna bär ett större ansvar än barnen, var väldigt viktigt, och det var därför vi tog fram lagen.

Anf. 5 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik:

Fru talman! När jag använder det kategoriska uttrycket, som ledamoten uttrycker det, att man väljer kriminalitet brukar jag framhålla alla de människor som bor i särskilt utsatta områden och som väljer att anamma denna livsstil. Men de allra flesta som växer upp under tuffa förhållanden där föräldrarna kanske saknar jobb och utbildning väljer att inte bli kriminella. Jag tror mycket på att kriminaliteten formas av värderingar i samhället och inom familjen och att det snarare är det som gör att många väljer att bränna en bil i stället för att bygga en bil.

Vi satsar otroligt mycket pengar på de områden där många ungdomar väljer den kriminella vägen. Men jag tror att vi i stället behöver fokusera på punktinsatser mot de barn som vi ser riskerar att välja den vägen och mot de familjer där det finns kriminalitet för att på så sätt arbeta mot dem snarare än mot området som helhet, för de allra flesta som växer upp under tuffa förhållanden väljer som sagt att inte bli kriminella.

Anf. 6 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservation 2 om kriminalvårdens förutsättning som vi har tillsammans med Miljöpartiet.

Fru talman! Vårt land är på många sätt ett sargat land. Skjutningar och sprängningar har på djupet påverkat vårt samhällsbygge, ett samhälle som

på nästan alla andra sätt är ett av de bäst fungerande samhällen människan någonsin konstruerat i världshistorien.

Om jag ska vara lite skrytsam är det ett socialdemokratiskt projekt, som vi är oerhört stolta över. Vårt land bygger på principen om stor tillit mellan människor och mellan medborgare och institutioner. Med en hög grad av erfarenhetsutbyte och med ansiktet vänt utåt har vårt land blivit starkare och inte minst kaxigt mångkulturellt och därmed kreativt. Vårt land är också byggt på samförstånd, vetenskaplig grund, starka skyddsnet och god möjlighet för människor att förverkliga sina drömmar, inte minst genom det generösa utbildningssystemet.

Detta handlar inte bara om en chauvinistisk självbild utan lika mycket om hur vi mäts av omvärlden och oberoende institut. Vi är på många sätt världens bästa land.

Men vi har revor, och en av dessa revor handlar om gängkriminalitet, skjutningar och sprängningar. Våldet har skapat en reva i vårt land, vilket inte bara utmanar den chauvinistiska självbilden utan påverkar individer och grupper i samhället högst påtagligt. Våldet är på många sätt ett systemhotande problem. Orsakerna är mångfasetterade och ibland svåra att härleda, men det finns en gemensam nämnare: vapen. Ett effektivt arbete för att få bort de illegala vapnen i vårt samhälle avgör om vi ska lyckas möta många av utmaningarna med våldsspiralerna.

Socialdemokraterna kommer att lägga fram de förslag som krävs. Vi gjorde det i regeringsställning och fortsätter att göra det i opposition. Nej, vi har inte varit naiva. Under åtta års tid visade vi snarare på en bristande naivitet. Vi var klarsynta och lade fram förslag efter förslag i en reformtakt som vårt land aldrig någonsin sett, och vi allokerade resurser till rättskedjans olika delar på ett sätt som vårt land heller aldrig skådat. När vi kom till makten 2014 var det helt tomt på produkter på departementet. Det fanns nästan ingenting, så vi fick börja från början.

En av de mer lyckosamma lagstiftningsförändringar vi genomförde var höjningen av minimistraffet för vapenbrott till två års fängelse och automatisk häktning. Hundratals gärningspersoner har därefter fått skaka galler i stället för att gå runt och ”flasha” med vapen på stan. Tidigare hade vi många fall där polisen grep en person med ett skarpladdat vapen på förmiddagen, och på kvällen gick personen fri. Nu är det slut med det, och det är vi stolta över.

I april hade vi en motionsdebatt om vapenfrågor här i kammaren, och då föreslog vi i vår reservation att man skulle fördubbla straffet för vapenbrott. Precis det ligger nu på bordet och diskuteras här. Den SD-stödda regeringen levererar således ytterligare ett socialdemokratiskt förslag. Men snart får ni faktiskt börja stå på egna ben. Det går inte längre att luta sig mot den tidigare regeringens kraftfulla hantverk.

Vi ser nu konturerna av förslag som ni har börjat mejsla fram själva, och det skapar ju en viss typ av magont. För att vara tydlig – remissförfaranden, beredningskrav och rättsstatliga principer är sådant vi måste värna om även i framtiden. Nu är det upp till bevis, och ni behöver visa att ni klarar det.

Nu går jag in på några principiella resonemang kring frågan i sig. Man kan naturligtvis fundera på huruvida skärpta straff alltid löser saker och ting, men vi vet ju att i de allra flesta fall har det ingen som helst betydelse för gärningspersonernas bevekelsegrunder. De tänker över huvud taget

inte på konsekvenserna av sitt handlande. Det gäller inte minst unga lagöverträdare.

Med vapenbrotten är det en viss skillnad, och det är därför vi accepterar detta och också har drivit frågan om skärpta straff för vapenbrott. Det är skillnad när man smugglar vapen, är vapensmed eller kanske gömmer vapen åt släktingar och pojk- eller flickvänner, för då tar man en kalkylerad risk. När nu dessa straff skärps ytterligare är det naturligtvis något man kommer att ta i beaktande i ännu högre utsträckning än tidigare.

Det finns en del problem med proportionalitet när det kommer till andra brott som är av allvarlig art, och det är något som inte minst regeringen har pekat på. Nu landar minimistraffet för grovt vapenbrott en bra bit över minimistraffet för till exempel grov misshandel – ja, till och med strax under dråp och synnerligen grov misshandel. Vi behöver alltså se över hela straffskalorna och ta ett samlat grepp, för just nu börjar det bli dissonans mellan vissa saker. Intellectuellt sett kan det försvaras med den avskräckande faktorn som finns i just de här brottskategorierna. Då går det att motivera en sådan dissonans i proportionaliteten.

Jag vill också lyfta fram något som fler talare kanske tar upp så småningom, nämligen att den kriminella miljön kommer att anpassa sitt modus operandi till hur lagstiftningen ser ut. Risker finns när vi höjer straffen drakoniskt för dessa vapenbrott att man återigen pressar ned gärningarna i grupper som inte omfattas av det straffrättsliga och att allt yngre förövare blir delaktiga i allt grövre brott, precis som vi har kunnat se i andra fall. Det är en konsekvens av att vi lagstiftare ivrigt försöker lösa ett problem och plötsligt försätter oss i ett ännu mer tragiskt läge. Vi behöver alltså vara på tårna.

Socialdemokraterna har en reservation, och den handlar om Kriminalvården. Det kan synas lite apart att den läggs när det handlar om vapenfrågor, men jag tror det är viktigt att påminna varandra gång på gång om att det behöver tas i beaktande när man stiftar lagar i kammaren.

Kriminalvårdens remissvar är på många sätt ett nödrop från en av Sveriges största myndigheter, tillika en av de mest välskötta. Man beskriver att man har oerhört svårt att klara att utöka antalet anstaltsplatser så mycket som krävs, inte minst som en följd av lagstiftningen som är på gång nu. Det är ingen nyhet för oss. Vi har den senaste tiden åkt runt på många anstalter. Utskottet har bland annat varit på Hall.

Olika typer av chefer inom Kriminalvården framstår som alltmer stressade. Vi har pratat med många fackliga företrädare som ser verksamheten försämrats i grunden och att det sker väldigt snabbt. Det klientnära arbetet hinns inte med, och det dynamiska säkerhetsarbetet har inte den spets man vant sig vid.

Det handlar om säkerheten men faktiskt också om det brottsförebyggande och återfallsförebyggande arbetet inom anstalterna. Den ansträngda situationen innebär en attack mot de faktorer som gör svensk kriminalvård till en av världens bästa, till exempel att den är rymningssäker och drogfri och att man har bra behandlingsprogram samt arbete, studier och verksamhet vilket gör att man kommer ut från anstalten i bättre skick.

Fru talman! Vi socialdemokrater ger aldrig upp om människor. Det vägrar vi göra, hur många onda gärningar de än har gjort. Så småningom kommer de ut från anstalterna, och då ska de ha bättre redskap att göra rätt för sig och klara sig utanför murarna inom lagens ramar.

Vi är mycket bekymrade över den likgiltighet som den SD-styrda regeringen visar inför rättskedjans olika delar när det gäller resurser och konsekvenstänk. En ofta upprepad floskel är att rättskedjan ska hålla ihop, men det krävs starkt fokus på det. Därför kräver vi i vår reservation att regeringen omedelbart tar fram en plan för hur myndigheten, i det här fallet Kriminalvården, ska klara av sitt uppdrag.

Det står i betänkandet att regeringen noggrant följer verksamheten, men det behövs mer än observation. Det krävs kraftfullt engagemang men också en del handpåläggning, och vi socialdemokrater kommer att fortsätta att aktualisera Kriminalvårdens situation här framöver. Var så säkra!
(Applåder)

Anf. 7 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Sverige har tagit emot många människor under lång tid. En sådan mängd människor tillsammans med en dålig och kravlös integration in i vår arbetsmarknad, vårt språk och våra värderingar har uppenbart fört med sig flera problem som vårt land nu står inför. Med det sagt – lika viktigt som det är att peka på problemen med stor invandring och att vi framöver behöver ha en absolut minimal invandring är det att säga att vi är här nu, tillsammans. Vi sitter i samma båt.

Vi behöver se till att vi tillsammans som land och som svenskar håller ihop och delar en gemenskap. Det ska därför finnas några grundläggande krav och utgångspunkter som inte är valbara här.

För det första måste alla göra sitt bästa att bidra. Det betyder i huvudsak att vuxna ska vara självförsörjande. När fler arbetar och bidrar får vi mer pengar att lägga på vår gemensamma välfärd.

För det andra ska alla lära sig begriplig svenska. Det är svårt att få jobb och känna gemenskap om vi inte delar samma språk. Om man kan fler språk än svenska är det naturligtvis välkommet och bidrar till Sveriges konkurrenskraft på en global marknad.

För det tredje ska man dela våra värderingar – någotsånär. Det betyder inte att alla behöver tycka precis likadant, men västvärlden och Sverige bygger i mångt och mycket på upplysningens ideal. Det ska vi fortsätta med. Förnuft, meritokrati, sekularitet och individens rätt ska gälla framför familjens heder.

Ingen av dessa tre utgångspunkter – självförsörjningen, språket och värderingarna – sitter i hårfärg, hudfärg eller religion.

Fru talman! I morse gick många hårt arbetande svenskar till jobbet. Vissa har bott här i flera generationer, andra har kommit hit senare i livet och kommer att bo här i flera generationer framöver. För alla dessa svenskar håller Moderaterna nu på att återupprätta arbetslinjen och tryggheten. Vi ska ta tillbaka kontrollen över lag och ordning i landet.

Våra barn ska inte förloras till vare sig kriminella gäng eller religiös fundamentalism. För detta krävs en effektiv brottsbekämpning. Att se till att gängkriminella som går runt med vapen på allmän plats sitter lång tid i fängelse är ett exempel på effektiv brottsbekämpning.

I dag röstar vi om att fördubbla straffet för just grovt vapenbrott från dagens två år till fyra år. När vi dessutom får på plats att gängkriminella får dubbla straff innebär det åtta års fängelse för att gå runt med vapen på gatan. Det ändras från två års fängelse, som i dag, till åtta års fängelse. Det är skillnad, och det gör skillnad vem som styr Sverige.

Att låsa in dessa farliga individer är särskilt viktigt för våra barn och unga i särskilt utsatta områden. Skottlossningar sker vid skolor och förskolor. Våra förskolebarn övar inte längre bara utrymning. De övar också ”inrymning” och att barrikadera sig för att förhindra att något barn kommer till skada vid skottlossning.

Vi vet att skottlossningar sker på lekplatser och gårdar där barn träffas av kulor. Inte minst vet vi att helt oskyldiga barn har blivit dödade av gängkriminellas skott. För att nämna det uppenbara exemplet: Adriana. Vi behöver en effektiv brottsbekämpning för att skydda våra barn.

Fru talman! Med den budget för rättsväsendet som vi röstade igenom i förra veckan fullföljer vi det som vi gick till val på, nämligen att återta kontrollen över lag och ordning i Sverige. Oppositionen pratar om det som om det vore repression. Men det är inte repression, utan det är rättvisa.

Tillgången till det svenska samhället och dess lagar och regler och möjligheten att leva sitt liv tryggt och i frihet ska finnas för alla, oavsett var man är född, oavsett var ens föräldrar är födda och oavsett var i Sverige man bor. Men så är det inte i dag.

Steg för steg, proposition för proposition och beslut för beslut i denna kammare bidrar nu den moderatledda regeringen till att vända den negativa utvecklingen och förändra Sverige till det bättre. Vi sätter Sverige först för alla, såväl gamla som nya svenskar.

Anf. 8 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation.

Det är otroligt viktigt att få bort skjutvapen, explosiva vapen och sprängmedel från kriminella miljöer, där de används främst inom grov organiserad brottslighet som ett led i deras verksamhet och våldskapital.

Skjutvapen skiljer sig från andra brottsverktyg. De är i allra högsta grad dödliga och är även mycket potenta verktyg vid hot, och användandet har ökat markant. Sprängmedel förstörs av sig själva vid explosionen, men just skjutvapen kan användas gång på gång. Det blir därför extra allvarligt, och det är viktigt att ta tag i detta.

Det är även viktigt att vi ser över lagstiftningen om smuggling av dessa saker, och det är därför välkommet att straffskärpningarna omfattar både innehav och smuggling.

Centerpartiet delar regeringens syn på behovet av straffskärpningar, men vi anser att de brott som i propositionen rubriceras som grova ska ha ett minimistraff på fem år i stället för de fyra år som föreslås, för att ytterligare visa på allvaret i detta.

Med detta sagt: Det som är viktigt att ha i minnet i dag när vi debatterar skärpta straff är att inga höjda straffskalor i världen avskräcker om man inte riskerar att åka fast, att bli lagförd och att bli dömd och få det höjda straffet. Om det inte är så blir höjningen bara en papperstiger.

Vi får förvisso information om att polis och åklagare förhindrar fler grova brott än tidigare, och vi vet att många sitter frihetsberövade och döms. Samtidigt måste vi se detta i skenet av de enormt stora resurstillskott som polis och rättsväsen har fått och kommer att få. Vi här och framför allt alla medborgare och brottsoffer har därför rätt att ha höga förväntningar på regeringen. Dagens förslag är alltså rätt, med Centerpartiets reservation,

men jag påminner om att det är ett stort ansvar som ligger på regeringsunderlagets partier att leverera så att vi får se ytterligare resultat.

Jag vill avslutningsvis även peka på vikten av den lagstiftning som vi och många har stått bakom och som ger tullen ökade befogenheter och resurser. Det gäller även att tillförsäkra att Nationellt forensiskt centrum får tillräckliga resurser för att, ofta snabbt, kunna hantera vapenärenden och ärenden med explosiva varor. Det är viktigt att hela kedjan finns.

Till sist vill jag säga att Centerpartiet delar de farhågor om Kriminalvården som Socialdemokraterna och Miljöpartiet har lyft fram. Det är som sagt helheten som räknas.

Anf. 9 RASMUS LING (MP):

Fru talman! I dag ska riksdagen besluta om att skärpa straffen för vapenbrott igen. Formellt sett är det i morgon som det kommer att tryckas på knappar, och ikraftträdandet sker om några veckor, den 1 januari 2024.

Det blir lägst fyra års fängelse för grovt vapenbrott, maxstraffet höjs till sju år och även straffen för brott av normalgraden och synnerligen grova brott kommer att höjas, i bred samsyn. Det som skiljer sig jämfört med många av de andra partierna är att Vänsterpartiet inte har någon reservation utan kommer att rösta för och att Centerpartiet vill ha ytterligare en liten höjning för grovt vapenbrott. I övrigt råder enighet mellan partierna, så det är ingen större dramatik på det sättet.

Lite anekdotiskt kan jag i sammanhanget passa på att säga att skärpningen av vapenbrotten påbörjades för tio år sedan, då det också var en högerregering och justitieministern hette Beatrice Ask. Då var minimi-straffet för grovt vapenbrott sex månader, vilket höjdes till ett år 2013–2014. Nu är vi uppe i fyra år, och det har varit ganska stor samsyn kring detta hela vägen.

Fru talman! Det finns en annan aspekt av helheten på området som kanske inte avser just själva vapenbrottsstraffet men som jag ändå tycker är värd att uppmärksamma. Miljöpartiet och Socialdemokraterna tar upp det i reservation 2, som jag för övrigt yrkar bifall till. Det handlar om situationen inom Kriminalvården, som vi kommer att ha all anledning att rikta stort fokus mot.

Kriminalvården är en myndighet i kris, fru talman. Det som gör att den är i kris är att det inte har skett en tillräcklig utbyggnad och att det har gjorts breda straffskärpningar. Nu kommer detta också för vanligt förekommande brott. I somras skärptes straffen för narkotikabrott och även många andra brott som begås av många personer, och då kommer vi att få se att en redan pressad och svår situation blir ännu svårare. Där har man svårt att klara av sitt uppdrag.

Dömda personer får vänta med att avtjäna sina fängelsestraff för att det helt enkelt inte finns platser. Det är samma sak på häktena. Dubbelbeläggningar är det nya normala på anstalterna, och det är ingen bra situation. Det kommer att öka risken för radikaliserings- och våldsbejakande extremism. Det kommer att öka risken för att personer som tidigare inte var involverade i brottslighet kommer att bli det under sitt fängelsestraff. Detta är inte en bra situation, fru talman.

Vår reservation går ut på att regeringen ska ta fram en plan för Kriminalvården för att kunna hantera detta bättre. Vi har inte majoritet för det här i kammaren, men det är inte en fråga som vi kommer att släppa. Vi

Prot. 2023/24:47
12 december

-----
*Skjutvapen och
explosiva varor –
skärpta straff för de
allvarligare brotten*

Prot. 2023/24:47
12 december

-----
*Skjutvapen och
explosiva varor –
skärpta straff för de
allvarligare brotten*

kommer att trycka på för detta gentemot regeringen och justitieministern, för vi är väldigt oroade. De som begår brott ska självklart få ett straff för det, men vi ska inte ha en situation där vi ökar skadorna för samhället genom de straff som ges.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nummer 2.

Anf. 10 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten*. Det finns faktiskt goda skäl att ha den debatten.

Det är väl känt att vi har ett synnerligen allvarligt läge med våldsbrott i form av skjutningar och sprängningar som saknar motstycke i jämförbara länder. Senast nu i helgen var det en skjutning i Södertälje med flera skadade, och skottlossningar skedde även i Malmö och Stockholm. För drygt en vecka sedan var det en sprängning i ett villaområde i Uppsala med omfattande skador.

Vi kan konstatera att polisen gör ett gott jobb och numera förhindrar många våldsbrott och griper gärningsmän kort efter brotten. Trots detta märks dock ingen tydlig minskning – vi ser ingen tydlig nedåtgående trend.

Fru talman! Ur allmänpreventiv synpunkt är det därför angeläget att samhället klart och tydligt markerar att den här typen av brott har ett osedvanligt högt straffvärde. En ökad uppkläring och långa fängelsestraff har förhoppningsvis en avskräckande inverkan på potentiella gärningsmän.

I den mån någon ändå fullbordar brott med skjutvapen eller explosiva varor, eller påträffas med olagligt innehav av dessa föremål, har individen i fråga påvisat och styrkt sin farlighet och ska därför berövas friheten under en längre tid. Jag vill avsluta med ett litet citat av Olaus Petri, som hade ett antal domarregler. En av dem lyder: Den som missbrukar friheten är värd att mista den.

Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 december.)

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

§ 4 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Civilutskottets betänkande 2023/24:CU1

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (prop. 2023/24:1 delvis) föredrogs.

Anf. 11 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Då var det dags för civilutskottets budgetdebatt, och som företrädare för majoritetsbudgeten får jag äran att inleda den.

Majoritetsbudgeten är en mycket väl avvägd budget för det läge vi i dag befinner oss i. Våra satsningar på bostadsområdet är begränsade och

består främst av stimulanspengar till kommunerna för nya planer samt ett höjt rotavdrag.

Det är viktigt att komma ihåg att Sverige fortfarande brottas med en hög inflation. Det ser ut som att vi håller på att vinna över inflationen, men kampen är definitivt inte över än. Nu behöver vi hålla i och hålla ut och inte ta på oss spenderbyxorna för tidigt. Detta verkar tyvärr en del partier helt ha missat.

Vi vet att en mycket stor andel av den svenska befolkningen vill bo i villa eller radhus; så mycket som sju av tio invånare vill det. Ändå är det bara en mycket liten andel av det som har byggts som har varit just villor – ungefär 20 procent av nyproduktionen under tidigare år. I antal har vi ofta legat lika med eller under grannlandet Finland, som har en mycket mindre befolkningsmängd än vad Sverige har.

Jag vill inte vara lika kategorisk som Peps Persson var när han sjöng att han vägrar att bo i en hyreskasern, men Sverige skulle definitivt tjäna på att bättre svara upp mot människors önskan om bostäder. Sverige är inget tätbefolkat land. Tvärtom är vi glest befolkade, särskilt ur ett internationellt perspektiv. Därmed borde det finnas utrymme för människor att faktiskt kunna välja boende.

Regeringen gör tillsammans med Sverigedemokraterna en tydlig prioritering i budgeten genom att skicka stimulanspengar till kommunerna för att möta behovet av småhus, alltså radhus och villor. Det märks i våra kommuner att efterfrågan på såväl hus och radhus som byggbara tomter faktiskt fortfarande är stor – exempelvis står för närvarande 2 400 personer i Helsingborgs tomtkö. I detta läge säger oppositionen att inget alls byggs i Sverige, trots att varje tomt som släpps till tomtkön bebyggs. Det släpps dock bara tomter motsvarande cirka en tiondel av efterfrågan varje år, det vill säga runt 250 tomter, och detta är långt ifrån unikt.

Samtidigt har bostadsbyggandet på många orter avstannat, men i orter med hög efterfrågan byggs det på de tomter som kommer ut på marknaden. Problemet där är bristen på tomter för småhus. Därför behöver kommuner få stimulans att ta fram fler tomter så att fler kan få sitt drömboende och så att byggandet kan komma igång igen. Att tillföra fler tomter till marknaden är inte inflationsdrivande då det inte tillför mer pengar. Det stöd vi föreslår går till kommunerna. Det är också ett väl avvägt förslag: År 2024 tillförs 60 miljoner, som alltså går till kommunerna, och därefter höjs stödet till 75 miljoner.

Denna stimulans är till för att kommunerna ska prioritera fler tomter till småhus. Detta görs i samma anda som den som format politiken under det gångna året, där Boverket har fått flera uppdrag som syftar till att öka småhusbyggandet. Bland annat har Boverket fått i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag, och man ska förbättra prognoserna för byggande. Man ska också ta fram en vägledning för exploateringsavtal.

Det finns alltså en tydlig röd tråd här: Bostadsbyggandet underlättas och kommunerna stimuleras, vilket går hand i hand i arbetet med att öka byggandet.

Det är vår ambition att öka tillgången till byggbar mark, särskilt i attraktiva lägen, och därför ska även strandskyddet reformeras. Vi har också sett att möjligheten att vid nyproduktion göra undantag från amorteringskravet inte ser ut att fungera som tänkt, vilket är något som Finansinspektionen har fått i uppdrag att titta på.

På temat stimulanspengar till kommunerna tillskjuts det också medel för att anta detaljplaner som ombildar lokaler till bostäder. I många städer kommer detta att ge mer levande områden där det i dag finns lokaler som står tomma. Satsningen är på 20 miljoner för 2024 och höjs därefter till 25 miljoner kronor.

Det finns också en mycket viktig satsning för att korta ledtiderna och snabba upp processen, och det är det ökade anslaget till Lantmäteriet. Lantmäteriet spelar en huvudroll i digitaliseringen av byggprocessen. Lantmäteriet ska ta fram en färdplan för fortsatt digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. Det är mycket viktigt att vi nu får igång användandet av teknik som redan finns men som inte har använts. Digitaliseringen är en viktig del i arbetet med att korta processerna och skapa en effektivare hantering av alla ärenden. Detta kunde givetvis ha påbörjats långt tidigare, men nu påbörjas det i alla fall.

Vi går över till den konsumentpolitiska delen, där den stora förändringen är att Allmänna reklamationsnämnden stärks. Det är viktigt att Allmänna reklamationsnämnden klarar av att hantera inkommande ärenden inom rimlig tid. Såväl allmänhet som företag har ett stort förtroende för Allmänna reklamationsnämnden, och vi ser en god följsamhet när det gäller deras beslut. Även om det framöver kommer att vara en ringa kostnad kopplad till att få sin sak prövad i Allmänna reklamationsnämnden kommer den fortsatt att ha många ärenden att avgöra.

Den konsument som har fått rätt i Allmänna reklamationsnämnden bör också kunna få ersättning för kostnaden när det är tydligt att kostnaden till följd av reklamation ska bekostas av näringsidkaren. Det blir en extra motor för alla näringsidkare att göra rätt från början, så att de slipper dessa onödiga kostnader.

Avslutningsvis tänker jag gå in lite kort på de övriga budgetförslag som har lagts fram och hur satsningarna på civilutskottets område ser ut i dem.

Socialdemokraterna, som är det största partiet i oppositionen, verkar helt ha missat den inflationsdrivna kris vi är inne i. Man slänger ut nya miljarder till marknaden i produktionsstöd, energieffektiviseringsstöd och statliga byggkrediter. Nu är risken visserligen obefintlig att detta budgetförslag verkligen skulle gå igenom i riksdagen, men det är anmärkningsvärt att man tar så lätt på inflationen och ränteproblematiken.

Det är inflationen och räntan som stoppar väldigt mycket av det som borde byggas i dag. Att spä på inflationen vore faktiskt den värsta tänkbara julklappen för hela byggsektorn. Nya besked om minskad inflation vore däremot en bra och välkommen julklapp för alla som i dag är varslade.

Socialdemokraterna inför också en egen variant på rot, där det i sann socialistisk anda är den som fuskar mest som tjänar mest på systemet. Regeringens rot är lika för alla, men i Socialdemokraternas gröna rot ska vissa åtgärder ge högre avdrag medan andra inte ger avdrag alls. Var är rättvisan i att den som varit ansvarstagande och gjort energieffektiviseringarna redan tidigare år nu inte kan få stöd för att renovera ett kök, om Socialdemokraternas förslag går igenom, medan den som renoverat köket tidigare och struntat i energieffektiviseringar nu kan få stöd för energieffektiviseringar? Det blir en orättvisa mellan de här grupperna.

Grönt rot öppnar också upp för fiffel, vilket är dåligt för den allmänna moralen. Hur svårt är det att skriva på fakturan att en ny innervägg plötsligt heter till exempel ”tilläggsisolerad yttervägg”? Den här typen av lagstift-

ning kan man roa sig med om man är i ständig opposition. Men om man vill ta ansvar och verkligen styra ett land kan man inte införa en lagstiftning som i princip uppmanar till fiffel. Det ska vara lätt att göra rätt, och man ska inte uppmana till fusk. Det är min utgångspunkt.

Centerpartiet avslår i sin budget all form av stimulans till kommuner. Det forna Bondeförbundet vill alltså varken ha fler tomter för villor eller underlätta för att omvandla tomma lokaler till bostäder i städerna. Centerpartiet har också tagit bort energieffektiviseringen av småhus i sin budget. Sedan skär man ned på Lantmäteriet och hotar därmed hela det digitaliseringsarbete som nu pågår. Det är 4,1 miljoner i neddragning som på något sätt ska sparas in. Centerpartiet är även för ett grönt rotavdrag.

Jag vill även kort nämna Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som går all-in med investeringsstöd på bostadsområdet; tillskotten är dock inte ens tillräckliga om man jämför med vad det kostade före avvecklingen. Det blir lite oseriöst när man inte verkar befinna sig i samma verklighet som vi andra, där det finns en inflation och en omvärld att ta hänsyn till. Det verkar man fullständigt ha glömt bort.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 12 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Mikael EskilanderSSon för det inledande anförandet i denna debatt.

Jag konstaterar att Mikael EskilanderSSon använder merparten av sin talartid till att recensera oppositionens budgetförslag. Det är lätt att förstå varför. Den egna budgeten, framförhandlad tillsammans med regeringspartierna, innehåller inte mycket.

Det blir dock nästan lite humoristiskt när Mikael EskilanderSSon exempelvis resonerar kring varför Socialdemokraternas förslag kopplade till rot skulle vara problematiska och innebära mer fusk. Det är givetvis exakt samma problem som finns med rot oavsett hur stort avdraget är. Regeringen föreslår dessutom en höjd rot, en lyx-rot, som bara träffar dem som redan kan lägga ut ungefär 600 000 kronor. Det är inte en generell politik, utan det är en extremt riktad politik till dem som tjänar mest.

Skälet till att jag begärde replik är ändå att Sverigedemokraterna inte lägger fram en egen budget utan stöder regeringens budget och har förhandlat om den. Budgeten är givetvis en helhet. Jag är ändå nyfiken på vad Mikael EskilanderSSon anser är sverigedemokratiska vinster på det bostadspolitiska området.

Anf. 13 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Vi börjar med påståendet att jag skulle ha lagt merparten av tiden på att recensera oppositionens budgetförslag. Det stämmer inte. Jag tittade på klockan. Merparten av tiden, runt sju minuter tror jag, lade jag på att gå igenom den budget som vi har lagt fram och som jag faktiskt är mycket stolt över.

Det finns delar av budgeten som jag hade önskat varit mer långtgående. Det är klart att jag givetvis gärna hade sett mer satsningar som tydligare pekat ut de förslag vi haft, till exempel om Sverigehuset. Men vi har fått igenom satsningar på mer villabyggande, och man har gått till mötes den svenska befolkningens önskan om att bo i villor och småhus. Socialdemokraterna glömmer ofta bort att sju av tio faktiskt vill bo i villa. Åtta av tio

bostäder som byggs är lägenheter. Man kan jämföra med liknande länder som Finland, som har en mycket högre andel småhusbyggande. Jag förstår inte varför inte även Sverige skulle kunna ha det. Detta kanske är den största bostadspolitiska förändringen sedan Socialdemokraterna lämnade regeringsmakten.

Det jag kanske skulle lyfta fram som det bästa med Tidösamarbetet är att vi har en så öppen dialog hela tiden. Vi diskuterar alla frågor och kommer fram till vad vi anser är de bästa kompromisserna. Vi står varandra väldigt nära i bostadsfrågorna, skulle jag vilja säga.

Det är viktigt att byggandet kommer igång. Men det är också viktigt att vi får fram de tomter som efterfrågas och att kommunerna lyckas tillhandahålla de tomterna, så att vi slipper se exempel som i Helsingborg, där man får fram 250 tomter men har en kö på närmare 2 500.

Anf. 14 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Sverigedemokraterna är stolta över och nöjda med den budget som nu ligger på riksdagens bord. Den innebär konkret totalt 80 miljoner kronor fördelat på 290 kommuner för att planera villatomter och konvertera kontorslokaler. Alla utom regeringen och Sverigedemokraterna tycker att detta är ett fattigdomsbevis i det konjunkturläge där vi nu befinner oss. Det är uppenbart att bostadsbyggandet har tvärnitat. Det driver på lågkonjunkturen och skapar problem för enskilda och för jobb och tillväxt. Men det tycks inte bekymra vare sig regeringspartierna eller Sverigedemokraterna.

Jag har två följdfrågor som jag hoppas få svar på. Den ena är: Hur många bostäder beräknar Sverigedemokraterna att de här förslagen ger 2024 eller 2025?

Min andra fråga gäller det plötsliga lappkast man gör rörande stödet till konsumentorganisationer. I våras tyckte man att organisationerna var så viktiga och gjorde ett så viktigt jobb att man utökade deras anslag med 1 miljon kronor. Totalt sett delar ett antal organisationer på 14 miljoner kronor. Nu, sex månader senare, tycker man inte att de har något som helst syfte. Man avskaffar hela stödet – halva försvinner nu, och det ska vara helt borta 2026. Vad har förändrats från april till oktober som innebär detta tvära kast?

Anf. 15 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har helt missat konjunkturläget. Problemet i dag är ju inflationen och ränteläget. Det vi kan göra åt inflationen och räntan är att vara återhållsamma. Socialdemokraterna är definitivt inte återhållsamma. Man tycker att man kan slänga ut miljard efter miljard. Sedan klagar man på den regering som faktiskt tar ansvar och ser till att vi får ned inflationen och gör det som behöver göras.

Det blir lite löjligt när man ska börja ifrågasätta hur många hus detta ger. Ja, det hade gett betydligt fler hus om inte Socialdemokraterna suttit i kommunerna och stoppat planer, som man till exempel gjort den senaste veckan i min hemkommun. Där stoppade man en plan och skickade tillbaka den för att man tyckte att det var för många hus inritade på planen och att ett för stort område tagits med.

Det är klart att det i slutändan är kommunernas ansvar att se till att husen verkligen kommer på plats och byggs. Det vi har gjort är att avsätta

stimulanspengar som ska stimulera till fler tomter. Det kommer fler tomter med de här stimulanspengarna än utan. Men i slutändan handlar det också om hur kommunerna hanterar det och hur kommunerna styr det. Vi måste komma ihåg att byggandet sker på en lägre nivå. Det är inte så att staten kan bestämma vad som ska byggas – om man inte går in och betalar för att det ska byggas på vissa ställen. Det var detta som skedde under den socialdemokratiska eran – man betalade för vissa byggnader. Man har egentligen betalat för att bygga fina hus i områden där det ganska ofta ändå hade byggts. I går tog jag upp det i debatten. Nu hinner jag inte ta upp det här. Totalt sett måste man börja med att se till att det finns tomter att bygga vanliga villor på.

Anf. 16 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag anmälde tio minuters talartid, men jag kommer säkerligen att gå utöver det. Jag säger det redan nu.

Jag vill rikta min första fråga till Tidöpartierna och den blåbruna regeringen. Är ni nöjda med den här katastrofala bostadspolitiken? Det måste vara den sämsta bostadspolitiken som vi har haft i Sveriges historia. Är ni nöjda med den? Ni kan omöjligtvis vara nöjda med den. Resten av Sverige är tydligt inte nöjd med den. Alla aktörer i bostadssektorn har visat sitt missnöje och gång på gång frågat efter reformer, och ingenting händer.

Herr talman! Än en gång presenterade den blåbruna regeringen en budget på utgiftsområde 18 som främst slår mot hyresgäster och framför allt mot de fattigaste hyresgästerna. Årets budget slår även allra hårdast mot alla dem som inte ens har någon bostad eftersom inga reformer för ökat bostadsbyggande finns med i budgeten.

Herr talman! Jag beklagar att jag än en gång måste stå här i kammaren och tala om detta. Ingen önskar mer än jag att jag slapp det. Ingen önskar mer än jag att regeringen hade presenterat förslag som på allvar tog itu med alla de problem som vi brottas med inom samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Men inga sådana förslag kommer från bostadsministern och den blåbruna regeringen, tvärtom. De förslag som regeringen hittills har presenterat gör i stället såren större, problemen större och utmaningarna större på alla sätt.

Herr talman! I Sverige blir människor allt fattigare. De ekonomiska orättvisorna fortsätter att öka. Klyftorna mellan de rika och de fattiga har aldrig varit större. Under pandemin fick Sverige 14 nya miljardärer varje månad. Antalet miljardärer i vårt land har ökat med 1 700 procent de senaste 25 åren.

Samtidigt har allt färre människor råd med det mest basala såsom mat, värme och bostad. Ojämligheten skenar, och vårt samhälle slits sönder. Allt fler barn vräks från sina hem, och den enskilt största orsaken är fattigdom. Allt fler hushåll hamnar i skuld och tappar fotfästet medan de kämpar för att ha råd med mat och husrum.

Herr talman! Det är för dessa människors skull som jag står här igen och upprepar detta. Sverige behöver en politik för alla hemlösa. Vi behöver en politik för alla barnfamiljer som vräks på grund av fattigdom, för alla ungdomar som inte kan flytta hemifrån och för alla pensionärer som får allt svårare att bo kvar i sina hem på grund av de allt dyrare hyrorna. Sverige behöver en politik som vågar att satsa på att bygga för vanligt folk.

Mitt budskap är detsamma som alltid. Bostaden är inte en handelsvara som allt annat. Bostaden är bland det viktigaste vi har. Bostaden är en mänsklig rättighet för alla och inte bara för de rika.

Herr talman! Dagens samhällskris är omfattande. Behoven av investeringar inom samhällsplanering, bostadsförsörjning och bostadsbyggande är enorma. Bostadsbristen är aldrig sinande, och i storstäderna är den akut. Trångboddheten ökar. Unga vuxna och arbetare i storstadsområden flyr städerna för att de inte har råd att bo kvar.

I 180 av 290 kommuner är det bostadsbrist. Samtidigt ser vi ett tvärstopp i byggandet. Bostadsbyggandet befinner sig på den lägsta nivån på tio år. Minskningen sedan förra året är den största på tre decennier. Byggföretagen talar om den värsta krisen sedan 90-talet. Kollapsen har lett till att varslen inom byggindustrin i september i år ökade med 446 procent jämfört med i september förra året. Byggkrisen slår mot hela samhällsekonomin. Byggsektorn utgör 11 procent av bnp, och cirka hälften är bostadsbyggande. Att vi befinner oss i ett allvarligt läge är snarast en underdrift.

Herr talman! Byggkrisen innebär att byggandet har sin djupaste svacka på flera decennier. Människor hittar inga bostäder, eller så har de inte råd att bo kvar i sina hem. Svenska hushålls skuldsättning är bland de absolut högsta i hela världen. Vi vräker allt fler av våra barn från deras hem. De politiker som låter detta ske utan att skrika högt borde rimligen gå sönder inifrån. Varje barn som vräks är en skam för ett välfärdssamhälle som vårt.

Vad gör bostadsministern, regeringen och Sverigedemokraterna? De rycker på axlarna och fortsätter att fundera på hur de som redan har mycket ska kunna få ännu mer. De fortsätter att presentera reformer som alla just syftar till att de som har mycket ska få mer. Eller så syftar förslagen på ett eller annat sätt till att aktivt trycka till dem som inget har.

Herr talman! Vad har regeringen och Sverigedemokraterna hittills gjort? I ett läge där högsta prioritet borde vara att utrota hemlösheten valde regeringen i stället att lägga fram förslag som syftar till att vräka ännu fler. Förslaget gör det de facto enklare att vräka oskyldiga hyresgäster som inte har begått brott. Lägg märke till det: De har inte begått brott. Det är förslag som ska göra det enklare att vräka barn och misshandlade kvinnor.

Herr talman! När verkligheten skriker efter resurser för att fler bostäder ska kunna byggas som fler människor har råd att bo i så satsar regeringen stenhårt på att skänka ytterligare skattemiljarder till de rikas köksrenoveringar. Det kallas avdrag när det är för de rika och bidrag när det är för de fattiga. Det kallas för socialism när det går till fattiga människor, men när det går till rika människor är det bra och då duger det. Hos denna regering finns det märkligt nog alltid pengar kvar till avdrag. Ett exempel är att år 2022 kostade bostadsbidraget 4 miljarder, och rotavdraget kostade 12 miljarder.

Herr talman! När rapporter efter rapporter visar hur illa människor far i andrahandsboende trots att de betalar ockerpriser för dessa boenden fokuserar högerns regering på att leta efter fler möjligheter för dem som äger en bostad men som inte behöver den själv att tjäna ännu mer pengar på att hyra ut den i andra hand. Än en gång är det dem som har mycket som ska gynnas på bekostnad av de allra mest utsatta. Andrahandsboende är kort och gott en återgång till ett Fattigsverige vi inte vill se.

Herr talman! När den strukturella hemlösheten skenar och det enda som hindrar människor från att ha ett eget hem är det faktum att de inte har

råd behövs det fler billiga hyresrätter där människor utan kapital och höga inkomster kan bo med förstahandskontrakt och under trygga förhållanden.

Men i den stunden väljer Andreas Carlson och hans regering att avveckla allt stöd för byggande av hyresrätter utan att presentera några alternativ. Regeringen väljer att ännu en gång arbeta aktivt för att ännu fler hyresrätter ska försvinna. Denna gång hoppas högern kunna omvandla hyresrätterna till ägarlägenheter. Dessa ägarlägenheter ska tryckas in bland de hyresrätter man inte lyckas avyttra. Högerns besatthet av ägande kommer hårdare än någonsin att drabba kvarvarande hyresgäster. Det är något som knappast bekommer regeringens representanter.

Herr talman! Det duger inte. Det är inte tillräckligt. Vi måste kunna avkräva regeringen ansvar. Vi behöver reformer som är på riktigt.

För att lösa bostadskrisen krävs inte bara regelförändringar som förenklar byggandet. Inte heller hjälper det att sälja ut de billiga hyresrätter som finns kvar eller att vräka oskyldiga människor som bor i hyresrätter. Det behövs något annat.

Politiken måste våga avsätta ekonomiska resurser när sådana behövs. Och nu behövs de inte bara; de är nödvändiga. Men om detta finns inget regeringsbeslut. Inte en enda satsning som på riktigt kan bidra till ett ökat byggande går att hitta.

Om nu investeringsstödet är så omöjligt att diskutera måste man våga annat. Om vi inte kan prata om investeringsstödet måste vi våga annat. Vi måste ha ett alternativ. Branschen skriker efter en långsiktig bostadspolitik där någon form av stöd till byggandet ingår. Vi måste lyssna.

Vänsterpartiet har föreslagit statliga topplån. Vi har föreslagit att man åtminstone vågar stödja byggandet av studentbostäder med ett specifikt investeringsstöd till just dessa. Om ni inte kan stödja investeringsstödet i sin helhet borde ni i alla fall kunna stödja stöd som går till att bygga studentbostäder.

Vi har föreslagit ett stöd för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus – något som skulle bidra till ett mer hållbart samhälle, till fler arbetstillfällen och till möjlighet att hålla kvar hyrorna på en rimlig nivå efter renovering. Vi har föreslagit förbättrade kreditgarantier för byggande på landsbygden. Vi har helt enkelt föreslagit många reformer som inte är det infekterade investeringsstödet.

Jag skulle vilja höra regeringens förslag om hur vi ska öka byggandet och samtidigt förhindra att all kompetens inom byggbranschen är borta när vi kommer ur denna lågkonjunktur. Det är viktigt att vi får svar i dag, för ingen är nöjd. Jag hoppas att inte heller regeringen är nöjd och att den är beredd att satsa och lyssna.

Herr talman! Eftersom våra ramar är större än regeringens på utgiftsområdet och vår budget ska ses som en helhet kommer vi att avstå från att delta i beslutet och i stället lämna ett särskilt yttrande. Jag vill också passa på att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 1.

Anf. 17 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är alltid intressant att lyssna på ledamoten Malcolm Momodou Jallow. Det var svavelosande, starkt och i allt väsentligt felaktigt, precis som vanligt.

Ibland undrar jag om det har gått Vänsterpartiet helt förbi att det finns en inflation som gör oss alla fattigare. Man kan ju alltid räkna upp alla som

har fått mer pengar och säga: Titta så många som har fått mer pengar på kontot! Men vad hjälper det när pengarna egentligen är mindre värda? Att antalet miljardärer ökar är naturligt i ett land som har haft en inflation som har varit uppe på över 10 procent.

Inflationen är egentligen ett större hot än någonting annat. I det läge vi nu befinner oss i väljer Vänsterpartiet att gå vidare med en budget som lägger 13,5 miljarder bara på detta område. Om vi ser till hela budgeten ser det ännu mer skrämmande ut. 13,5 miljarder – det är bara Miljöpartiet som är galnare än så.

I vår budget lägger vi ganska exakt 6 miljarder, och det är egentligen på nedåtgående snarare än på uppåtgående när vi håller på och avvecklar skadlig politik som har funnits tidigare.

Man kan ställa sig en fråga med tanke på att ledamoten Malcolm Momodou Jallow har suttit och stöttat den tidigare regeringen. Borde inte den tidigare regeringen ha gjort mer?

Men min verkliga fråga är: Har ni räknat på hur mycket räntan kommer att behöva höjas om er budget skulle gå igenom? Och hur skulle det slå på byggandet om räntan gick upp ännu mer än den har gjort hittills?

Anf. 18 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna är inte ett seriöst parti. Man kan aldrig ta Sverigedemokraterna på allvar. Den ena stunden säger de en sak, och den andra stunden ändrar de sig. Jag undrar vad Sverigedemokraternas väljare tycker om partiets bostadspolitik, för den är obefintlig. Det är mycket snack och lite verkstad – ingenting.

Sverigedemokraterna har inte en enda reform i budgeten. Det enda som Sverigedemokraterna tjarar om nu är att man ska införa marknadshyror, men vi vet att majoriteten av deras väljare inte vill ha det. Sverigedemokraterna är säkerligen nöjda för att de har lyckats styra regeringen genom att lägga fram repressiva, rasistiska förslag varje vecka. De har lagt fram förslag för att underminera demokratin så som vi känner den. De har lagt fram förslag för att splittra samhället. Det är Sverigedemokraternas hela existensberättigande.

Sverigedemokraterna har inget att säga om bostadspolitiken. Om ni vill diskutera den – kom gärna med förslag som vi kan diskutera! Vänsterpartiet är väldigt tydliga när det gäller de förslag som vi har lagt fram. Ni kan inte gömma er bakom inflationen och krisen varje gång man ställer frågor om bostadspolitiken. Det är ni som styr nu. Ni sitter inte i opposition, så visa att ni faktiskt styr genom att lägga fram förslag som kan bekämpa den bostadsbrist vi ser i dag!

Det är kaos, och alla i byggsektorn säger samma sak: Vi vill gärna se reformer. Om ni står här och inte har några reformer kan ni hellre sätta er ned och visa lite respekt för svenska folket. Om ni inte har något positivt som på något sätt kan möta den bostadskris som vi befinner oss i är det bättre att ni sätter er ned och sysslar med den repressiva rasistiska politik som ni håller på med.

Anf. 19 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är fortsatt svavelosande från Malcolm Momodou Jallow. Sverigedemokraterna är alltså inget seriöst parti, och det enda vi vill är att införa marknadshyror, säger han. Jag har aldrig varit med om att

vi har sagt att vi vill införa marknadshyror. Det har inte ens funnits på bordet att införa några marknadshyror.

Det som fanns på bordet var det som den tidigare regeringen satt och förhandlade om – en friare hyressättning i nyproduktion. Men det är inte marknadshyror i sig. Lite mer påläst än så får man ändå vara, särskilt när man har ansvar för bostadspolitiken. Marknadshyror är inte något som diskuteras.

Det sektorn vill se är lika konkurrens och långsiktiga villkor. Det är vad byggsektorn säger till mig och även till andra, vad jag har hört. Jag har inte hört byggsektorn säga att den vill ha stimulansbidrag liknande dem som Vänsterpartiet föreslår, där man pekar ut vissa bolag och ger dem en massa pengar för att de ska bygga på olika ställen. Den typen av stimulans är inte efterfrågad.

Om man ger lika villkor, lika konkurrens och långsiktiga villkor kommer byggsektorn att så småningom komma in i en högkonjunktur, och då gäller det att kunna bygga. Problemet i dag är att det har gjorts för lite av den tidigare regeringen. Vi har mycket vi behöver ta tag i när det gäller att digitalisera och se till att Lantmäteriet fungerar så att det går snabbare att få loss tomterna när man behöver dem. Vi behöver snabba upp processen med planer, översiktsplaner och detaljplaner, och hela den biten.

Det är detta vi jobbar väldigt hårt med för tillfället, och det är det som har gett upphov till ett antal uppdrag från regeringens sida. Men de har inte synts i propositioner i kammaren.

Anf. 20 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna och Mikael Eskilandersson säger att marknadshyror över huvud taget inte diskuteras. Jag vet inte vem som är verklighetsfrånvärd här. Satt ledamoten och sov när detta diskuterades i utskottet? Läser han inte tidningen? Kommer han inte ihåg den egna intervjun?

Man undrar ju när han påstår att marknadshyror inte är viktigt för Sverigedemokraterna. Han säger att det inte är en viktig fråga och att Sverigedemokraterna inte är beredda att diskutera att införa marknadshyror.

Tyvärr kan inte Mikael Eskilandersson svara nu, men det hade varit bra om han hade kunnat svara på frågan: Menar Mikael Eskilandersson att Sverigedemokraterna fortfarande inte vill att marknadshyror ska införas i Sverige? Jag tror att svenska folket och era väljare skulle uppskatta att höra sanningen, för nu står Mikael Eskilandersson och ljuger för sina väljare och försöker vilseleda dem.

Byggföretagen talar nu om den värsta krisen sedan 90-talet. Kollapsen har lett till att varslen inom byggindustrin i september i år hade ökat med 446 procent sedan september förra året. Om det inte är kris förstår jag inte vad kris är.

Byggsektorn säger att de behöver reformer från regeringen, men de ser inga. Kalkylen går inte ihop. Folk kommer att förlora sina jobb. Kompetens försvinner. Det enda vi hör från den här regeringen är: Vi kommer att vänta tills krisen är över. Då kan vi återkomma med förslag. Men då kommer hela den här kompetensen att vara raderad och borta.

Den inkompetens som vi i dag ser i den här regeringen, som Sverigedemokraterna stöder, har vi aldrig någonsin sett. Det är helt oacceptabelt. Det duger inte. Agera och gör ert jobb, annars avgå!

Prot. 2023/24:47
12 december

-----
*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Anf. 21 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Först ska jag svara på Malcolm Momodou Jallows fråga. Ja, jag är väldigt nöjd med regeringens politik på bostadsområdet. Jag tycker att man jobbar strukturerat och försöker komma till rätta med de problem som finns på bostadsmarknaden.

Jag skulle dock vilja ställa några frågor till Malcolm Momodou Jallow utifrån hans anförande. Vi är nog ganska överens om själva bilden, att vi bygger för lite bostäder. Sedan kan vi alltid diskutera vilka typer av bostäder vi ska bygga. Malcolm Momodou Jallow sa att han ville bygga billiga hyresrätter. Då skulle jag vilja att han talade om hur dyr en sådan är. Vilken kostnad för hyra tänker sig Momodou att vi ska ha på billiga hyresrätter?

Malcolm Momodou Jallow ondgjorde sig också över andrahandsboende. Min uppfattning är att vi är i den situationen att andrahandsboende är nödvändigt att ha. Vi ska ha regler och krav som gör att en människa som bor med andrahandskontrakt känner sig trygg och kan bo under ordnade former. Jag tycker att vi i denna kammare har försökt styra upp det, och jag tror att det är bra.

Jag skulle vilja fråga Malcolm Momodou Jallow, med anledning av hans anförande, om han tycker att man helt ska avskaffa andrahandsboende i Sverige. Det skulle faktiskt bli en väldigt stor kris för dem som bor där. Om det inte är så, vad är det mer som skulle behöva göras? Vi gjorde ändå ganska mycket under förra mandatperioden när vi satt tillsammans i civilutskottet som jag tycker stävjade missförhållandena på den marknaden på ett bra sätt.

De två frågorna skulle jag vilja ha svar på först.

Anf. 22 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Herr talman! För det första är jag ganska förvånad över att Larry Söder säger att han är nöjd med den här regeringens, hans regerings, politik. Då är vi illa ute. När bostadskrisen är värre i dag än på flera decennier och ledamoten, som sitter vid makten, står och säger att han är nöjd är vi illa ute.

Jag hoppades att Larry Söder skulle ha lite självinsikt och säga: Nej, vi är faktiskt inte nöjda. Det är mycket mer vi kan göra. Situationen är så pass allvarlig att vi måste agera. Det hade varit ett lite mer ärligt svar.

Larry Söder måste vara den ende i Sverige som är nöjd när det gäller bostadspolitiken. Alla andra utanför den här kammaren och utanför Tidöpartierna har visat sitt missnöje. Jag hoppas att han kan revidera detta svar och fundera på vad mer man kan göra. Jag tror nämligen att Larry och jag kan vara överens om att mycket mer går att göra som inte görs i dag.

För det andra gällde det andrahandsuthyrning. Som vänsterpartist är jag för att ha flera olika alternativ för boende, olika upplåtelseformer. Det har jag sagt i denna kammare flera gånger. Dock är det inte det som kan lösa dagens bostadsproblematik. Vi behöver fler bostäder. Vi behöver bygga billiga bostäder. Och när jag säger billiga bostäder menar jag bostäder som vanliga människor har råd med. Det kan aldrig ske om inte staten stiger in och bidrar med stimulansmedel som hjälper till så att kalkylen kan gå ihop och så att byggföretag kan bygga.

Investeringsstödet gjorde just det – 2 000 kronor mindre om man fick investeringsstöd än om man inte använde det. Det är statens roll. Det är vår roll att se till att stimulera.

Anf. 23 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Det är tur att Malcolm Momodou Jallow har två minuter till på sig, för jag fick inte svar på min fråga. Den här gången använde han ett annat uttryck, nämligen hyresrätter som människor har råd med. Jag frågade efter en specifik siffra. Vänsterpartiet talar ganska ofta om billiga hyresrätter. Då vill jag veta: Hur definierar man ”billiga”?

Jag anser att man inte kan bygga billiga hyresrätter i Sverige. År 2022 kostade de nybyggda hyresrätterna 1 800 kronor per kvadratmeter. Om du bor i en lägenhet på 70 kvadratmeter blir det 11 000 kronor i månaden. Är det vad Malcolm Momodou Jallow kallar billigt? Är 9 000 billigt? Är 7 000 billigt? Jag skulle gärna vilja att Malcolm Momodou Jallow talade om det och att han i nästa mening talade om för mig hur han hade tänkt komma ned till den siffran i byggkostnader.

Det handlar ju om att den som bygger en fastighet också måste kunna betala kostnaden för att bygga den. Det kan inte komma manna från himlen, utan pengarna måste komma från dem som faktiskt hyr en lägenhet där.

Då kan Malcolm Momodou Jallow säga: Ja, men vi har ju lagt så mycket pengar i vår budget. Då ska man veta att för en vanlig barnfamilj som ska betala dessa hyror som Malcolm Momodou Jallow vill ha har han redan gjort det dyrare. Han vill ha en bankskatt som de ska betala. Han vill att de ska betala högre bränsleskatt. Han vill avskaffa rut och lägga det på barnfamiljerna i stället.

Politiken hänger inte ihop, Malcolm Momodou Jallow!

Anf. 24 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Herr talman! Låt mig avsluta det jag började säga i den förra repliken. Larry Söder frågade mig om billiga hyresrätter. Jag svarade med att när jag säger billiga hyresrätter menar jag hyresrätter som människor har råd med. Det är svaret på den frågan. Larry Söder kan välja att bortse från mitt svar, men det är ändå mitt svar.

Det jag menar är att man ska bygga bostäder som vanliga människor har råd med. Då måste man ta hänsyn till många olika saker – inflationen, ekonomin, den ökande fattigdomen, pandemin. Det är därför det är viktigt att staten tar sin roll. Staten kan hjälpa byggföretagen att bygga så att kalkylen kan gå ihop.

Men staten kan också ta ett steg tillbaka och säga: Nej, vi gör inte det. Larry Söder och hela högern säger att staten inte kan subventionera byggande av hyresrätter. Det är socialism, säger Larry Söder och hans vänner. Men staten har alltid pengar till att subventionera rika människors köksrenoveringar, poolbyggen och vad det nu kan vara. Är det inte hyckleri? Man vill inte ge pengar till fattiga människor som också jobbar och betalar skatt, men man är väldigt generös när det gäller att ge pengar, många miljarder, till rika människors köksrenoveringar. Som jag sa förut gick det 12 miljarder till detta 2022 och 4 miljarder till bostadsbidrag. Är det rimligt? Det kan inte vara rimligt.

När den strukturella hemlösheten skenar och det enda som hindrar människor att ha ett eget hem är det faktum att de inte har råd behövs det fler billiga hyresrätter där människor utan kapital och höga inkomster kan bo. Det är det vi behöver. Vi måste bygga hyresrätter som människor har råd med. Det är den enda vägen framåt. Allt annat är bara slöseri med tid.

Anf. 25 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! Förra veckan upplevde man i min hemstad Göteborg temperaturer ned mot 10 minusgrader. Det var en karg, bitande kyla som högg i kinder, öron och fingrar – så där som bara en riktigt rå vinterdag på västkusten kan kännas. Den här veckan har temperaturerna gått upp något, men det är fortfarande i högsta grad vinter.

Också i ekonomin är det vinter. Det är en karg vinter med en kyla som biter och hugger i människors plånböcker, i företagens resultaträkningar och i kommunernas budgetar.

Sverige har, likt resten av Europa, gått in i lågkonjunktur. Vi har lågkonjunktur samtidigt som inflationen är hög, vilket gör situationen ovanligt komplex. På bostadsmarknaden har räntorna gått upp, bostadsbyggandet har fallit kraftigt och många familjer kämpar för att klara av sina boendekostnader.

Herr talman! Läget är mycket allvarligt, både i ekonomin i allmänhet och på bostadsmarknaden i synnerhet. Läget är allvarligt därför att vi i det här landet sedan decennier har haft strukturella problem i form av bostadsbrist, svårigheter att bygga och dålig rörlighet på bostadsmarknaden. Problemen var tydliga redan när det var högkonjunktur men har förvärrats ytterligare när det har blivit lågkonjunktur.

Det största problemet och den största faran för svenska hushåll och företag är inflationen; högre priser och särskilt priser som fortsätter stiga gör att varken människors privatekonomi eller företagens kalkyler går ihop. Detta märks särskilt inom byggindustrin där priser på såväl material som tjänster stigit kraftigt det senaste året.

Vi måste därför brotta ned inflationsmonstret innan inflationen biter sig fast i svensk ekonomi. Annars kommer den här lågkonjunkturen att bli både lång och djup. Och ju djupare och ju längre lågkonjunkturen blir, desto djupare och svårare kommer problemen på bostadsmarknaden att bli.

Herr talman! Därför är den budget som vi nu presenterar en återhållsam budget som tar ansvar för Sveriges finanser.

Nu kan någon säga att inflationen redan har sjunkit undan. Det stämmer att den har gått från en toppnotering på 10–12 procent någon gång i våras till 4–6 procent i dag, beroende på vilka mått man använder. Men det är som med Göteborgsvintern; även om det var bitande kallt förra veckan är det fortfarande kallt och ruggigt i dag. En inflation på 4 procent är dubbelt så hög som Riksbankens inflationsmål på 2 procent. Skulle inflationen fortsätta ligga på de här nivåerna är det många familjer men också företag som kommer att få det extremt tufft de kommande åren.

Herr talman! Inflationen har inte gått ned av sig själv. Tack vare ett återhållsamt budgetförslag, ansvarsfulla parter på arbetsmarknaden och en strikt penningpolitik kan vi nu se att inflationen har börjat bromsa in. Hade regeringen i stället bedrivit en finanspolitik där man delat ut miljarder till höger och vänster, exempelvis i subventioner till byggherrar eller genom ränterabatter till hyresvärdar, är det inte alls säkert att inflationen hade sjunkit undan så mycket som den gjort eller att Riksbanken hade pausat räntan på 4 procent.

Risken med sådan politik är att man hade gjort alla en björntjänst och att vi hade haft en ännu högre inflationstakt med ännu högre räntor som följd. Sverige hade då gått från Göteborgsvinter till permafrost.

Klarar vi däremot av att tillsammans brotta ned inflationsmonstret finns alla förutsättningar för att ekonomin snart återhämtar sig. Då finns också alla förutsättningar för att bostadsbyggandet repar sig och att konjunkturen vänder upp inom det närmaste året eller åren.

Herr talman! Jag vill läsa upp ett citat från Ola Palmgren, som är vice ordförande i Hyresgästföreningen. Han har sagt: ”Vi har haft en fullständigt otillräcklig bostadspolitik de senaste 30 åren och nu ser vi resultatet av det.” Palmgren citerades när han i slutet av november presenterade Hyresgästföreningens rapport *Unga vuxnas boende 2023*.

Rapporten är skrämmande läsning för alla som är bostadspolitiskt intresserade. I den slås fast att andelen unga vuxna som saknar eget boende nästan fördubblats sedan slutet av 90-talet. När Hyresgästföreningen kom med sin rapport första gången, 1997, var det 15 procent av de unga i åldrarna 20–27 år som bodde hos sina föräldrar. 75 procent hade eget boende, och resten hade löst boendefrågan på annat sätt, till exempel som inneboende. I år är det 65 procent som har eget boende och 26 procent som fortfarande bor kvar hos sina föräldrar.

Bakom de här siffrorna finns människor av kött och blod, vilket Hyresgästföreningen också konstaterar. 35 procent av de tillfrågade tvekar att bilda familj på grund av bostadsbristen. Ungefär lika många tvekar att flytta till en annan stad av samma orsak.

Herr talman! Siffrorna över bostadsbristen är lika mycket siffror över krossade drömmar. Unga människor vågar inte bilda familj i dag, eftersom de inte hittar en bostad. Människor får tacka nej till drömutbildningar eller drömjobb, eftersom de inte vet var de skulle bo.

Det finns också en samhällsekonomisk aspekt på det här. På utbildningar inom yrkesgrupper där det råder kompetensbrist fylls inte platserna, eftersom det inte går att flytta till utbildningsorten. Företag kan inte anställa, växa och betala in skatter, eftersom kompetensen de söker inte hittar bostad.

Även om jag som moderat kanske inte alltid instämmer i Hyresgästföreningens förslag på lösningar instämmer jag helt i problembeskrivningen. Bostadspolitiken i Sverige har inte präglats av någon krisinsikt, och under decennier har frågan knappt getts någon uppmärksamhet.

Under de åtta år som Socialdemokraterna och Miljöpartiet satt i regeringen var det fem olika personer som var bostadsministrar. En av dem satt dessutom under två olika perioder. Flyttkartongerna till bostadsministrarnas kontor bars in och ut med högre frekvens än en i andrahandslägenhet.

Herr talman! Den moderatledda regeringen lägger nu om bostadspolitiken i Sverige. Det finns ingen naturlag som säger att man måste stå år i bostadskö eller känna någon som känner någon för att få tag på en hyresrätt. Det finns ingen naturlag som säger att det måste krävas miljoner på banken eller rika föräldrar för att kunna köpa en bostadsrätt eller en villa. Man kan bara titta runt i Europa för att inse att situationen inte är så här i andra länder.

Regeringen fokuserar därför på att möjliggöra för att fler bostäder kan byggas genom enklare regler, kortare ledtider och mer byggbar mark.

Genom regelförenklningar kan vi få till mer yteffektiva bostäder och högre innovationskraft i byggandet, vilket i sin tur pressar priserna. Genom kortare ledtider – i dag tar det åtta till tio år från idé till färdig bostad – minskar kostnaderna under planeringsstadiet och fler bostäder kan byggas.

Genom att ordna fram mer byggbar mark kommer priset på mark att sjunka och vi kan bygga fler bostäder där människor faktiskt vill bo. Ett sådant exempel är strandnära lägen. Tidöpartierna presenterade så sent som i torsdags ett genomgripande förslag för att reformera strandskyddet och möjliggöra för fler bostäder.

Herr talman! På kort sikt är regeringens främsta prioritet att bekämpa inflationen. Det begränsade reformutrymme som finns lägger vi på att bygga ut rättsväsendet, stärka försvaret och återupprätta arbetslinjen. Dessutom lägger vi kraft på att skydda välfärden och hushållens ekonomi. Det är offensiva satsningar i en svår ekonomisk tid. En del satsningar har också direkt bäring på att minska fallet inom samhällsbyggnadssektorn och människors utsatthet på bostadsmarknaden.

Vi förstärker temporärt rotavdraget från 50 000 kronor till 75 000 kronor och separerar det från rutavdraget. Det gör vi av två skäl. Det kommer till exempel att rädda många jobb i byggsektorn, särskilt hos enmansföretagare eller mindre byggare som kan gå över från att bygga bostäder till att genomföra renoveringar och ombyggnationer.

Vi gör det också för att stötta människors privatekonomi. Bland våra politiska motståndare gör man sig ibland lustig över och påstår att rotavdraget framför allt går till miljonärer som bygger nya swimmingpooler. Miljonärer kommer alltid att ha råd att bygga nya swimmingpooler, tro mig. Ett förstärkt rotavdrag kan däremot vara skillnaden som gör att en barnfamilj som behöver lägga om taket eller tilläggsisolera för att spara el har råd att göra det.

Regeringen skapar också två planeringsbonusar till kommuner som väljer att ta fram detaljplaner trots att efterfrågan på dessa just nu är låg. Det handlar bland annat om 60 miljoner kronor för kommuner som tar fram detaljplaner för småhus. Efterfrågan på nya småhus är enorm. De senaste decennierna har det politiska fokuset legat på att bygga fler lägenheter. Samtidigt vet vi att sju av tio svenskar vill bo i småhus. Att möjliggöra ett större småhusbyggande är därför också en viktig punkt i regeringens bostadspolitik.

Vi skapar en planeringsbonus på 20 miljoner kronor för kommuner som gör det möjligt att omvandla kontorslokaler till bostäder. I takt med att distansarbete och arbete hemifrån ökar ändras också behoven av kontor i samhället och hur dessa ser ut. Under andra hälften av 1900-talet kontoriserades många bostäder i våra städer. Många av de kontoren skulle nu kunna omvandlas tillbaka till bostäder, men bland annat gällande detaljplaner sätter stopp.

Förutom att skapa möjlighet att bygga fler bostäder hoppas vi att bonusarna också blir ett stöd för kommuner så att de inte behöver dra ned på sin plankapacitet under lågkonjunkturen.

Herr talman! Låt mig vara tydlig: 2024 kommer att bli ett tufft år vad gäller bostadsbyggandet på grund av hög inflation och höjda kapitalkostnader. Med en återhållsam budget och en offensiv bostadspolitik kan vi dock brotta ned inflationsmonstret och komma till rätta med de strukturella problemen som skapat en bostadsmarknad som inte fungerar.

Herr talman! Eftersom utgiftsområde 18 också inkluderar konsumentpolitiken vill jag passa på att ägna den några ord.

Den moderatledda regeringen genomför nu en kraftig satsning på ett stärkt konsumentskydd genom att vi förstärker myndigheten Allmänna

reklamationsnämnden, Arn, som prövar tvister mellan konsumenter och företag. Ett beslut från Arn är en rekommendation om hur tvisten ska lösas och är ett enklare sätt att avgöra en tvist än att driva den rättsligt i en domstol. Arns rekommendationer arbetas också ofta in i exempelvis branschstandarder och är på det sättet vägledande för hur regelverk och lagstiftning ska tolkas.

Arn är ett viktigt verktyg när det gäller att stärka konsumentskyddet i Sverige och underlätta för näringsidkare att följa lagstiftningen och göra rätt. Samtidigt har antalet ärenden till Arn ökat kraftigt de senaste åren, vilket riskerar att leda till ökade ärendebalanser och längre avgörandetider. Därför stärker vi nu Allmänna reklamationsnämndens budget med 5,2 miljoner 2024 och 9,6 miljoner respektive 11 miljoner 2025 och 2026.

Vi vidtar också andra åtgärder för att stärka Allmänna reklamationsnämnden. Ungefär en tredjedel av de ärenden som kommer in till Arn avvisas då de antingen understiger värdet på tvister som myndigheten prövar eller inte är kompletta och inte heller kompletteras. Detta skapar en onödigt arbetsbelastning på myndigheten, som fortfarande måste handlägga ärendena.

Regeringen har därför lagt en proposition om att införa en symbolisk ansökningsavgift till Arn, i enlighet med gällande EU-direktiv. Det kommer förhoppningsvis både att leda till att fler konsumenter tar reda på om myndigheten faktiskt kan handlägga ärendet och komplettera sina ansökningar vid behov.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 26 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Herr talman! Min moderata kollega verkar ha funnit ett stort intresse för poesi så här strax före juletid. Ledamoten pratar om krossade drömmar och permafrost.

Poesi i alla ära, men jag undrar vad den moderata bostadspolitiska talespersonen har för svar för bostadspolitiken när 7 000 har varslats och konkurserna har ökat med 29 procent. Bara i november gick företag i bostadssektorn med en omsättning på 1 miljard i konkurs. Flera hundra fick beskedet att de inte har ett jobb att gå till, precis lagom till jul. Enligt UC kostar dessa konkurser svenska staten 46 miljarder i minskade skatteintäkter.

Jag undrar helt ärligt vad regeringen gör för att hantera dessa frågor. Jag har väckt flera interpellationer och två utskottsinitiativ för att visa Centerpartiets välvilja när det gäller att vara en konstruktiv kraft i att komma med förslag på lösningar. Ni avslår allt, vitt och brett – ärendelistan är tom, och propositionslistan är tom. Så fort man säger något säger ni att det görs mycket arbete på Regeringskansliet.

Jag skulle faktiskt helt ärligt vilja veta vad regeringen gör för att hantera dessa problem som ledamoten själv säger är av strukturell karaktär och beskyller tidigare regeringar för att inte ha adresserat. Det finns 62 offentliga utredningar att damma av och använda, så vad gör ni?

Anf. 27 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Alireza Akhondi för vad jag tar som någon form av komplimang för mina poetiska uttryck, även om jag kanske mer såg dem som prosa.

Jag ska börja med att säga att jag helt delar ledamotens farhåga. Det är ett extremt allvarligt läge i ekonomin i stort, och det är ett ännu mer allvarligt läge inom byggsektorn och kanske framför inom allt bostadssektorn. Det är en sak att människor förlorar jobbet och företag går i konkurs, men det stora problemet är att det nu inte byggs bostäder i den mån som skulle behövas för att vi ska komma till rätta med den bostadsbrist som finns.

Jag välkomnar verkligen att Alireza Akhondi är öppen för en konstruktiv diskussion. Förra mandatperioden gjordes ett antal tillkännagivanden som Tidöpartierna tillsammans med Centerpartiet låg bakom. Jag tror alltså att det finns mycket som vi är överens om och kan fortsätta att prata om. Vår dörr står alltid öppen för Centerpartiet.

Vi gör tre saker: Vi förenklar reglerna för att bygga, kortar ledtiderna i plan- och byggprocessen och ökar tillgången på byggbar mark. När det gäller byggbar mark går vi nu fram med reformering av strandskyddet. Vi ger planeringsstimulanser till kommuner. Pratar vi ledtider handlar det om allt från att se över tillståndsprocesser till att arbeta med Lantmäteriet och deras processer. I fråga om regelverket har vi gjort allt från att ge uppdrag till Boverket om lättnader i byggkrav för studentbostäder till att se till att det nu görs en stor översyn av byggreglerna och så vidare. Precis som ledamoten säger finns det många saker som är färdigberedda och som vi också arbetar med för att komma fram på det här området och få bättre villkor för bostadsbyggandet.

Anf. 28 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag tackar David Josefsson för svaret. Vi delar säkert inte bilden av att det inte görs särskilt mycket, men det vi har att förhålla oss till i den här kammaren är ju ärenden och propositioner, och de lyser med sin frånvaro. Vi kan bara konstatera att det byggs en fjärdedel så många nya bostäder som när den här regeringen tillträdde.

Ledamoten lyfte frågan om strandskyddet. Vi välkomnar det naturligtvis. Frågan som uppstår är varför ni röstade nej till samma förslag, som låg på riksdagens bord strax före valet. Vad fanns det för skäl annat än partitaktiska för att rösta nej? Ni dammar ju av exakt samma förslag nu och säger att det ska läggas på riksdagens bord. Det innebär att ett visst antal bostäder hade kunnat komma på plats och vara en lindring för den krisande bostadssektorn i dag och att fler människor hade kunnat förverkliga sina drömmar att bo i hela vårt avlånga land.

Tänk om Riksbanken inte får inflationen i schack. Vi ser ju de amerikanska arbetslöshetssiffrorna som påverkar Feds möjligheter att sänka räntan, vilket i sin tur påverkar hur Sverige och ECB kan hantera räntan och inflationen. Vad händer då om man inte får den nedtrappningen av ränteläget som vi skulle behöva i den här sektorn – har ni några förslag i bakfickan?

Anf. 29 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att förklara vad vi egentligen har sagt om strandskyddet.

Precis som ledamoten säger fanns det ett förslag i en proposition förra mandatperioden. Då sa vi att en del av sakerna är bra, men i det stora hela kommer det här inte att leda till förbättringar. Det riskerar att leda till försämringar.

Det vi gör nu gör vi i två steg. Vi tar ett stort grepp om strandskyddet på lite längre sikt för att faktiskt få till de här förbättringarna – förbättringar som jag vet att Moderaterna stått bakom, Sverigedemokraterna stått bakom och Centerpartiet stått bakom. Vi tittar också på det förslag som finns och plockar ut de delar som är bra även om vi inte tyckte att helheten var bra.

Man skulle lätt kunna hamna i ett blame game här, fru talman, och fråga varför Centerpartiet inte redan förra mandatperioden kunde sätta sig med oss så att vi i de tre partier som har en likartad bild av hur vi vill lösa strandskyddsproblematiken kunde lösa det då. Då hade vi inte varit i den här situationen nu; då hade vi, som ledamoten sa, redan nu kunnat bygga de här bostäderna. Den här diskussionen kan vi vrida och vända på. Jag tror att vi alla vet vem det var som hade den politiska låsningen.

Jag tycker att ledamotens fråga om inflationen är den riktigt relevanta här. Vad händer om regeringen och Riksbanken inte lyckas brotta ned inflationsmonstret? Vad händer då?

Jag skulle säga att det är då det riktigt farliga händer, fru talman, för om vi inte lyckas bekämpa inflationen med all kraft och om vi inte kan ha en budget som är återhållsam och får ned inflationen, då går vi från Göteborgsvinter till permafrost. Det är inte ett poetiskt uttryck; det är en farhåga jag bär på. Det är något som oroar mig extremt mycket.

Det är därför det är extremt viktigt att vi bifaller den här budgeten. Vi får inte hamna i en situation där inflationsmonstret biter sig fast i svensk ekonomi och omöjliggör bostadsbyggande i flera år framöver.

Anf. 30 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! David Josefsson nämnde i sitt anförande att unga människor inte kan bilda familj för att det saknas bostäder, att företag inte kan anställa för att det saknas bostäder och att människor inte kan ta jobb för att det saknas bostäder.

Byggekrisen slår mot hela samhällsekonomin, och att vi befinner oss i ett allvarligt läge är snarast en underdrift.

Man ställde frågan här tidigare: Vad gör den här regeringen? Vi har inte fått svar. David Josefsson nämnde att man kortar ledtiderna och förenklar byggreglerna. Men min fråga handlar om vad David Josefssons regering gör för att man ska bygga bostäder som människor har råd med.

Trots sakerna som David Josefsson nämnde att regeringen gör nu är läget katastrofalt. Det är byggekris. Det är kris i hela landet. I norra Sverige anställer man hundra personer i månaden, men de har ingenstans att bo.

Ni är ansvariga. Ni sitter i regeringen. Ni har makt att skapa förändring. Varför gör ni ingenting? Vi som sitter i civilutskottet får inga ärenden som kommer till oss. Det är inga propositioner som kommer till civilutskottet, inga förslag.

Alla i byggsektorn skriker efter reformer som behövs för att de ska kunna bygga bostäder. De kan inte bygga, för kalkylen går inte ihop. Varför kommer ni inte med förslag där staten kan komma in och hjälpa till? Vad gör ni för att stoppa den här byggekrisen? Vad gör ni för att fler bostäder ska byggas som människor har råd med?

Anf. 31 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Malcolm Momodou Jallow, för ditt inspel! Jag delar helt din bild av hur allvarligt läget är. Det är extremt allvarligt.

Jag tycker att man ska höja blicken och inse att det inte bara är ett allvarligt läge vad gäller bostadsbyggande. Det är ett allvarligt läge vad gäller ekonomin i stort. Hushåll kämpar för att klara sina månatliga räkningar. Företag kämpar för att kunna fortsätta ha anställda. Kommuner kämpar för att få sina budgetar att gå ihop. Allt handlar inte bara om bostadspolitiken. Det handlar också om samhällsekonomin i stort. Vårt fokus är att brotta ned inflationsmonstret och därmed få ned kostnaderna och räntan.

Sedan gör vi saker för att få ordning på bostadsbyggandet. Som jag konstaterade i mitt anförande byggdes det för lite bostäder också när det var högkonjunktur. Det fanns en rad saker som var problem under högkonjunkturen som har lett till ännu större problem under lågkonjunktur. Då gäller det att minska regelkrånglet, få ned ledtiderna och öka den byggbara marken. Jag förstår om man inte tycker att det är rätt saker, men att påstå att vi inte gör någonting är politisk ohederlighet.

Den här regeringen har en tydlig reformagenda för att få ned kostnaderna och möjliggöra för både fler bostäder och billigare bostäder. Men man ska vara medveten om det som Hyresgästföreningen konstaterar: Det har saknats krisinsikt i 30 år. Det är en extremt stor tilltro som ni i Vänsterpartiet har till Tidöpartierna om ni tror att vi kommer att kunna vända det på ett år. Jag kan garantera ledamoten att det är ett arbete som vi har satt igång med stor kraft, men fokus i den här budgeten är att rädda svenska folket från ett inflationsmonster som annars riskerar att bita sig fast.

Anf. 32 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag uppskattar att David Josefsson i alla fall är ärlig och säger att vi befinner oss i ett extremt allvarligt läge, till skillnad från min kollega Larry Söder som är nöjd med situationen. Jag tycker att det är ett ärligt svar att vi befinner oss i en extremt allvarlig situation. Det måste man inse för att ens kunna börja försöka komma med lösningar. Om man inte inser att situationen och läget är allvarligt förstår man inte vad man behöver göra.

Med det sagt håller jag absolut inte med om att de förslag till åtgärder som man har lagt fram är de rätta åtgärderna för att lösa problemen som vi beskriver här i dag. Man måste bygga bostäder.

Byggsektorn pratar om konkurs och varsel. Människor förlorar sina jobb, och regeringen gömmer sig bakom inflationen. Det går inte. Det duger inte. Man kan inte hela tiden säga att vi har inflation och att vi får vänta tills inflationen är borta. Inga kompetenser kommer att vara kvar. Det har industrin och sektorn också sagt. Varför agerar man inte?

Människor hittar inga bostäder eller har inte råd att bo kvar i sina hem. Svenska hushålls skuldsättning är bland de absolut högsta i hela världen. Vi vräker allt fler av våra barn från deras hem. Vi har barn som vräks. Hemlösheten ökar. Vi har små barn och barnfamiljer som vräks från sina hem. Då säger regeringen att vi har en kris och inflation och att vi får vänta tills det är borta. Medan man väntar tills det är borta blir fler barn vräkta och hemlösa ute på gatan. Är det rimligt? Är det för mycket att begära av en regering att agera och skydda sitt folk i tider av kris?

Ni är ansvariga nu, och då tycker jag att det är rimligt att kräva att ni agerar. Vad gör ni för att stoppa att framför allt barnfamiljer blir vräkta? Vad gör ni för att stoppa hemlösheten och för att människor ska ha hem att bo i?

Anf. 33 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Malcolm Momodou Jallow, om inte annat för ditt engagemang!

Du säger, eller ledamoten säger att man måste bygga bostäder och oroar sig för att barnfamiljer kommer att vråkas annars. Det är ju precis det som oroar också mig.

Då kan man som ledamoten säga att regeringen gömmer sig bakom inflationen. Det som gör mig orolig – och det gör mig orolig på riktigt – är att företrädare för oppositionen verkar låtsas som att det inte finns någon inflation, att inflationen inte skulle vara något problem och att barnfamiljerna inte har svårt att klara ekonomin eftersom priserna har gått upp eller svårt att betala lånen för att räntorna har stuckit i höjden. Man låtsas och gör som vanligt. Man fortsätter som om ingenting har hänt.

Min fråga till Malcolm Momodou Jallow är vad Vänsterpartiets politik är. Vad är era förslag för att faktiskt få ned inflationen och se till att det inte går sju svåra år med hög inflation och höga räntor, barnfamiljer som vråks och människor som måste flytta från sina hem för att de inte har råd att betala sina lån? Vilken politik har Vänsterpartiet och oppositionen för att faktiskt komma till rätta med den utmaning vi står inför? Det gör mig orolig på riktigt. Var finns krismedvetenheten hos oppositionspartierna om det här?

I Vänsterpartiets förslag till budget finns som sagt ingen krisinsikt. Man skulle ju vilja ställa frågan vad effekterna skulle bli om den politiken drevs igenom. Var skulle inflationen hamna då? Var skulle räntan hamna då? Hur många familjer skulle hamna på gatan med Vänsterpartiets politik? Jag vill inte veta.

Anf. 34 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag uppskattar när ledamöter gör rättelser och konstaterar att det är bra när ni talar via talmannen. Jag kommer ihåg detta.

Anf. 35 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, David Josefsson, för både anförande och replikskiften så här långt! Jag delar David Josefssons oro över inflationen och den ekonomiska utvecklingen. Det jag däremot vänder mig mot är det som Moderaterna och regeringen tycks tro: att det att ingenting göra är samma sak som att bekämpa inflation. Det är helt enkelt inte sant. Däremot är det givetvis viktigt att göra rätt saker i det läge vi nu befinner oss i.

Det är inte heller så, trots att regeringen och David Josefsson hävdar att man på just detta politikområde inte kan göra någonting och att man måste vara återhållsam, att man inte gör någonting på en massa andra områden. Regeringen spenderar ett ganska stort reformutrymme, men man har andra prioriteringar. Man har exempelvis inga problem med en lyx-rot eller sänkt skatt på plastpåsar, snus eller för den delen drivmedel. Särskilt det senare påverkar sannolikt inflationen rätt rejält. Det handlar helt enkelt om vilka politiska val som görs och vad man prioriterar.

David Josefsson och regeringen tycks inte heller ha någon ambition att vid sidan av att bekämpa inflationen också säkerställa att vi inte går in i en djup lågkonjunktur. Därför blir det anmärkningsvärt att man, givet den roll byggsektorn spelar i att driva en lågkonjunktur, i princip inte presterar ett enda förslag.

Min fråga till David Josefsson blir därför: På vilket sätt avser man att förhindra att Sverige går in i en djupare lågkonjunktur än nödvändigt, och på vilket sätt avser man att se till att det byggs i en högre takt än vad som nu aviserats?

Anf. 36 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Jennie Nilsson, för repliken! Precis som Jennie Nilsson säger är det viktigt att inte fastna i att inte göra någonting eftersom det är inflation. Det var detta som även vårt tidigare replikskifte handlade om, fru talman.

Jag skulle vilja säga att det farliga i denna situation är att låtsas som att det regnar och som att det inte är inflation – att inte ha en återhållsam statsbudget med allt det innebär, all kritik man får utstå och alla tuffa prioriteringar man får göra. Det är faktiskt nästan lite provocerande att höra att det skulle vara att inte göra någonting att hålla i pengarna i tuffa tider. Det naturliga för en politiker är ju att vilja spendera dem och göra väljarna nöjda.

Den här regeringen gör en rad saker, både på kort och på lång sikt, för att både hålla igång bostadsbyggandet och rädda jobben. Vi förstärker rot. Vi inför planeringsbonusar. Vi höjer bostadsbidraget till barnfamiljer för att hjälpa dem att klara en tuff situation. Men vi gör också viktiga satsningar på andra politikområden. Vi bygger ut rättsväsendet och Försvarsmakten. Vi avsätter 16 miljarder, 40 procent av reformutrymmet, för att värna kommuner och regioner. Vi gör alltså en rad saker för att klara oss genom lågkonjunkturen.

Men det handlar inte bara om att klara oss genom den. Den viktigaste uppgift vi står inför är nämligen, som jag sa, att se till att detta inte blir sju svåra år – att det inte blir en lång och djup lågkonjunktur utan att det bara blir en Göteborgsvinter, inte en permafrost. Detta är regeringens fokus, och det är inte att inte göra någonting.

Frågan var tidigare om man var nöjd med regeringens politik. Jag skulle för att parafrasera LO säga så här: Jag är stolt, men jag är inte nöjd.

Anf. 37 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Faktum kvarstår: Inflationen är inte ett inhemskt svenskt problem utan något som hela EU och i stort sett hela världen brottas med. Tittar man på det område som är mest jämförbart, nämligen EU, kan man dock konstatera att det går sämre för Sverige än för de flesta andra länder. Bara Ungern, Luxemburg och något land till har en sämre ekonomisk utveckling än Sverige, och bara Sverige spås ha en negativ ekonomisk utveckling nästa år. Detta är inte ett kvitto på att regeringen gör rätt saker – tvärtom.

Med detta sagt vill jag ändå adressera några av de saker som David Josefsson lyfter, kopplat till vad man gör. Det förhöjda bostadsbidraget är en bra sak. Det fick Socialdemokraterna på plats i samband med pandemin, och det har fått leva vidare till följd av nya utmaningar. Men jag noterar att det avskaffas från och med halvårsskiftet nästa år. På vilket sätt bedömer man att barnfamiljer klarar sig utan ett förhöjt bostadsbidrag under andra halvåret 2024? Vad är det som ska ha hänt då? Detta måste man ändå fundera på.

Jag noterar också att David Josefsson läst HGF:s rapport om unga vuxnas boende 2023 och förfasas över den lika mycket som jag. De 30 år då inget har hänt är lite intressanta om man tittar på dem retroperspektivt. Den senaste gången högern regerade, 2006–2014, byggdes det 22 000 lägenheter per år, alltså långt under behovet. Den senaste gången Socialdemokraterna regerade byggdes det ungefär 60 000 bostäder per år, ungefär i nivå med vad som behövdes men inte tillräckligt för att hantera det ackumulerade underskottet. Nu bygger vi återigen på en nivå som innebär ett underskott, och min fråga kvarstår därför: Vilka faktiska åtgärder kommer att vidtas för att hantera den byggkris vi nu ser och säkerställa att det byggs på en nivå motsvarande behovet framgent? Jag ser inget av detta i regeringens budget.

Anf. 38 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! För att börja med den europeiska utblicken kan konstateras att hur ett land klarar sin lågkonjunktur också handlar om vilka struktur-reformer man fick till under högkonjunkturen. Vi kommer från åtta år med socialdemokratiskt styre, då reformivern var närmast obefintlig.

Anders Borg sa att vi klarade finanskrisen förhållandevis väl därför att vi hade i ladorna. Den här regeringen kom verkligen inte till ett dukat bord. Den tidigare regeringen gjorde mycket, men man kan tyvärr inte säga att den rustade Sverige för en lågkonjunktur.

För att få igång byggandet gör vi saker på lång sikt. Vi förenklar byggregler, kortar ledtider och ökar mängden byggbar mark – allt det som var problem under högkonjunktur och också är problem under lågkonjunktur. Jag tror inte att vi kan räkna med att ha ett stort bostadsbyggande under lågkonjunktur. Det stora problemet var, precis som Jennie Nilsson sa, att vi inte hade ett tillräckligt högt bostadsbyggande ens under högkonjunktur.

Dessa strukturella problem måste vi komma till rätta med om vi ska komma till rätta med bostadsbristen, genom ett ordentligt reformarbete. Nu kommer vi förhoppningsvis att få en kort lågkonjunktur för att sedan gå in i en högkonjunktur och snabbt få fart på byggandet. Det är regeringens ambition, och det är detta den här politiken siktar på.

Ledamoten sa i sitt tidigare replikskifte, fru talman, att rot var en lyxreform. Jag tog fram en RUT-rapport för att se om detta stämde. Där konstaterar man att 342 000 personer som räknas som höginkomsttagare utnyttjade rotavdraget föregående år medan 712 000 svenskar som är medel- eller låginkomsttagare utnyttjade det. Rot är inte en lyxreform. Rot är för vanliga människor som måste få sin ekonomi att gå ihop.

Anf. 39 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Enligt Boverkets senaste prognoser behöver vi bygga 67 300 bostäder per år fram till 2030. Under rekordåret 2021, under röd-grön regering, påbörjades ungefär 71 000 bostäder. Enligt Boverkets prognos kommer vi år 2024 att påbörja bygget av ungefär 20 000 bostäder, och det är alldeles för lite.

Jag lyssnade på bostadsministern i juni i år, efter hans stormöte med branschen. Andreas Carlson sa då att regeringen är beredd att vidta snabba åtgärder för att hantera krisen i bostadsbyggandet. Det var alltså i juni, och jag tror att det var en av anledningarna till att så många blev besvikna när

den här budgeten presenterades, för de snabba åtgärder som branschen hade velat se fanns inte med.

Frågan är såklart vad man menar med snabba åtgärder. Regeringspartierna har ju suttit i opposition i åtta år, och nu har de styrt bostadspolitiken i lite mer än ett år. Man kan tycka att det skulle ha funnits tid att ta fram nya åtgärder som skulle kunna gynna bostadsbyggandet om frågan hade varit prioriterad.

Jag undrar därför: Med de åtgärder som Moderaterna och Tidöpartierna nu presenterar, hur många bostäder kommer den politiken att kunna bidra med? Och om det nu blir som många tror, att inflationen kommer att minska i vår, får vi då se några nya åtgärder i vårändringsbudgeten, och vad skulle det i så fall kunna bli?

Anf. 40 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågan! Precis som ledamoten säger nådde man det årliga byggandet under brinnande högkonjunktur. Det stora problemet är ju att man säger att man i snitt skulle behöva bygga 67 000 bostäder – nu pratar man väl om uppemot 70 000 bostäder per år – under en konjunkturcykel.

Definitionen av en lågkonjunktur är ju att byggandet faktiskt går ned. Det innebär att man kommer att behöva ligga väldigt mycket högre än den nivån under en högkonjunktur för att klara av det bostadsbehov som finns.

Vårt fokus ligger på att lösa ut de strukturella problem som gör att vi trots att vi hade högkonjunktur och i det närmaste nollränta bara kom upp i 65 000–70 000 bostäder per år. Vi skulle behöva bygga många fler bostäder i högkonjunktur.

Regeringens fokus ligger på att komma till rätta med de strukturella problemen. Att lyckas med det handlar om ett antal saker: om regelförenkling, om att korta ledtider och om att få fram byggbar mark. Men lyckas vi med detta är jag övertygad om att vi kan nå en situation där det byggs tillräckligt många bostäder. Det blir inte 2024 eller 2025 men när vi är i högkonjunktur. Då kan vi på längre sikt bygga bort bostadsbristen, och samtidigt måste vi få bostadsmarknaden att bli mer funktionell.

Snabba åtgärder är inte en quickfix. Det är inte att slänga miljarder till byggherrar eller hyresvärdar i en brinnande lågkonjunktur. Det är däremot att se till att vi står redo när konjunkturen vänder för att ta hand om den efterfrågan som finns. Det är detta vi menar med snabba åtgärder, och det är därför vi bedriver en offensiv bostadspolitik.

Anf. 41 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja återkomma till något som David Josefsson tog upp i sitt anförande, nämligen slopandet av strandskyddet, eller förbättrandet av strandskyddet, som Moderaterna kallar det.

Regeringen ser detta som en vettig lösning för att öka bostadsbyggandet. Däremot ser vi att länsstyrelserna har beviljat ungefär 80–90 av de begärda strandskyddsdispenserna de senaste åren. Under 2022 beviljade kommunerna 7 155 strandskyddsdispenser och länsstyrelserna 773. År 2018 exploaterades 20 mil stränder i Sverige.

Vi har också något som kallas LIS-områden, som jag antar att regeringen känner till. Det står för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, och kommunerna kan då peka ut strandnära lägen att bygga i. Detta infördes i

miljöbalken redan 2009 för att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i områden med god tillgång till fria strandområden. Skillnaden mot regeringens förslag verkar vara att allmänheten fortsatt ska ha god tillgång till strandområdena och att växter på strand och i vatten ska ha goda livsvillkor. Jag vet inte om detta är den skillnad som regeringen ser i förhållande till den nya reformen eller inte.

Problemet med att slopa strandskydd och att tala om att det blir billigare att bygga strandnära är att kalkylerna bygger på att den som köper i strandnära läge har högre betalningsförmåga. Det kommer att finnas mindre orörd strand och naturmark att besöka för dem med tunnare plånbok och kanske en ökad tillgång till hus för dem med tjockare plånbok.

Jag undrar: Hur många bostäder kan man skapa genom att slopa strandskyddet, och hur många fler mil stränder kommer att kunna privatiseras?

Anf. 42 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågan! Det är en intressant infallsvinkel som ledamoten har på strandskyddet. Hon menar att stränder ska skyddas, och om man bygger på en strand – det vill säga att man använder den – privatiseras den. Jag värjer mig lite mot den beskrivningen.

Sverige har en enormt lång kustlinje. Vi har många och långa älvar. Vi har två stora insjöar och tusentals små insjöar. Vi har god tillgång på stränder.

Det finns stränder som av olika skäl ska skyddas. Det kan handla om allmänhetens tillgång, om biotoper och en rad andra saker. På samma sätt finns det skogsområden som ska skyddas för att allmänheten ska ha tillgång till dem, för biotopskydd eller liknande. Men att man ska skydda alla stränder för att vissa stränder behöver skyddas tycker jag är fel.

Ledamoten säger att man gör detta för dem med tjocka plånböcker. Det stora problemet i dag är ju att strandtomt har blivit en klassfråga. Miljardärerna, som ledamoten från Vänsterpartiet talade om, kommer alltid att ha råd att köpa stränder i Sverige, just för att det är en bristvara. Trots att vi är ett av de länder i Europa som har flest meter strand per capita är det begränsat var man får bygga. Rikisarna har i dag råd att köpa en strandtomt, men vi vanliga dödliga har det inte.

Genom att öppna upp för att bygga på stränder – inte på alla stränder men på vissa – blir det faktiskt möjligt för fler människor att bo strandnära. Det som var en omöjlighet och något att drömma om kan nu bli verklighet med vår strandskyddsreform. Detta tycker jag är väldigt viktigt att ha med sig. Det är detta perspektiv som driver mig att faktiskt skapa mer byggbar mark och ge fler människor möjlighet att bo strandnära.

Anf. 43 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Under SD-regeringens första år har Sverige gått från ett rekordhøgt byggande till en tvärnit i nyproduktionen. Enligt Boverkets prognos för i år kommer det att påbörjas cirka 27 000 bostäder. Det är en minskning med 55 procent jämfört med förra året.

För 2024 är prognosen att bostadsbyggandet faller ytterligare och landar på drygt 19 500. Det är en dyster prognos och långt från de cirka 67 000 bostäder som behöver byggas årligen för att vi ska kunna möta behovet. Och många bedömare tror att det blir ännu värre. Exempelvis spår Byggföretagen att siffran för i år blir 24 000 bostäder.

Som en direkt konsekvens ser vi nu att varsel och konkurser ökar dramatiskt. Vi kan se på siffrorna för oktober och november. Man får gå tillbaka till 90-talskrisen för att hitta liknande tal. Detta är något som utöver uppenbara problem för bostadssökande kommer att få en starkt negativ påverkan på jobb och tillväxt. Sverige blir fattigare.

Den negativa utvecklingen drivs på av omvärldsfaktorer som kriget i Ukraina, en hög inflation och stigande räntor. Men regeringens passivitet givet också dessa faktorer är anmärkningsvärd. Det lilla man har utträttat har varit otillräckligt och framför allt i vissa stycken felaktigt. Tydliga exempel på begångna misstag är avvecklingen av investeringsstödet och de avbrutna Sverigeförhandlingarna. Båda dessa beslut fattades i ett läge då vi var på väg in i en lågkonjunktur, och de har sannolikt starkt bidragit till tvärniten i bostadsbyggandet.

Högerregeringen tycks inte inse allvaret i situationen och inte heller sitt ansvar för att vidta konkreta och relevanta åtgärder. Det blir uppenbart när man ser vad regeringens svar och förslag för att möta byggkrisen blev i den budget som vi nu debatterar: 60 miljoner i stimuleringsbonus till kommuner för att planlägga villatomter och 20 miljoner för att motivera kommuner att omvandla kontorslokaler till bostäder.

Vi har den värsta byggkrisen sedan 90-talskrisen. Den kommer, om ingenting görs, att permanenta bostadskrisen på en hög nivå för lång tid framöver. Konsekvenserna blir stora. Färre kommer att kunna flytta för att ta ett jobb eller utbilda sig. Det påverkar kompetensförsörjning, jobb och tillväxt. Färre unga kan flytta hemifrån. Färre kan skilja sig. Våldsutsatta kvinnor kan tvingas stanna kvar i våldsamma relationer. Fler blir trångbodda samtidigt som färre kan välja att flytta från en bostad som har blivit för stor eller ett hus som har blivit för stort.

Och regeringens svar är totalt 80 miljoner kronor att fördela på 290 kommuner för att planlägga villatomter och konvertera kontorslokaler till bostäder. Det är inte ens seriöst.

Fru talman! Byggsektorn är en tillväxtmotor som driver på såväl konjunkturuppgång som konjunkturedgång. Just nu driver den på lågkonjunkturen. Bostadsbristen får konsekvenser för hela samhällsplaneringen. Företagens tillväxt bromsas. Industrietableringar hotas, och arbetstillfällena går förlorade.

När byggbranschen bromsar in smittar det av sig på flera branscher. Att en byggnadsarbetare skapar jobb för tre andra personer är en gammal sanning som fortfarande stämmer. En ökad arbetslöshet inom byggbranschen riskerar därmed att sprida sig över hela arbetsmarknaden.

Och Sveriges ekonomi krymper. Bara Estland, Ungern och Luxemburg presterar sämre i EU. Nästa år är Sverige det enda EU-land där ekonomin förväntas fortsätta krympa. Det är inte ett kvitto på en regering som har kontroll och som gör rätt saker. Tvärtom är det ett underkännande av Sverigedemokraternas och regeringens politik.

Fru talman! Sverige har inte råd att låta bostadsmarknaden kollapsa. Hela byggsektorn står inför ett stålbad, och staten måste skyndsamt bidra med fler aktiva åtgärder. Socialdemokraterna föreslår därför två nya åtgärder i form av en statlig byggstimulans och statliga byggkrediter, som båda bör bara vara kopplade till tydliga kreditvillkor vad avser hyresnivå, prisnivå, klimatstandard och sociala kontrakt.

Den statliga byggstimulansen avser ett produktionsstöd riktat till orter med stora industrietableringar samt till ungdoms- och studentbostäder. De statliga byggkrediterna är en förmånlig statlig medfinansiering för nyproduktion som bör ställas ut för att sänka investeringskostnaden och den finansiella risken. Vi föreslår att anslaget till Boverket ökas med 100 miljoner för att täcka de kostnader som är förenade med införandet och administrationen av dessa åtgärder.

Vi föreslår också att regeringen ska bemyndigas att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden om högst 3 miljarder för byggstimulanser samt ta upp lån från Riksgäldskontoret för statliga byggkrediter som uppgår till 5,12 miljarder kronor.

Totalt vill vi alltså stimulera byggsektorn med strax över 8,1 miljarder för att dämpa konjunkturfallet och för att bygga bort bostadsbristen. Det ska jämföras med SD-regeringens 80 miljoner.

Vi vill också att regeringen omgående skickar det färdigberedda förslaget om startlån för förstagångsköpare till riksdagen för beslut och att regeringen går vidare med förslaget om att allmännyttan ska undantas från kravet att tillämpa lagen om offentlig upphandling i enlighet med förslaget i utredningen *Sänk tröskeln till en god bostad*.

Och vi vill att regeringen levererar när det gäller förslaget i BUMS-utredningen om månadsrapportering. Det skulle innebära att betydligt fler i dessa bistra tider som har rätt till bostadsbidrag skulle kunna få bostadsbidrag, inte minst studenter, arbetslösa, timvikarier med flera.

Också dessa förslag säger regeringen fortsatt nej till.

Fru talman! I ett läge där vi riskerar stora kompetenstapp i byggsektorn behövs konjunkturstimulanser. Utöver att satsa på åtgärder som innebär att det byggs mer är det rimligt att satsa på åtgärder som behåller kompetensen i sektorn. Det effektivaste sättet att göra det i nuläget är sannolikt satsningar på energieffektivisering. Trots det återfinns det inga förslag om energieffektivisering i SD-regeringens budget. Så är det trots att Sverige, Europa och världen befinner sig i en energi- och klimatkris. De åtgärder som fanns avvecklades trots att det borde vara uppenbart också för regeringen att den klimatsmartaste och billigaste energin är den som inte används. Det är feltänkt och obegripligt.

Vi socialdemokrater anser att behovet av riktade stöd för att förbättra befintliga byggnaders energiprestanda är minst lika viktigt och aktuellt som tidigare. Vi föreslår därför ett riktat stöd för energieffektivisering av flerbostadshus på 1,2 miljarder för 2024. Vi föreslår också en höjning av rotavdraget till 50 procent för tjänster som bidrar till energieffektivisering. Det kan handla om installation av bergvärme, vattenburen värme eller solceller, byte av dörrar och fönster eller tilläggsisolering – för att nämna några exempel. Det är smart politik för klimatet, konjunkturen och hushållens plånböcker.

Fru talman! Utgiftsområde 18 rymmer utöver samhällsplanering och bostadsförsörjning också konsumentpolitiken. Det är ett politikområde som ökar i vikt och betydelse när hushållen pressas hårt av inflation, höga räntor och kostnadskris. Detta sker i en tid när det blir allt svårare och mer komplicerat att vara konsument.

Det är mer tekniskt avancerade produkter, fler komplicerade tjänster, en global marknad som breder ut sig, sms-lån som ökar, pensionärer som

luras av bedragare, bluffakturor och vilseledande reklam. Listan på utmaningar för konsumenterna kan göras lång.

För att förebygga överskuldssättning och öka incitamenten för hållbar konsumtion föreslår vi att ett nytt anslag på 50 miljoner kronor för att stärka kommunernas konsumentvägledning ska införas. Vi motsätter oss samtidigt att SD-regeringen avvecklar stödet till de ideella konsumentorganisationerna. De utgör ett viktigt komplement till Konsumentverket och fungerar som ett skydd och ett stöd till de mest utsatta konsumentgrupperna. De delar i dag på 14 miljoner kronor, och så sent som i våras sköt regeringen till 1 miljon kronor med det uttalade motivet att stärka dem i deras viktiga arbete. Det var viktigt, rätt och välkommet.

Att nu halvera stödet för 2024 för att helt avveckla det 2026 ter sig därför motsägelsefullt och helt obegripligt. Frågan som måste ställas är vad som har förändrats från april till oktober som motiverar en sådan radikal helomvändning där behovet av ökat stöd plötsligt och utan förvarning omvandlats till inget behov alls.

Sett ur konsumenternas perspektiv har absolut ingenting hänt. Deras utmaningar kvarstår. Det är alltså svårt att se att detta är något annat än en del i den ideologiskt betingade attack på civilsamhället som vi nu ser på område efter område.

Avslutningsvis, fru talman! Då våra ramar är större än regeringens på utgiftsområdet och vår budget ska ses som en helhet kommer vi att avstå från att delta i beslutet och har i stället lämnat ett särskilt yttrande.

I detta anförande instämde Denis Begic och Leif Nysmed (båda S).

Anf. 44 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det finns mycket att säga om Socialdemokraternas politik. Om vi börjar med den bostadskommission som ledamoten Jennie Nilsson har aviserat att Socialdemokraterna vill ha var ju ledamoten Jennie Nilsson väldigt tydlig i medierna nyligen med att hon inte anser att man ska diskutera frågor där man inte är överens.

Det visar också att Socialdemokraternas tidigare utspel om just en bostadskommission, där Socialdemokraterna ville vara en del, bara var ett billigt politiskt utspel från Socialdemokraterna. Man är inte alls intresserad av att diskutera frågor där man har en annan åsikt. Ett parti som vill diskutera andra lösningar än sina egna var inte att lita på, enligt ledamoten Jennie Nilsson. Det var i alla fall vad hon sa i medierna.

Men det var inte riktigt det jag tänkte ställa frågor om till Jennie Nilsson, utan den fråga jag har gäller grönt rotavdrag. Hur är det egentligen tänkt att grönt rotavdrag ska fungera? Hur ska man kontrollera att det som utförs verkligen är inom ramen för grönt rotavdrag? Är det meningen att man anställa många fler som ska åka runt och kontrollera så att det inte blir ett fifflar-rot som det annars riskerar att bli? Det måste vara väldigt lockande för byggföretaget att skriva någonting annat på fakturan för att på det sättet hålla nere kostnaden till slutkunden och på så sätt få fler kunder.

Jag ser inte riktigt varför man vill bygga upp ett system som är så stelbent och så upplagt för fusk som det Socialdemokraterna föreslår i form av grönt rotavdrag. Jag köper inte alls att det är samma problem med det vanliga rotavdraget i dag som det skulle vara med ett system kring grönt

rotavdrag, för jag upplever inte att rotavdraget är någonting som det fuskas med i väldigt stor utsträckning i dag.

Anf. 45 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Eskilandersson, för frågorna!

Om vi börjar med den sista frågan förutsätter jag att man kontrollerar det här på samma sätt som annat. Varför tror ledamoten att man i det ordinarie systemet inte kan lockas att ange en materialkostnad som arbetskostnad? Det är någonting som vi ser sker, och det är också någonting som många larmar om när man tittar på kostnadsutvecklingen, exempelvis kostnaden för rotavdraget.

Det är också anmärkningsvärt att Mikael Eskilandersson står i riksdagens kammare och påstår att företag som levererar energilösningar skulle vara mer benägna att fuska än andra företag i denna sektor. Jag hoppas att Mikael Eskilandersson kommer att få stå till svars för det påståendet.

Med det sagt: Socialdemokraterna föreslår en bostadskommission. Vi föreslår den alltjämt, och vi gör det tillsammans med ett flertal andra aktörer – egentligen alla aktörer utom Sverigedemokraterna och regeringen.

Vi gör det för att vi tror att det behövs akuta åtgärder här och nu, och vi och alla andra aktörer anser att regeringen inte levererar det. Vi gör det också för att vi anser att det behövs långsiktiga och stabila spelregler inte minst kopplat till strukturreformer för att företag och investerare ska kunna lita på vad som gäller för dessa stora investeringar med lång avskrivningstid.

Syftet med en kommission är att man lägger alla frågor på bordet och diskuterar dem som en helhet. Det jag inte är intresserad av att diskutera, vilket jag har angett i medierna och som jag antar att Mikael Eskilandersson syftar på, är enskilda frågor, styckevis och delat. Det är inte det som behövs i ett läge när man ska ta ansvar för en helhet.

Anf. 46 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! För att börja där Jennie Nilsson slutade var det inte en diskussion om enskilda frågor som jag hade med medierna, utan jag sa klart och tydligt att Sverigedemokraterna är intresserade av att diskutera alla frågor inom samarbetet för Tidöavtalet. Jag hade ingen kommentar om någon särskild fråga. Att man sedan i rubriken valde att lägga fram det som att det handlade om en särskild fråga är en helt annan sak. Det är inte jag som är rubriksättare.

Att företag som jobbar med energilösningar skulle vara mer benägna att begå felaktigheter vill jag inte påstå. Däremot skulle ett grönt rot omfatta vissa men inte andra delar i ens hem, och det blir svårt till och med för mig att veta vad som egentligen skulle vara med och vad som skulle vara utanför. Jag känner heller inte att jag får någon vägledning av Jennie Nilssons svar om vad som är okej och inte.

Problemet är att om du tilläggsisolerar en yttervägg bör det vara energihöjande, men om du gör en innervägg är det plötsligt inte energihöjande. Dock är det samma företag som sysslar med att bygga ytterväggar och innerväggar. Det är inte särskilda energiföretag som kommer och bygger ytterväggar och sedan vägrar att bygga en innervägg. Så fungerar inte marknaden.

Prot. 2023/24:47
12 december

-----
*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Tyvär finns det redan i dag ganska skrupelfria personer som arbetar inom byggbranschen ibland, även om jag förutsätter att de allra flesta företag är seriösa.

Avslutningsvis vill jag bara nämna att Socialdemokraterna och nu Jennie Nilsson i sitt anförande var i det närmaste raljerande gällande att regeringspartierna bara lade 80 miljoner medan de lade 8,1 miljarder. Man skryter om det här. Då undrar jag om man verkligen har förstått hotet från inflationen. När man skryter om hur väldigt mycket mer pengar man faktiskt lägger på området har man verkligen inte fattat någonting.

Anf. 47 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag får väl tacka Mikael Eskilandersson för hans kommentar, även om tonen i den bitvis är problematisk i riksdagens kammare. Det är inte oppositionens raljerande som har gjort störst avtryck så här långt i den här debatten; det får jag ändå säga.

Med detta sagt: Om en bostadskommission ska titta på frågan så tittar man på helheten. Att Mikael Eskilandersson tydligen är kränkt över att andra politiska partier kommenterar utifrån någonting som han kallar för bara rubriksättning får stå för Mikael Eskilandersson själv.

Vad är det då som behövs i det läge som vi befinner oss i? Vi har ett läge där bostadsbyggandet kollapsar, och det driver lågkonjunkturen. Byggnadsarbetare varslas nu och går hem i stället för att bygga bostäder som behövs. Det riskerar i sin tur kompetensförsörjningen och företagsmöjligheter att växa och expandera liksom det riskerar gigantiska industrietableringar i vårt land.

Oppositionen lägger fram förslag på regeringens bord för att möta detta, men regeringen och Sverigedemokraterna står helt handfallna och passiva och säger ”vi är rädda för inflationsspöket”.

Det är inte värdigt en svensk regering. Svenska folket har rätt att förvänta sig en regering och ett samarbetsparti i form av Sverigedemokraterna som klarar av att ta ansvar både för att hantera inflationen och för att mota en lågkonjunktur – eller åtminstone låtsas som att man vill mota en lågkonjunktur.

Det som ligger på regeringens bord är på riktigt ett skämt.

Anf. 48 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Vi är nog alla överens om att vi har stora bekymmer på bostadsmarknaden. Det är höga och instabila räntor, det är en inflation som är svår att hämta in och det är även svårt att veta hur det ser ut om tolv månader.

Allt fler unga har svårt att finna en egen bostad. De tvingas att bo kvar hemma hos sina föräldrar eller är kanske tvingade att involvera sina föräldrar som en delaktig part för att få lån till en bostad.

Vi bygger alldeles för lite varje år mot vad Boverket har lagt som ribba för att vi ska kunna bygga efter behovet. Det betyder att människor bor i fel bostad, en bostad som inte är optimal utifrån deras situation eller att man inte får en bostad över huvud taget.

Köerna till en hyresrätt i våra tre stora städer är längre än vad som är rimligt, och därmed hittar människor lösningar på sitt boende som är otrygga, dyra och ibland direkt farliga.

Det är även dyrt att bygga. Det tar lång tid att planera och att få det på plats. Kort sagt: Vår bostadsmarknad fungerar inte utan har väldigt stora bekymmer.

Jag tror även att vi kan vara överens om att problemet inte började den 18 oktober 2022 när nuvarande regering och vår bostadsminister Andreas Carlson tog plats. Jag tror att vi under många år har blundat för de strukturella problemen med marktillgång, planeringsprocesser och skenande byggkostnader, och vi har försökt lösa dem med tillfälliga subventioner och olika sätt att sätta plåster på såret i stället för att försöka hela såret.

Vad kan då göras för att lösa problemen på bostadsmarknaden? Ja, det finns ingen quickfix, som en del tycks tro, utan det är att grota ned sig och se problemen precis som de är.

Vi måste ha långsiktiga spelregler. Det ska gå att bygga en fastighet till rimliga kostnader utan att behöva förlita sig på subventioner. Bostadsbeståndet måste över tid användas så effektivt som möjligt och underhållas under tiden.

Tiden från idé till färdigt hus måste gå fortare, och plantid och överklagandetid måste bli kortare. Men det första vi måste se till är att det råder långsiktighet och riktning i besluten.

Långsiktighet hos dem som styr är önskvärt. Den socialdemokratiska regeringen lyckades leverera sex ministrar på åtta år. Det betyder att en minister i en socialdemokratisk regering satt i genomsnitt i 16 månader. Bostadsminister Andreas Carlson har snart kommit i kapp. Vi vet att det från idé till verklighet för ett förslag är två år eller mer med utredningar, remisser och behandling i kammaren. Då inser alla att en minister som sitter i 16 månader inte hinner göra några avtryck eller genomföra det han har bestämt sig för att göra. Långsiktigheten med en bostadsminister som sitter i fyra år kommer att betala sig längre fram i form av kontinuitet och samma styrning, och det kommer att leda till fler resultat.

Vi har som regeringspartier satt press på kommunerna att bygga utifrån behov genom att länsstyrelserna ska vara mer delaktiga i planeringen av bostäder i form av var man kan tänka sig att bygga i de olika kommunerna men även utifrån hur mycket man har planerat, vilka behov som finns och orsaker till att man inte bygger efter behov.

Vi har som regeringspartier givit en planeringsbonus för dem som planerar småhusområden, just för att stimulera kommunerna att fortsätta planera bostäder även i rådande situation.

Vi har som regeringspartier givit Boverket i uppdrag att återkomma med betydande lättnader för studentbostäder, samtidigt som Boverket ska arbeta med en översyn av byggreglerna, som jag tror i slutändan kan skapa mer yteffektiva bostäder och kanske till och med billigare bostäder.

Vi som regeringspartier har tillsatt en utredning om att förkorta och förenkla tillståndsprocesser enligt miljöbalken.

Vi som regeringspartier ser nu över strandskyddet för att underlätta bostadsbyggandet.

Vi som regeringspartier har givit Lantmäteriet i uppdrag att ta fram en färdplan för att fortsätta digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen.

Vi kan hålla på och räkna upp vad som är på gång, men min poäng i mycket av detta är att samma minister som givit uppdraget kommer att ta emot resultatet av uppdraget och kan sedan lägga fram förslag till riksdagen. Det kommer att innebära kontinuitet, och det kommer att ge resultat.

En viktig del som vi alla kan hjälpas åt med är att våga sätta press på kommunerna att ta sitt ansvar. Kommunerna har planmonopol, och det är behovet som ska styra hur varje kommun planerar, inte vad man själv som politiker anser är rimligt med tanke på tillgången på pengar. Man måste se till behoven, planera efter behoven och därmed förkorta tiderna för planering för att bygga de bostäder som behövs.

Vi kan ge stimulanser för planeringen, och länsstyrelserna får en roll att vara delaktiga. Men det måste vara upp till politikerna i kommunerna att inse vad planmonopolet innebär och vad de bär ansvar för.

Jag ser med tillförsikt fram mot resten av mandatperioden med reformer som är stabila över tid, vilket kommer att skapa en bättre bostadsmarknad.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Lars Beckman och David Josefsson (båda M) samt Jakob Olofsgård (L).

Anf. 49 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Larry Söder för anförandet.

Det hade varit kul om bostadsministern, givet hans tunga roll och tilltron som Larry Söder visar honom, faktiskt också hade deltagit i debatten. Men nu får jag nöja mig med Larry Söder, och det är såklart inte lite och illa. Men han är ju ändå inte bostadsminister, även om han representerar samma parti.

Jag har några frågor. Först har jag respekt för att man vill olika saker i politiken. Det är därför vi är politiker. Vi tror olika om vad som löser utmaningar och problem. Det är alldeles uppenbart att vi tror olika om vad som löser bostadssituationen vad gäller krisen i det korta perspektivet och vad som krävs långsiktigt. Jag har därför respekt för att en ny regering vill göra förändringar.

Det jag inte har respekt för är att man i det läge vi befinner oss i, med inflation, kostnadskris, ränteläge och en konjunktur som drivs av en nedåtgående bostadssektor, väljer att avskaffa de åtgärder som fanns på plats utan att ersätta dem med något annat. Det här riskerar att bli en helt förlorad mandatperiod.

Bostadsministern har nu lagt två budgetar, alltså hälften av alla budgetar han har möjlighet att lägga fram, och det finns egentligen ingenting som på riktigt kommer att bidra till att det byggs i en takt motsvarande de behov som finns.

När kan vi förvänta oss att bostadsministern faktiskt börjar leverera?

Anf. 50 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Även jag har respekt för att man har olika syn på hur man ska lösa problemen. Jag tror inte att Jennie Nilsson och jag har direkt olika syn på hur krisen ser ut, men man kan ha olika syn på hur den ska lösas.

Min uppfattning är att vi har haft problem med bostadsmarknaden under en lång period. Vi tar chansen att försöka lösa problemen under denna mandatperiod, och det är klart att det tar tid innan förslagen levereras och kommer till kammaren.

Jag hoppas att utredningarna kommer att levereras till regeringen så att remissomgångarna kan starta, och därefter kan propositioner levereras. Jag

är glad och nöjd med alla de utredningar som bostadsministern har lyckats få igång, så jag tror att vi kommer att se en klar förbättring.

Jag gjorde samma sak som Socialdemokraterna när jag var i opposition, det vill säga klagade på att ministern inte deltog i debatten. Jag förstår att det kan vara till glädje. Nu hörsammade majoriteten detta i migrationsdebatten i torsdags där migrationsministern deltog. Problemet var att Socialdemokraterna gick hem innan migrationsministern kunde prata. Det var alltså ingen socialdemokrat kvar i salen när migrationsministern gick upp i debatten. Det tycker jag är ett underbetyg till oppositionen, som kräver att ministrarna ska delta i debatten, men när de sedan kommer går man hem.

Jag är rädd om våra ministers tid, och jag tror att vi fyra från regeringspartierna kan klara av debatten. Vi ser gärna att ministern är med, men då måste Socialdemokraterna också leverera, det vill säga delta i debatten när ministern kommer.

Anf. 51 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Det var ändå ett av de knepigaste svaren som någon någonsin har fått på en fråga i kammaren, i alla fall som jag känner till.

Socialdemokraterna är normalt sett alltid i kammaren. Jag kan givetvis inte svara för vad som händer i en specifik debatt i ett annat utskott. Däremot kan jag konstatera att vi många gånger från oppositionens sida har suttit själva i denna kammare när frågor i detta utskott har behandlats.

Jag tycker därför att Larry Söder, regeringspartierna och Sverigedemokraterna ska börja med att granska sig själva innan de kommer med kritik till någon annan.

Jag lyfter också fram att det hade varit trevligt att debattera med Andreas Carlson, mest för att Larry Söder lyfte fram bostadsministern så många gånger i sitt anförande och målade upp en bild av hans uthållighet och förutsättningar som det som skulle lösa krisen. Då hade det varit kul att få debattera med bostadsministern.

Med detta sagt är min bedömning att de utredningar som regeringen har lagt fram kommer att förändra situationen på marginalen. Dessa utredningar har dessutom fått extremt lång tid på sig att jobba. Ingen av dem kommer att leverera sina betänkanden förrän hösten 2024 eller våren 2025, vilket innebär att de inte kommer att hinna remissbehandlas, behandlas och skickas till denna kammare under denna mandatperiod.

Om inget nytt händer, och om inga nya förslag kommer från regeringen, är detta ett helt förlorat år för bostadspolitiken i Sverige. Det har vi inte råd med som läget ser ut och inte med hänsyn till vad som krävs för att vi ska kunna vara ett tillväxtland framgent.

Jag har en annan fråga kopplad till denna debatt, och den gäller konsumentorganisationerna. Vad var det som hände från april till oktober som föranledde att regeringen gick från att tycka att detta var viktiga organisationer som behövde extra stöd till att tycka att de inte behövs alls och därmed avskaffa dem?

Anf. 52 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Det är ganska enkelt. Allmänna reklamationsnämnden har en ohållbar situation. Deras ärendemängd har ökat med 198 procent, och de måste få mer medel. Och detta får hanteras inom den ram som finns. Då blev det denna prioritering, alltså att Arn får mer pengar.

Sedan tror jag att Jennie Nilsson och jag har olika uppfattningar om hur denna mandatperiod kommer att sluta. Jag tror att den kommer att vara ett startskott för en förändrad syn på bostadsmarknaden. Jag tror att vi kommer att få en förändrad del av bostadsmarknaden, där vi kan bygga fler bostäder framgent både i högkonjunktur och i lågkonjunktur. Vi måste kunna vara överens om att vi byggde alldeles för lite bostäder även i högkonjunktur. Då är inte plåster på såren det alternativ som jag väljer, utan det är att reformera och att göra strukturella reformer som i grunden innebär en förändrad syn på hur vi kan bygga och vilken tid det får ta.

Vi måste ändå vara överens om att det är priset på bostaden som avgör hur många bostäder som byggs. Om ingen kan betala för bostäderna kommer det inte att byggas några bostäder. Alltså måste vi få ned byggkostnaderna. Vi måste se till att de sektoriella kostnaderna, det vill säga planeringskostnaderna, blir lägre. Vi måste se till att det finns planlagd mark. Där kommer kommunerna in. Det är därför som jag hela tiden tjuatar om att kommunerna måste ta sitt ansvar eftersom det är där som planmonopolet ligger. Vi kommer aldrig att kunna klara detta utan deras hjälp. Sedan är det inte deras ansvar, men vi behöver deras hjälp.

Jag tror därför inte att detta kommer att vara en förlorad mandatperiod. Jag tror att vi kan gå vidare med detta. Och när vi väl är igenom detta tror jag faktiskt att det är en bättre strukturell marknad.

Anf. 53 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag och Larry Söder har haft många debatter i denna kamare. Han brukar vara ganska rimlig i sitt sätt att tänka.

Jag ställde tidigare frågan till Larry Söder om han är nöjd med situationen och läget. Och Larry Söder svarade ja. Nu ger jag Larry Söder en möjlighet att revidera sitt svar med tanke på att han har hört sina kollegor, bland andra David Josefsson som sa att han inte är nöjd men stolt. Nu får Larry Söder en möjlighet att revidera sitt svar om han är nöjd med den politik som förs när regeringen visar en avsaknad av reformer när det gäller bostadspolitik.

Det är kris i Sverige i dag, och regeringen väljer att ännu en gång arbeta aktivt för att ännu fler hyresrätter ska försvinna. Denna gång hoppas man kunna omvandla hyresrätterna till ägarlägenheter. Och dessa ägarlägenheter ska tryckas in bland de hyresrätter som man inte lyckas avyttra – som om det inte finns problem redan nu. Vi saknar just hyresrätter som människor har råd med. Denna regering vill sälja de hyresrätter som är kvar och omvandla dem till ägarlägenheter.

Vart ska alla de människor som inte får ta del av regeringens alla olika avdrag eller bidrag ta vägen, och vart ska alla de människor som aldrig kan eller vill köpa en bostad ta vägen när ni har sålt eller omvandlat alla hyresrätter som finns kvar? Vart tänker ni att de människor som varken kan eller vill köpa en bostad och som inte får ta del av de bidrag som ni ger till rika och välbärgade ska ta vägen när ni har sålt alla bostäder som finns kvar?

Anf. 54 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Om jag minns rätt vad Malcolm Momodou Jallow sa i talarstolen var det: Är ni nöjda med regeringens politik? Den frågan svarade jag ja på. Jag är nöjd med regeringens politik. Det är en helt annan sak än

att säga att man är nöjd med situationen i Sverige. Men regeringens politik är jag nöjd med, och det står jag för.

Sedan är vi överens om att vi inte har tillräckligt med bostäder och att människor ibland inte har råd med en bostad. Och alldeles oavsett om man har pengar eller inte finns det inte alltid en bostad att få.

Att det finns för lite bostäder betyder inte att det finns för lite hyresrätter. Det finns för lite bostäder, och det finns för få kvadratmeter som man kan bo på i Sverige.

Jag tror ärligt att många av problemen i hyresområdena, det vill säga i de utsatta områdena, beror på att vi har bara hyresrätter i ett område. Hade vi kunnat spränga in bostadsrätter, äganderätter och villor där hade situationen varit annorlunda där.

Jag tror inte att det nödvändigtvis är fel att omvandla hyresrätter till äganderätter. Men det är fel att vi inte har tillräckligt med bostäder som människor kan bo i, oavsett om det är villor, småhus, bostadsrätter eller hyresrätter. Vi behöver nog fler bostäder av alla sorter. Men ställ inte de olika sorterna mot varandra. Däremot kan vi konstatera att vi har byggt alldeles för många hyresrätter under en tid och alldeles för lite av andra typer av bostäder. Därför inriktar vi oss på en annan del, till exempel småhus.

Anf. 55 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Larry Söder inte svarade på min fråga. Jag håller med om att det byggs för lite. Det har jag sagt, och det är alla överens om. Men det är inte detta som min fråga handlar om. Min fråga handlar om att om det byggs för lite och vi har alldeles för få bostäder som människor har råd med, är det då rimligt att man säljer eller omvandlar de lägenheter som finns i dag, de bostäder som människor har råd med? När människor i dag kämpar för att ha råd att köpa mat, hur ska de då ha råd att köpa en lägenhet för många miljoner? Det är inte rimligt. Och när ni väl omvandlar dessa lägenheter, vart ska då alla de människor som inte har råd med dessa lägenheter ta vägen? Det är min fråga.

Jag har en annan fråga som jag ska passa på att ställa. Ni har också föreslagit att det ska bli lättare att vräka människor som är släkt med människor som begår brott, det vill säga barnfamiljer. Om den ena av två föräldrar som har två barn hamnar i en kriminell miljö vill ni vräka inte bara den som har begått brott utan alla andra som inte har begått något brott. Det innebär att flera människor kommer att hamna ute på gatan. Vart ska de ta vägen? Vart ska alla dessa oskyldiga ta vägen? Nu pratar jag inte om den skyldiga. Det är viktigt att man inte lägger tid på det. Jag vill lägga tid på dem som är oskyldiga, som inte har begått brott och som sköter sig. Ni vill vräka alla dessa människor. Det handlar alltså om kollektiv bestraffning. Vart ska alla dessa människor ta vägen när ni väl har valt att vräka dem? Vart ska alla kvinnor som har hamnat i våldsamma relationer och som blir nedslagna ta vägen när ni vräker dem? Vart ska alla dessa barn, med tanke på att barnkonventionen är lag i detta land, ta vägen? Jag skulle uppskatta ett svar, Larry Söder.

Anf. 56 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag kommer aldrig att rösta för en regering som tycker att en situation med kriminella som kan trakassera ett bostadsområde är okej.

Prot. 2023/24:47
12 december

-----
*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Om man trakasserar ett bostadsområde och är kriminell och bor permanent i en lägenhet där, då vill jag göra det enklare att vråka denna person. Det finns inget annat alternativ. Det måste bli konsekvenser från samhället om man är kriminell. Man ska inte kunna gömma sig bakom någonting.

För dem som behöver bostad har vi ett system i Sverige. Vi har visserligen för få bostäder, men det kan aldrig vara rätt att vi skyddar någon som är kriminell. Om du bor granne med någon som är kriminell, ska du acceptera det? Eller ska du kunna gå till din fastighetsägare och säga att du är otrygg? Vad tror du att svaret blir om det accepteras att det finns en kriminell i området? Jo, att du får flytta någon annanstans. Vart ska du ta vägen då?

Det handlar om vilken moral och vilket synsätt man har. Jag kommer inte att acceptera att vi tar lätt på kriminella, utan de får hitta någon annanstans att bo.

Vi delar dock problembilden, Malcolm Momodou Jallow och jag. Att Sverige har för få bostäder har vi sagt hur många gånger som helst. Men min väg till fler bostäder är att förenkla byggandet, korta ledtiderna och se till att kommunerna planerar för det antal bostäder som behövs. Vi ska inte subventionera och ge bidrag, utan det ska vara marknadspris.

Anf. 57 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Det är en spännande diskussion om vräkning av kriminella. Vi får se om statsministerns statssekreterare blir vräkt om han blir dömd.

Men det var inte det jag var ute efter med mitt anförande. Vi debatterar nu utgiftsområde 18 Stadsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentspolitik. Samhällsplanering, bostadsbyggande, bostadsmarknad och våra konsumtionsmönster påverkas i allt väsentligt av den ekonomiska situationen, och vi kan väl vara ense om att den ekonomiska situationen i Sverige är bekymmersam. Men det innebär inte att man inte har möjlighet att göra saker under tiden som inte spär på inflationen, som är ett rejält problem.

Här i kammaren verkar vi vara helt eniga om att bostadsbyggandet behöver stärkas. Det som slår mig är att propositionslistan är helt tom. När oppositionspartier ställer interpellationer och skriftliga frågor eller lägger fram förslag till utskottsinitiativ för att bidra konstruktivt avvisar regeringen dessa med kalla handen. Eftersom vi inte ser något som kammaren kan ta ställning till blir orden om att regeringspartierna gör saker bara märkliga. Låt mig påminna mina kollegor om att regeringen är inne på sin tredje termin, och på tre terminer borde man kunna producera saker. Det finns ju tillkännagivanden från förra mandatperioden och 62 offentliga utredningar, så det finns en hel del material att jobba med.

Jag vänder mig mot regeringens argument att man inte kommer att göra något förrän man har adresserat de strukturella problem som finns på bostadsmarknaden. Jag är också strukturnörd och gillar att lösa saker i grunden. Men det ska inte hindra en från att komma med så kallade plåster som lindrar situationen för en sektor som håller på att kollapsa. Även om det redan är tufft för hushållen kommer den beska medicinen först 2024 när merparten av hushållens lån ska läggas om. Då kommer resultatet av regeringens saktfärdighet på detta politikområde att bli tydligt.

Jag håller med regeringen om att hindren för nybyggnation behöver röjas undan för att råda bot på bostadsbristen och öka antalet tillgängliga

bostäder. Men man kan inte som Larry Söder å ena sidan skylla på kommunsektorn, å andra sidan inte ta ansvar för att kommunsektorn inte ges de resurser som den behöver för att kunna vara en relevant aktör. Vilken kommun kan rättfärdiga nedskärningar på äldreomsorg och skola samtidigt som man utökar sitt byggkontor för att tillgängliggöra mer mark? Det är en ekvation som inte går ihop.

Jag ska ta upp några andra viktiga saker. I går hade jag en interpellationsdebatt om nedskrivning för fastigheter på landsbygden. Det är en fråga där både KD och SD har haft en hög svansföring. Vi vet att låga bostadspriser utanför de större städerna gör det svårt att få lönsamhet i investeringar när fastighetsvärdet måste skrivas ned så fort huset är byggt. Vi har länge sagt att redovisningsreglerna för de allmännyttiga bostadsbolagen måste förändras, men utan att kollidera med EU:s statsstödsregler. Vi har också föreslagit att det ska tillsättas en utredning i frågan. I debatten i går sa bostadsministern att det var upp till enskilda riksdagsledamöter att komma med lösningsförslag – detta samtidigt som han sitter på alla utredningsresurser som Regeringskansliet har till sitt förfogande.

Centerpartiet föreslår att man ska jobba med de statliga kreditgarantierna och tydligare rikta dem mot svagare marknader där det är särskilt svårt att på kort sikt få lönsamhet i produktionen av bostäder. I vår budgetmotion har vi skrivit: ”Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut särskilda kreditgarantier för nybyggnad och ändring av bostäder, inklusive egnahem, på landsbygden, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrätter tar upp vid förvärv av fastigheter för utbildning till kooperativa hyresrätter på landsbygden.”

Det finns redan en ram i budgeten, och vi föreslår att den utökas. Varför gör vi det? Vad syftar det till? Jo, under 2022 utfärdades 60 nya kreditgarantier, vilket motsvarar tillkomsten av 2 300 nya bostäder, och det är ett sätt att i en inflationssituation se till att saker ändå görs för att komma till rätta med problem.

I dagens debatt är det mycket fokus på den framtida bostadsmarknaden och tillkomsten av nya bostäder. Vi håller med om att det behövs fler bostäder. Boverket pekar ut att det behövs 540 000 nya bostäder fram till 2030. Låt mig rätta David Josefsson. I er budgetproposition nämner ni inget om konjunkturcykler, vilket du sa i en replik. Detta handlar om det faktiska behovet fram till ett bestämt årtal, det vill säga 2030. Jag vill ändå hävda att det finns metoder som man skulle kunna använda för att få till ökat byggande.

I den här debatten vill jag också nämna hyressättningsmodeller. Det är ytterligare en fråga där vi har tagit utskottsinitiativ. Vi hör rykten och viskningar i korridorerna om att detta bereds i någon form i Regeringskansliet, men när man ställer frågan till statsrådet får man inget riktigt svar.

Andrahandsuthyrningen är naturligtvis också en viktig del av en fungerande bostadsmarknad. Man kan inte glömma den existerande bostadsmarknaden och de problem som redan finns och bara fokusera på frågor som kanske har en längre tidshorisont.

Jag vet att Kristdemokraterna har vissa hjärtefrågor i bostadspolitiken – hemlöshetsfrågan, till exempel. I Centerpartiets budgetmotion har vi ett avsnitt om social bostadspolitik för de människor som saknar möjlighet att söka bostad på den ordinarie marknaden. För dem behövs ytterligare åtgärder och en modern socialpolitik.

Att bygga hela bostadsområden för sociala ändamål är inte en tilltalande modell för Centerpartiet. Vi bör snarare för detta ändamål inrikta oss på enskilda bostäder i såväl befintligt bestånd som nybyggnation. Jag hoppas att den kristdemokratiske bostadsministern ägnar en tanke åt partiets hjärtefråga och kommer med förslag som löser det här problemet.

Jag vet att jag överskrider min talartid, men det här är en viktig debatt. Jag vill påpeka för mina sverigedemokratiska kollegor i kammaren att klimatkrisen är på riktigt. Den är ingenting man kan förneka, även om det görs försök från sverigedemokratiskt håll att spela ned krisen.

Det gröna avdraget – som infördes på Centerpartiets initiativ, ska tilläggas – har varit föremål för debatt här i dag. I januari 2021 infördes det. Det har varit en enorm framgång. Centerpartiet föreslår därför i sin budgetmotion att det gröna avdraget breddas. Det gäller i dag för installation av energilagring, laddpunkter och solceller – alltså sådant som påverkar bostäder och bostadsmarknad och även klimatomställning.

Vi vill göra det enklare för människor att stärka det egna hushållets hållbarhetsprofil. Vi föreslår att investeringar i konvertering från direktverkande el och gas, energieffektiviseringsåtgärder, vattensnåla produkter och så vidare ska ingå.

Det gör mig faktiskt rätt beklämd att höra Mikael Eskilandersson peka ut en hel bransch som potentiella fuskare som inte klarar av att hantera ett avdrag. Det är beklämmande.

Jag skrollar förbi en bit av mitt planerade tal och vill nu säga något om konsumentpolitiken, som också hanteras inom det här utgiftsområdet. Utvecklingen av handeln under de senaste decennierna har naturligtvis påverkat konsumenterna till det bättre. Den enskilde konsumenten har stor valfrihet, kan använda fler försäljningskanaler och har större möjligheter att göra ett aktivt val. Men man kan inte förneka baksidan i form av ohållbar miljöbelastning.

Det är vår uppgift, eftersom frågorna ligger på vårt utskott, att värna om en långsiktigt hållbar utveckling så att konsumenterna kan fortsätta göra aktiva, korrekta val.

Anf. 58 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag vill först instämma i funderingen om social bostadspolitik, vilket vi diskuterar alldeles för lite. Vi måste nog försöka höja den rösten och komma fram till någonting där.

Jag hörde inte vad bostadsministern sa i går, men jag tar risken att säga att när det gäller bostäder på landsbygden – där värdet på fastigheten kan vara hälften av produktionskostnaden – måste vi hitta en lösning längre fram. Nedskrivning under en längre period, upp till sju år, har jag föreslagit. Allmännyttiga bostadsföretag borde kunna vara garant för att det skulle fungera utan risk under längre tid. Det är ett lösningsförslag som jag har framfört och som jag tycker är ganska okej. Det kan finnas många fler.

Det som egentligen gjorde att jag begärde replik var frågan om kommunernas roll. Det ska inte uppfattas som att jag lägger hela ansvaret på kommunerna. Jag tycker dock att de är en del i detta som vi måste hantera och adressera. Från statligt håll kan vi göra mycket, men i andra ändan är det ju kommunerna som måste leverera planer för bostadsbyggande.

Vi kristdemokrater har i vår budget försökt lägga lite pengar i form av en planeringsbonus till kommunerna. Jag konstaterar att Centerpartiet inte

stöder det i sin budget. Jag tror dock inte att man kan bortse från kommunernas ansvar. De har möjlighet att ta ut en avgift. Medborgare tycker att den är alldeles för hög, och det har jag full förståelse för liksom att man inte vill prioritera annorlunda i kommunerna. Men stat och kommun måste nog samspela där för att komma fram till en lösning. Planeringen får inte gå ned nu när det är lågkonjunktur utan måste hållas uppe så att man kan vara i fas när högkonjunkturen kommer igång igen. Det är nog en resa vi måste göra gemensamt.

Anf. 59 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Larry Söder hade ett konkret förslag på hur man skulle kunna hantera nedskrivningsproblematiken. Jag hoppas bara – trots att det tyvärr inte lät så i debatten i går – att ledamoten har möjlighet att prata med bostadsministern om det här. Frågan är bekymmersam, men den går att lösa. Jag kallade den en lågt hängande frukt i går, och det retade gallfeber på den sverigedemokratiske ledamoten som lade sig i debatten. Men jag vill tacka Larry Söder.

När det kommer till byggandet är vi ense om att det behöver byggas en massa nya bostäder. Det som verkligen bekymrar mig – och jag är inte ute efter att vinna billiga politiska poäng – är varselvågen. Den drabbar folk i min närhet: civilingenjörer, arkitekter, lantmätare och så vidare. Det bekymmersamma är att det inte finns några förslag som skulle kunna lindra här och nu i väntan på strukturreformer.

Jag vädjar alltså återigen till Larry Söder, som har en bra ingång till bostadsministern, att fråga när vi kan förvänta oss förslag som visar att regeringen inte bara tänker sitta av tiden under mandatperioden, åtminstone inte inom det här politikområdet.

Anf. 60 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Vad gäller att sitta av tiden tycker jag inte att dagens redovisning från de olika Tidöpartierna har visat att man gör det. Man försöker i stället leverera under tiden som det här håller på.

Detta är annars en situation som ingen av oss ville ha. För tre år sedan trodde vi nog inte att vi skulle få den här situationen under mandatperioden, men nu är det som det är och vi måste hantera den så gott det går. Jag tror också att man kommer att kunna se leverans till kammaren längre fram.

Det som jag är orolig för är att man lägger allt i en korg och tror att detta ska lösa det, men regeringen eller vi som riksdag kommer aldrig att kunna lösa det själva. Vi måste ha branschen till hjälp, vi måste ha länsstyrelserna till hjälp och vi måste ha kommunerna till hjälp.

Alla måste inse att de har en roll att spela i detta. Det är därför jag tar upp kommunerna hela tiden, för jag tycker att de lite grann har kommit undan. Vi måste få upp dem på banan på ett eller annat sätt. Ett sådant var att försöka få en planeringsbonus till dem, för att väcka tanken hos dem att de kan hjälpa till och ge stöd.

Jag skulle vilja fråga Alireza Akhondi: Vilken roll tycker ni att kommunerna kan spela i detta? Vad kan kommunerna hjälpa till med i den situation som vi är i? Vi inser alla att om ingenting görs kommer vi inte att ha några planer när det väl vänder, oavsett när det vänder. Då kommer vi att ha 1994–1995 års situation igen, då det tog väldigt lång tid innan allt

kom i rullning gällande både planer och att man inte hade arbetskraft. Jag tror att kommunerna måste vara på tårna där.

Jag skulle vilja veta vad Centerpartiet har för idéer om detta.

Anf. 61 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Min utskottskollega Larry Söder är en klok person. Det ska jag absolut säga. Det är klart att bostadsfrågorna inte är något som en part kan lösa helt ensam. Larry Söder har helt rätt.

Det behövs ett samlat grepp från olika aktörer. Det ska också tilläggas att bostadspolitiken är komplex och går in i många olika politikområden. Till exempel finns det rätt mycket i finansutskottet som påverkar bostadspolitiken, och klimatinvesteringar, energifrågor och så vidare hanteras i andra utskott. Det var mot denna bakgrund – komplexiteten och alla läsningar som funnits i dessa frågor – som Centerpartiet föreslog en kriskommission för svensk bostads- och fastighetsmarknad.

Om man på riktigt vill ställa krav på andra måste man sitta vid samma bord. Det går inte att stå i denna kammare och säga: Vi gör ingenting, för ni gör ingenting. Om man vill få resultat sätter man sig vid ett förhandlingsbord och ger och tar. Det är detta jag saknar från regeringen.

Det handlar dels om krisinsikten, att vi har problem av strukturell och konjunkturell karaktär, dels om viljan att ta hjälp av andra partier som sträcker ut en välvillig hand och säger: Låt oss tillsammans med andra aktörer – kommunsektorn, länsstyrelsen och branschen – hitta långsiktiga svar på frågorna.

Vi har alltså samma bild, och jag hoppas verkligen att Kristdemokraterna bjuder upp till dans snart.

Anf. 62 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten Alireza Akhondi sa i sitt anförande att jag pekar ut en hel bransch som fuskare, och detta måste jag bemöta.

Det jag har sagt är att om man ska ha ett grönt rotavdrag där det plötsligt ska göras skillnad beroende på om det till exempel är en yttervägg eller en innervägg som ska renoveras bygger man ett system som öppnar upp för orättvisa mellan olika renoveringslag. Man öppnar också upp en möjlighet att laborera med redovisningen på ett sätt som jag kanske skulle betrakta som fusk.

Om jag ändrar en innervägg skulle det inte ge rätt till rot eftersom det inte blir energieffektivare, men om jag ändrar lite i ytterväggen och lägger på lite extra isolering blir det definitivt ett energieffektivare hus. Då får jag plötsligt rätt till rot. Denna skillnad blir orättvis.

Det visar sig kanske ännu mer för den som för några år sedan renoverade köket. Den personen kan i dag få avdrag för att tilläggsisolera sina väggar, medan den som för några år sedan tilläggsisolerade sina väggar i dag inte kan få avdrag för att renovera köket.

Det blir ett problem att man skiljer på saker som görs inom samma fyra väggar. Och vem ska egentligen kontrollera detta? Det kommer inte att bli helt lätt att kontrollera. Jag tror faktiskt att det är fler än jag som ser att det blir problematiskt om man gör ett system där bara vissa delar av huset ger rätt till rotavdrag.

Anf. 63 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman och Mikael Eskilander! Jag har tilltro. Vi har ett system med rut och rot i dag och grönt avdrag som Skatteverket hanterar, och det gör de med bravur. Det innebär inte att allt är frid och fröjd eller att det inte förekommer fusk i någon omfattning. Jag har ingen aning om huruvida det gör det och i så fall hur mycket.

Visst finns det gränsdragningsproblem. Det gör det alltid, men man kan inte hänvisa till att någon som gjorde något för tio år sedan inte kan ta del av ett stöd som riksdagen fattar beslut om i dag. Så är det ju med allt vi gör.

Jag väljer att ställa en motfråga till ledamoten. Från min horisont handlar ledamotens invändning mer om kritik mot klimatanpassningen och energieffektiviseringen än om själva avdraget i sig. Vi föreslår detta därför att vi ser att det finns ett behov av energieffektiviseringar och klimatanpassningar, givet klimatkrisen.

Vi ser att det får direkt påverkan på hushållens ekonomi över tid när man kan minska sina kostnader för till exempel el. Ni som tillsammans med resten av Tidögänget gick ut och pratade mycket om elpriser och annat, vad har ni för konkreta förslag för att komma till rätta med klimatkrisen och hushållens möjligheter att göra hållbara val?

Anf. 64 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Alternativet till ett grönt rotavdrag är det rotavdrag som regeringen går fram med, men det gör inte skillnad på huruvida det är en tilläggsisolering eller något annat man gör.

Fördelen med vårt rotavdrag är att man kan göra precis vad man behöver göra på fastigheten utan att behöva skilja på vad som är energieffektiverande och vad som snarare är estetiskt.

Samtidigt gör energipriserna att de flesta ser ett behov av att energieffektivisera bara utifrån sin egen elräkning. Det är ett medel så gott som något för att styra mot energieffektivisering.

Något ytterligare som jag vill ta upp är att Alireza Akhondi i sitt anförande sa att regeringen skulle sakna förslag, men i Centerpartiets budgetförslag tar man ju bort alla förslag som kommer från regeringen. Man tar bort stimulanspengarna till nya tomter, man tar bort stimulanspengarna till att ändra planer i kommunerna och dessutom gör man flera små neddragningar samt en större på över 4,1 miljoner på Lantmäteriet.

Samtidigt hävdar man att man på något vis skulle ha en bättre bostadspolitik än den som regeringen har. Jag får faktiskt inte ihop det över huvudet taget. Med alla dessa neddragningar lämnar man ju snarare kommunerna åt deras öde, och då hamnar de i situationen där de måste ta pengar från skolan eller äldreården. Det var precis detta vi ville undvika genom stimulanspengarna.

Anf. 65 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag är ekonom, så jag älskar när det blir diskussioner om siffror. Inskrivningsärendena hos Lantmäteriet minskade med 12 procent 2022, vilket rimligtvis skapar möjligheter för Lantmäteriet att använda sin befintliga personal på ett mer effektivt sätt. Dessutom finns det någonting som heter pris- och löneomräkning. Vi brukar ha ett effektiviseringskrav

på alla våra myndigheter, och pris- och löneomräkningen är ett effektivt verktyg för att effektivisera myndigheterna.

Vi säger nej till regeringens avveckling av stöd för hållbart samhällsbyggande. Det medför att utgifterna ökar med 40 miljoner kronor per år, vilket får vissa omdisponeringseffekter inom ramen för detta utgiftsområde. Samtidigt tillför vi 1 miljard i ökade kreditgarantier och breddar rotavdraget. Vi har väldigt många förslag på olika politikområden som tillsammans bräcker regeringens passivitet när det gäller bostadspolitik.

Anf. 66 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta en tanke till de fem byggnadsarbetare som miste livet i en byggarbetsplatsolycka – närmare bestämt i en hissoolycka. Det vi debatterar i dag handlar om dem som bygger Sveriges bostäder. Låt oss sända dem en tanke härifrån.

Fru talman! Innan jag klev in i politiken befann jag mig inom det utgiftsområde som vi i dag debatterar, nämligen bostadsbyggande. Då, för ungefär tre år sedan, rådde det högkonjunktur. Spikipistolerna hördes över hustaken. Vi hade verkligen fullt upp.

I dag råder det däremot en bedövande tystnad. Inga hammarslag hörs, och många av mina kollegor har fått lämna sina arbeten inom byggsektorn. Det är därför som denna regerings viktigaste fokus har varit – och kommer att vara – att bekämpa det som har gjort att mina kollegor har fått lämna sina jobb.

Den höga räntan är ett resultat av inflationen. Detta har repeterats om och om igen. För mig är det oerhört tydligt. Mina kollegor – bostadsutvecklare och affärsutvecklare – vädjar hela tiden till mig och säger att de inte får ihop kalkylen. De säger att inflationen måste bankas ihjäl.

Nu hoppas vi att stormvinden ska lägga sig och att den strama statsbudgeten ger resultat. Men vågorna går fortfarande höga där ute, och stormen har ännu inte bedarrat. Det går inte att hissa segel när stormen blåser – då skulle skeppet kantra. Vi behöver hålla i och hålla ut.

Jag går tillbaka till de år då vi hade vind i seglen, då seglen var hissade och solen sken på himlen. Under dessa år var det ändå någonting som skavde inom oss; det var någonting som inte stämde. Självklart byggdes det bostäder, men under ytan kunde man se fundamentala strukturproblem. Jag vill därför nämna tre frågor som jag fick då och som jag tog med mig in i arbetet i politiken.

Den första frågan jag ofta fick var: Har ni några tomter? Det verkar som att vi bor i ett land som är betydligt mindre än till exempel Luxemburg. Varför? Jo, därför att vi har långa tomtköer till de flesta av orterna där folk vill bo och där arbete finns.

Men det är inte så att vi har tryckt ihop oss i någon större utsträckning i vårt vidsträckta land. Alla storstadsbor får ursäkta, men när vi ute på landsbygden åker omkring passerar vi många fina, vackra platser där man skulle kunna anlägga fler bostäder. Det finns mark som man skulle kunna använda sig av men som inte används.

Vad svarar man då på frågan: Har ni några villatomter? Det går bra med bara en liten, sa folk. Den behöver inte vara så jättestor – bara en plats att slå ned sina pålar på.

Om man väl fick tag i en tomt var den allt annat än billig. Man var tvungen att lägga ut en stor del av sitt bostadslån innan man ens hade börjat bygga – innan spaden ens hade träffat marken.

Det är därför denna regering nu går fram med förslag. Medan stormen blåser gör regeringen det jobb som skulle ha gjorts under de åtta åren av högkonjunktur, då man inte tog tag i de strukturella problemen. Därför går vi fram med en planeringsstimulans till kommuner för att stimulera småhusbyggande. Vi ger Länsstyrelserna i uppdrag att främja bostadsbyggande. Vi ger Boverket i uppdrag att ta fram vägledning för exploateringsavtal, alltså markavtal. Vi ger Lantmäteriet i uppdrag att ta fram förslag på en färdplan för att fortsätta att digitalisera samhällsbyggnadsprocesserna.

Fru talman! Den andra frågan jag ofta fick var: Varför är det en sådan regeldjungle? Ibland fick vi ett samtal från någon markägare som ville sälja lite mark som passade utmärkt att bygga på. I flera fall tog det över åtta år innan spaden kunde sättas i jorden på grund av långa ledtider.

Man var tvungen att kapitulera och säga att det väl är så lång tid som det ska ta. Det är det inte, så varför gör vi på det här viset?

När Lantmäteriet till slut hade ordnat fram en nybyggnadskarta började nästa utmaning, nämligen att förhålla sig till kommunens olika tolkningar av byggregler. Även kommunens egna handläggare uttryckte att de varken visste ut eller in gällande hur en detaljplan, ett bygglov eller vad det nu kunde vara skulle tolkas. De utbrast själva i frågan: Varför är det en sådan regeldjungle? Det fördröjer bostadsbyggande och kostar pengar som medborgaren – kunden – i slutändan själv får betala. Hur har vi lyckats överreglera våra viktiga bostäder?

På regeringens bord ligger det därför flera förslag på åtgärder för att röja i regeldjungeln och underlätta för både bygglovsavdelningar, exploaterer och medborgare som vill bygga sitt drömboende. Boverket arbetar med en stor översyn av Boverkets byggregler och Boverkets konstruktionsregler som går under namnet Möjligheternas byggregler. Det är en stor utmaning att ta itu med detta. Den här regeringen gör det, och det borde ha gjorts tidigare.

Den tredje och kanske viktigaste frågan, som jag fortfarande möts av, var: Hur ska vi någonsin kunna köpa? Frågan kom till mig från en byggnadsarbetare på ett företag som varje dag arbetade med att snickra och bygga olika radhus och kedjehus – alltså småhus. Han tyckte att husen som byggdes, som han var med om att bygga, passade jättebra för honom och hans familj. Ett litet radhus med en liten gräsmatta var allt han drömde om. Men trots att de var två yrkesverksamma personer med fast inkomst och ett litet sparkapital var tröskeln för att gå från det dyra andrahandskontrakt som han satt på till en egen liten täppa – ett småhus – alldeles för hög. Han såg på mig och sa just de här orden: Hur ska vi någonsin kunna ha råd att köpa?

Denna regering gick till val på att förverkliga människors boendedrömmar. Det handlar om människor som denna byggnadsarbetare, som kämpar och bygger men som inte har råd att bo i det hus som han själv bygger. Trots åtta år av brinnande högkonjunktur hade vi då det lägsta småhusbyggandet på 100 år.

Självklart ska vi bygga hyresrätter. Självklart ska vi ha varierande boendeformer. Men låt dem som vill få äga sitt boende. Sju av tio vill göra det.

Politiken måste formars efter detta. Jag säger ja till att bygga fler hyresrätter, för det behövs – men jag säger också ja till ännu mer småhus, för det är där drömmarna finns. Då ska det gärna vara ett litet radhus med en liten gräsplätt. Det kan gärna stå en liten studs matta på den gräsplätten, och en liten planteringslåda – och det kan stå en stor solstol på däck. Det är en dröm som många i dag inte har råd med, men den här regeringen arbetar för och siktar på att de ska ha råd med det.

Det är därför vi går fram med utredningen om fler vägar till att äga sitt boende och med hyrköp och ägarlägenheter. En kommitté gör en översyn av låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder som bolånetaket och amorteringskravet, och på departementet bereds just nu ett betänkande om startlån till förstagångsköpare.

Fru talman! Jag vill ge tre korta svar på de tre frågorna. Svaren blir: fler småhustomter, färre krångliga regler och att fler ska ha råd med sin dröm.

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Anf. 67 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, Jakob Olofsgård! Jag vill också tacka för det sympatiska i att du lyfter den tragiska dödsolycka som skedde i går. Jag instämmer i att sådant inte ska hända på svensk arbetsmarknad. Det är ett ämne och en debatt för sig, och jag tycker att vi måste ta frågan på mycket större allvar.

Sedan vill jag gå vidare till resten av Jakob Olofsgårds anförande. Det grundade sig i att han själv har erfarenhet från branschen och att han, om jag förstod det rätt, har burit med sig ett antal frågor kopplat till detta in i sitt politiska liv. Det är givetvis både sympatiskt och bra, men den fråga jag ändå måste ställa med anledning av det är: När du möter dina gamla kollegor i dag, Jakob Olofsgård – är de nöjda med vad regeringen levererar på detta område?

Jag vet nämligen vem som är din gamla arbetsgivare, och när jag besöker dem träffar också jag dina gamla kollegor. Till mig uttrycker de en stor frustration både över bristen på insikt från regeringen och över bristen på relevanta åtgärder för att framför allt hantera krisen här och nu. Det är alltså min första fråga.

Sedan ska jag försöka få svar på en fråga som jag har ställt flera gånger tidigare under debatten, och den handlar om det som tydligen hände mellan april och oktober. Regeringen gick nämligen från att i april ge de ideella konsumentorganisationerna ett extra, utökat stöd om 1 miljon kronor, med motivet att de är viktiga och särskilt i denna ekonomiska tid spelar en alldeles särskild roll, till att i oktober – utan förklaring, utan motiv och utan förvarning till organisationerna – meddela att detta stöd ska avskaffas helt och hållet. Vad hände under dessa sex månader?

Anf. 68 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack för de två frågorna, Jennie Nilsson!

När det gäller den första frågan var det väldigt viktigt för mig att möta mina kollegor som precis blivit uppsagda. Jag har gjort det igen, som regeringsrepresentant. Jag har inte velat ducka eller smita därifrån, utan jag har åkt till byggarbetsplatsen och vetat att det är deras sista dag. Det är den

drivkraft jag bär med mig in i detta – Jennie Nilsson nämnde de frågor jag bär med mig – gällande att den trähusindustri som Småland i mångt och mycket bärs av just nu går på knäna.

Det man nämner för mig är förslag som jag tar med mig till regeringen och departementet. Självklart är det så. Men när den frustration som finns har lagt sig lite, när man samtalar om de egentliga problemen och när det kommer till kritan är det ändå så, vilket jag nämnde i mitt anförande, att det är på grund av de ökade byggmaterialspriserna som kalkylerna ytterst sett inte går ihop. Byggmaterialspriserna är fortfarande höga efter pandemin, och nästa kris man bävar för är faktiskt hur man ska lyckas lösa frågan med priserna när Ukraina ska börja byggas upp igen. Det är ytterligare en utmaning som vi får återkomma till. Det kokar dock ändå ned till detta med de höga räntorna, som är ett resultat av inflationen.

Ja, det går att titta på olika åtgärder, men det handlar också om de strukturella problem vi ser. Det kostar mycket att ta fram byggbar mark i dag, vilket fortfarande är en belastning. Det Jennie Nilssons regering inte tog itu med under åtta år ligger oss alltså till last nu, under den här krisen. Det underlättar inte.

Anf. 69 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Jakob Olofsgård för svaret. Det var dock inte riktigt ett svar, så jag väljer att tolka det lite grann. Jag tolkar därför det Jakob Olofsgård säger som att de inte är nöjda och som att det de ger uttryck för när jag träffar dem är ungefär samma sak som de ger uttryck för när de träffar Jakob Olofsgård.

Faktum är nämligen att trähusindustrin är den del av hela sektorn som kanske är mest pressad just nu. Man var tidigt ut och sattes tidigt under hård press. Risker finns ju att den utplånas och faktiskt i princip inte finns kvar när krisen är över. Ändå levererar regeringen inga konkreta åtgärder för att hantera situationen här och nu. Det är obegripligt för mig hur man kan landa i den slutsatsen.

Sedan lyfter Jakob Olofsgård ett antal strukturreformer som vi i huvudsak är ganska överens om, skulle jag tro – i alla fall många av dem. Inte minst tror jag inte att någon tycker att regler ska vara krångligare eller svårare än de behöver vara. Här finns ju lågt hängande frukter som vi dessutom ger konkreta förslag om i vår kommittémotion. Jag ser fram emot att kunna komma överens om dem när de behandlas till våren.

Samtidigt kan jag konstatera att det arbete som Boverket har påbörjat för att förenkla reglerna har mötts av massiv kritik därför att det snarare innebär försvårade regler. Där förväntar jag mig att regeringen gör ett omtag och hanterar situationen.

Till syvende och sist upprepar jag dock min fråga för fjärde eller femte gången – jag vet inte hur många gånger jag har ställt den. Vad var det som hände som gjorde att det blev en helomvändning i synen på de ideella konsumentorganisationerna? Vi hörde Larry Söder säga att det var för att Arn behövde mer pengar, men när man hanterar en budget på i runda slängar 1 300 miljarder är det ju anmärkningsvärt att påstå att man för att kunna ge Arn 6 miljoner behöver slakta hela stödet till den ideella konsumentorganisationen.

Prot. 2023/24:47
12 december

-----
*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Anf. 70 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack för att du upprepade den fråga jag inte hann svara på, Jennie Nilsson! Tiden rann iväg, och jag vill återkomma till den.

Först vill jag dock bara uttrycka att träindustrin i synnerhet under 90-talet fick känna på precis samma kris. Att det är kris nu är alltså inget nytt; det är ett tufft läge på många håll, och därför är det kris. Vi kan inte kopiera något, för vi har inte enbart lågkonjunktur utan även en inflationskris – eller ett inflationsspöke, som ledamoten kallade det tidigare. Jag tror inte på spöken, utan jag tror att det är på riktigt.

Ledamoten nämnde stödet till konsumentorganisationer, och 6 miljoner är också mycket pengar – i synnerhet i inflationstid och i synnerhet när vi ser att Arn behöver dessa pengar för att göra konsumentnytta på riktigt. Det är alltså tydligt att de pengarna gick till att stödja Arn och dess verksamhet, som är väldigt viktig. Sedan vet vi att konsumentorganisationerna också stöds av andra organisationer, och det är viktigt att så sker.

Vad som hände däremellan var alltså inte att vi såg att civilsamhället och organisationerna blev mindre viktiga, utan det som hände är det som ledamoten väljer att kalla inflationsspöket. Vi kallar det en verklighet av inflation och höga räntelägen som vi måste motarbeta med full kraft.

Anf. 71 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att nämna den tragiska händelse som inträffade på en byggarbetsplats. Jag håller helt med dig, Jakob Olofsgård. Tack så mycket för att du lyfte detta! Det får inte hända. Våra tankar går till alla som blev offer för den här tragedin och deras familjer.

Jakob Olofsgård nämnde att den här regeringen gick till val på att förverkliga människors boendedrömmar. Men de har snarare förvandlats till människors boendemardrömmar. Det är fler människor som är hemlösa och fler som får kämpa för att bo kvar i sina hem. Pensionärer kämpar för att kunna bo kvar i sina hem. Barnfamiljer vräks. Det kan inte vara människors boendedrömmar.

Enligt Boverket och alla inom byggsektorn är bostadsbristen extra akut. Det råder en byggkris som slår mot hela samhällsekonomin. Vilket är Jakob Olofsgårds och regeringens svar på detta? Jo, fler ska äga småhus.

Hushållens skuldsättning fortsätter att öka. Svenska hushåll är de näst mest skuldsatta i EU. Svenskarna är ett av hela världens mest skuldsatta folk. Jakob Olofsgårds och regeringens svar är: Fler ska äga småhus.

Det är verklighetsfrånvänt. När man får kämpa för att kunna ha mat på bordet och äta säger Jakob Olofsgård: Ni ska ta flera miljoner i lån, ha en egen insats och köpa ett småhus.

Jag har inget emot att man kan ha småhus om man vill det. Men det måste skapas förutsättningar för att människor ska ha råd med det. I dag har många människor inte råd att ha eget boende. Man måste bygga sina förslag på en verklighet. Det gör ni inte.

Anf. 72 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Den kanske inte var riktigt tydlig, men jag förstår din andemening.

Jag vill återkomma till det som hände på byggarbetsplatsen. Jag har själv varit med om byggplatsolyckor. Man lever med sådant här under väldigt lång tid på en byggarbetsplats. Nu ligger frågan om säkerhet på bygg-

platser inte under just vårt utskott utan ett annat, och det är en annan minister som är ansvarig. I dag har ministern besökt platsen och lämnat blommor och tankar där. Men detta känns såklart i alla oss som har varit med om liknande händelser, oavsett arbetsplats.

Ja, hemlösheten ökar. När inflation och kris drabbar slår det alltid mot dem som har det allra tuffast. Det är det vi ser nu, med större press på just dem som nu inte har någon bostad. De kan hamna i strukturell hemlöshet eller våld i nära relation. De som står utan bostad drabbas i dag mycket hårdare på grund av bostadsbristen.

Därför blir det ännu mer frustrerande när jag tänker tillbaka på att man inte byggde mer under de åtta år av högkonjunktur då jag befann mig i bostadsbranschen. Den siffra för antalet bostäder som Boverket sätter ska vara ett genomsnitt. Det går nedåt, och det går uppåt. Är det högkonjunktur måste man bygga högt över den siffran. Att det inte byggdes mer var ett resultat av att vi hade en vänsterstött regering under de åtta åren. Det är därför många är hemlösa i dag.

Anf. 73 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag instämmer helt i analysen. Är det kris är det de som är mest utsatta som drabbas hårdast. Det är därför vi har många som är hemlösa och många som i dag har ett hem men riskerar att bli av med det. Detta håller jag med om.

Utmaningen är alltså att de som drabbas i kristider är de som är mest utsatta. Hur kan då svaret till dem som är fattiga och utsatta och inte har råd att köpa mat och betala räkningar vara att de ska köpa småhus? Det går inte ihop. Det kan inte vara rimligt att du säger till en fattig familj som kämpar för att köpa vinterkläder åt sina barn: Ta och köp ett småhus med en liten trädgård!

Det som ledamoten beskriver är önsketänkande. Jag önskar att jag kan flyga till månen. Men jag måste landa i en verklighet. Har jag förutsättningar för att flyga till månen? Nej. Jag måste utgå från min verklighet och de förutsättningar som finns.

I dag är människor fattiga. I dag blir folk vräkta från sina hem. I dag är barnfamiljer ute i kylan. I dag kämpar pensionärer för att bo kvar i sina hem. Då kan man inte säga till dem: Köp ett hus! Det är att göra narr av dem. Det är att förminska deras verklighet och hur de kämpar varenda dag. Kom gärna med något konstruktivt som kan hjälpa de här människorna här och nu! Hittills har ni inte lyckats med att göra det.

Anf. 74 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ytterligare ett påpekande som jag kan ha svar på. Det som är som att flyga till månen för en vänsterpartist är det verklighet för en liberal att kunna göra. Jag tror på dem som har det tufft nu. Den som är fattig ska en dag kunna förverkliga sin dröm och ta sig dit. Om vi ger upp den drömmen har vi gett upp människors drömmar. Det gör inte vi i den här regeringen. Vi kämpar för dem.

Jag var tydlig med att de som står först på tur för köp är de som redan har jobb. Jag uttryckte inte att det är de hemlösa som ska köpa; det är att vrida lite på det jag sa. Jag sa att de som har fast jobb och sparkapital ändå inte har råd. När den där familjen har råd och möjlighet att köpa det där lilla radhuset med den där lilla gräsmattan frigörs det också en bostad. När

det frigörs lägenheter uppstår en rörelse. Det finns då också fler bostäder. Men det kräver att det där lilla radhuset finns och att den där barnfamiljen har möjlighet att köpa det.

Jag har personliga vänner som har gjort resan från hemlöshet till att äga sin bostad. Även om det är att flyga till månen för Vänsterpartiet är det en verklighet för den här regeringen. Det är någonting som vi kommer att fortsätta kämpa för, fru talman. Vi kommer att fortsätta allt vi kan att hålla borta Vänsterpartiet, som tror att detta är att flyga till månen.

Anf. 75 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill med anledning av hur jag hört flera ledamöter uttrycka sig påminna om tilltalet i kammaren. Ni vet att den parlamentariska seden säger att vi formellt håller våra anföranden direkt till talmannen och därigenom indirekt till kammarens ledamöter. Enkelt uttryckt innebär detta att ledamöterna i riksdagen talar om varandra och inte till varandra. Ledamöterna talar till talmannen och berättar för denne vad de tycker i olika frågor. En ledamot som i en debatt talar om en annan talare, till exempel genom att bemöta argument, bör använda talarens för- och efternamn. Det innebär att direkt tilltal mellan talarna, exempelvis att man säger ”du” eller ”ni” till varandra, inte ska förekomma.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 4 (forts.) Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (forts. CU1)

Anf. 76 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande och konsumentpolitik – det är inte direkt brist på viktiga områden. Vi trodde att de skulle debatteras på kort tid i dag, men det har dragit ut lite på tiden.

Speciellt i tider då behoven av åtgärder inom alla dessa områden är enorma påverkas det mesta och de flesta. Men som vi har hört i dag är det i regeringens budget, precis som förra året, hyfsat tomt på nya förslag, trots alla fina ord här i dag. Kan det vara så att regeringen inte alls tycker att det är viktigt med samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande och konsumentpolitik? Det verkar nästan så.

Det i regeringens budget som kan diskuteras i den här debatten får helt enkelt handla om bristen på förslag, borttagna satsningar och bristande

initiativ från regeringen. Det blir desto tråkigare, men det är verkligen inte mindre bekymmersamt.

Jag vill börja med byggande och bostadspolitik. Förra året, i min första budgetdebatt, talade jag och flera andra om att olika byggaktörer då flaggade för riskerna för att byggtakten skulle tvärstoppa, vilket såklart riskerade att drabba byggsektorn och inte minst alla som letar efter fast bostad. I år ser vi effekterna.

Boverket säger i en ny prognos för i år att det behöver byggas ännu mer, 67 300 bostäder per år till år 2030. Samtidigt säger Boverkets prognos för 2024 att byggande av knappt 20 000 bostäder kommer att påbörjas under nästa år. Jag påstår inte att det bara beror på regeringen. Men det är alarmerande att regeringen inte ens försöker göra något för att mildra effekterna. Jo, man tar förstas bort strandskyddet. Men jag tänker inte påstå att ens regeringen har tänkt försöka trycka in 67 000 bostäder per år i strandnära lägen.

Slopandet av strandskyddet står inte med i budgeten, men jag var ändå tvungen att lyfta upp det eftersom det är i stort sett den enda åtgärden som regeringen lyfter fram även i dag. I övrigt handlar åtgärderna om att avveckla investeringsstödet, slopa stödet för goda och hållbara livsmiljöer i Västerbotten och Norrbotten och avveckla stödet till den del av civilsamhället som ska främja konsumenternas intressen. Det är ingen rolig läsning.

Framför allt innehåller Tidöpartiernas budget inget som kan stötta eller gynna alla samhällsnyttiga delar som ligger under civilutskottet: bostadsbyggande, stadsplanering, energieffektivisering, klimatanpassning, gröna städer, stöd för mer hållbar och säker konsumtion eller någon typ av stöd till de kommuner som nu leder samhällsutvecklingen genom en snabb grön industriomställning. Det är faktiskt ganska förvånande och ännu mer förvånande nu när mer än ett år av mandatperioden har gått. Mycket av det som vi vill investera i behöver nämligen göras nu, inte sedan.

Jag hade gärna velat läsa om Tidöpartiernas egna lösningar för att få igång bostadsbyggandet och minska den framtida bostadsskulden, för hur fler unga ska få sin första bostad, för hur strukturellt eller socialt hemlösa ska få större möjligheter till en bostad, för hur människor ska undgå vräkning och för hur äldre ska bo i framtiden. Jag hade velat läsa om lösningar för hur varslade inom byggsektorn ska behållas i landet tills byggandet tar fart igen, hur vi tar tag i byggsektorns klimatpåverkan, hur vi löser materialbristen, hur vi stöttar den gröna industriomställningen, hur vi ökar takten för energieffektivisering och klimatanpassning och hur vi bygger de goda livsmiljöerna där människor mår bra av att bo. Men allt det saknas i regeringens budget.

Fru talman! Jag kan möjligen låta lite gnällig, men många områden här är extremt viktiga och borde verkligen inte lämnas åt sitt öde. Jag tänker därför lyfta fram några av de saker som Miljöpartiet skulle vilja genomföra om vi fick chansen.

I Miljöpartiets skuggbudget gör vi ett antal satsningar som vi anser är långsiktigt viktiga men som samtidigt kan användas för att mildra effekterna inom bostadssektorn och för medborgarna i spåren av det svåra ekonomiska läget.

Först och främst: Alla människor behöver en bostad. Hemlösheten i Sverige måste minska. Vi behöver sänka tröskeln för att fler ska kunna efterfråga en bostad. När någon inte har förutsättningarna behöver samhäl-

let finnas där. Vi behöver ta ett större nationellt ansvar. Miljöpartiet vill därför utreda möjligheterna för en nationell bostadsstiftelse som förvaltar ett bostadsbestånd i hela landet för dem som i dag saknar ett tryggt boende.

Vi vill införa ett startlån för förstagångsköpare och utreda möjligheterna till ett grönt bosparkonto. Vi vill göra en översyn av bostadsbidraget och av uppskovsreglerna vid försäljning av bostad, i syfte att möjliggöra större rörlighet på bostadsmarknaden. Vi vill stötta olika boendelösningar och hållbara renoveringar. Exempelvis kan nya bostäder tillskapas i fastigheter som i dag inte används för bostadsändamål.

Vi vill också utreda hur staten kan stötta överlåtelse, renovering och upprustning av ödehus som stått tomma eller övergivna under en längre tid på platser där det i dag kan vara svårt att finansiera en större upprustning.

I vår skuggbudget återinför vi även investeringsstöd för bostäder. Vi tycker att det är bästa möjliga tid att slopa investeringsstödet, när byggandet minskar radikalt och när vi vet att ett investeringsstöd leder till fler bostäder.

I flera kommuner i Sverige, framför allt i den norra delen av landet, pågår i dag en kraftig expansion av hela samhällen i spåren av stora industrisatsningar. Bara i Skellefteå beräknas invånarna öka med 20 000 personer till 2030. I de berörda Norrlandskommunerna är det en utveckling som aldrig tidigare upplevts och som ställer extremt stora krav på kommunerna. Dessa kommuner tvingas i dag själva stå för riskerna när massiva industrisatsningar kräver inte bara nya bostäder utan också nya skolor, förskolor, sporthallar och matbutiker.

Miljöpartiet föreslår därför ett nytt anslag på 3 miljarder kronor per år, benämnt Investeringsstöd för grönt samhällsbygge. Stödet är tänkt att användas för såväl nya bostäder som andra samhällsnyttiga byggnader och viktig infrastruktur i expansiva regioner kopplat till större industrisatsningar. Vi föreslår att Boverket ska ta fram kriterier för detta stöd.

Elpriserna varierar fortfarande från dag till dag. Vi ser ett stort behov av att stötta medborgarna i arbetet med att sänka sina elkostnader och att minska elanvändningen nationellt för att frigöra energi till annat. Miljöpartiet vill att 60 procent av kostnaden för energieffektivisering ska betalas av staten. Vi lägger därför 3,2 miljarder för energieffektivisering i bostadshus. Det är pengar som kommer att bli extra värdefulla när Sverige ska uppnå EU:s nya krav på energiprestanda och för att vi ska kunna sänka både elanvändning och elkostnader för många.

Detta är långsiktig och ekonomiskt klok politik som ger bred samhällsnytta och gynnar såväl den enskilde som elsystemen och samhället på sikt.

Fru talman! Just nu står vi både i en lågkonjunktur med ett tufft ekonomiskt läge och mitt i en klimatkris. Att just då avveckla allt stöd till den del av civilsamhället som ska ge stöd och hjälp till konsumenterna är ytterligare en åtgärd som man förvånas över. Att pengarna minskar i ett tufft ekonomiskt läge är ansvarig ministers förklaring, men det förklarar inte att stödet fasas ut till noll under en treårsperiod.

Vi tror att det är i de tuffa tiderna som konsumenterna har störst behov av stöd och hjälp och anser att pengarna behöver finnas kvar. Vi vill även att Konsumentverket stärker sitt arbete när det gäller digitala marknader, där vi exempelvis kan se att barn, unga och skuldsatta är mest utsatta för aggressiv marknadsföring.

Fru talman! Jag nämnde tidigare att vi just nu upplever flera kriser samtidigt. Effekterna av klimatkrisen blir mer och mer tydliga för varje år. Det visade inte minst sommaren med torka, ras, slukhål och översvämningar. Den senaste sommaren blev än en gång den varmaste som någonsin uppmätts. Vi kan inte blunda för detta.

Åtgärder för att minska klimatutsläppen och skydda oss från klimatförändringar behöver vidtas nu, inte sedan. Byggsektorn står för en femtedel av Sveriges klimatutsläpp, som måste minimeras. För att kraftigt minska klimatpåverkan och användningen av naturresurser från just byggsektorn vill vi att kraven på gränsvärden för klimatpåverkan vid nybyggnation och renovering träder i kraft snarast. Arbetet med ett ökat cirkulärt byggande behöver också tas vidare.

Vi inväntar också den reviderade nationella klimatanpassningsstrategin från regeringen och hoppas att regeringen har lyssnat in alla behov som finns.

För att motverka negativa effekter av klimatförändringar har vi ett stort arbete framför oss. Det är tydligt att särskilt kommunerna behöver stöd i arbetet med klimatanpassning. Det är många olika åtgärder som behöver vidtas. Det är till exempel förstärkt grönstruktur, hållbar dagvattenhantering, höjdsättning av mark och byggnader och skydd mot översvämningar.

Miljöpartiet föreslår ett nytt anslag till Boverket på 523 miljoner kronor för klimatanpassning av bebyggd miljö. Det ska ge kommuner, kommunala bostadsbolag, intresseföreningar och privata aktörer möjlighet att söka stöd för att klimatanpassa redan bebyggd miljö mot skyfall och värmeböljor för att i längden skydda både människoliv och viktig infrastruktur.

För att ytterligare kunna skapa ett långsiktigt ekologiskt och socialt hållbart samhälle är det viktigt att natur och andra grönområden i städer och tätorter ökar och utvecklas också för att skapa livsmiljö där människor vill bo.

Miljöpartiet vill återinföra stödet för gröna och trygga samhällen för att främja stadsgrönka, biologisk mångfald och ekosystemtjänster genom anslaget Gröna och trygga samhällen på 300 miljoner kronor.

Med de orden vill jag ställa mig bakom Miljöpartiets särskilda yttrande om utgiftsområde 18.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 december.)

§ 5 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU1

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 77 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Sverige befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge. Många familjer och företag kämpar mot bakgrund av hög inflation och stigande räntor. Sverige har stora problem med tillväxten. Vi kommer att se en konjunkturnedgång i år och nästa år. Det tuffa ekonomiska läget märks också

av inom välfärden. Det finns hopp om en återhämtning 2025, men till dess ligger den ekonomiska politikens inriktning fast.

Regeringen sänker skatten för alla som arbetar och för landets pensionärer genom ett jobbskatteavdrag med tonvikt på låg- och medelinkomsttagare, och vi förlänger det förhöjda bostadsbidraget för att stötta vanliga människor som kämpar. Samtidigt gör vi historiska satsningar på försvar och rättsväsen och för att värna välfärden.

Det är rätt prioriteringar om man som vi kristdemokrater sätter sjukvården och tryggheten främst. Därför vill jag här i dag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Människor ska kunna lita på att sjukvården finns där och fungerar när någon i familjen blir sjuk. Men tyvärr är det alldeles för många som har fått vänta alldeles för länge på vård eller behandling. Så här har det varit länge nu.

Styrande politiker har inte på många år lyckats ta itu med problemen eller genomfört de strukturella reformer som svensk sjukvård behöver. Det har gått ut över väldigt många patienter. Kristdemokraterna och regeringen lägger nu om politiken för att den som är sjuk ska kunna få vård i tid och för att vi ska kunna skapa en mer jämlik vård för människor i hela landet.

I budgeten för 2024 tillför regeringen 10 miljarder kronor i generella statsbidrag för att stötta kommuner och regioner med anledning av de stora kostnadsökningarna. Vi skjuter dessutom till 3 miljarder i ett sektorsbidrag till vården för att ge regionerna och vårdens medarbetare bättre möjlighet att bedriva en god vård, och vi satsar 3 miljarder i riktade statsbidrag till vård, skola och omsorg.

Totalt stärker vi alltså välfärden med 16 miljarder kronor extra. Det här stärker välfärdens förutsättningar i dessa tuffa tider. Regeringen fortsätter samtidigt sina satsningar för att korta värdköerna och öka antalet vårdplatser med 5 miljarder kronor 2024 och 6,5 miljarder kronor 2025.

Tillsammans med satsningar på den fortsatta utbyggnaden av primärvården, reformer som en nationell vårdförmedling och en översyn av vårdgarantin så att vård i högre grad ska ges efter behov är avsikten att detta kommer att kunna leda till både fler bemannade vårdplatser och att fler får vård i tid.

Några andra höjdpunkter i budgeten är att vi klarar av att dubblera satsningen för att stärka cancervården. Vi avsätter 1 miljard kronor per år 2024–2026 för att uppdatera den nationella cancerstrategin så att svensk cancervård fortsatt ligger i absolut framkant.

Det är på tiden att vi säkerställer att en nationell gemensam digital infrastruktur för hälso- och sjukvården kan införas med gemensamma standarder så att patientens hälsodata och journaler blir tillgängliga i hela vårdkedjan för all vård oavsett huvudman.

Något som däremot bekymrar mig, fru talman, är att den psykiska ohälsan ökar. Den ökar inte minst bland unga, och samtidigt är köerna till barn- och ungdomspsykiatrien fortfarande alldeles för långa.

Vi satsade 1,6 miljarder 2023 för att kapa köerna och stärka primärvården just för att kunna möta det här behovet. Nästa år skjuter vi till ytterligare för att alla de flickor och pojkar som i dag bara bollas runt i systemet faktiskt ska kunna få hjälp.

Vid sidan av det arbetar regeringen också med en nationell strategi för psykisk hälsa som kommer att kunna leda till ytterligare kraftsamling på området.

Det är däremot inte bara de unga som behöver stöd. Det behöver också de äldre. Det är därför väldigt bra att regeringen fortsätter att visa omsorg om Sveriges äldre genom att satsa för att bryta äldres ofrivilliga ensamhet.

Att äldre ska behandlas med respekt är inte bara en slogan eller en politisk målsättning. För oss kristdemokrater och också Sverige som land är det en grundläggande värdering.

I takt med att andelen äldre över 80 år ökar med 50 procent 2020–2030 kommer allt fler av oss att vara i behov av omsorg. Det var därför ett viktigt besked när regeringen meddelade att Äldreomsorgslyftet nu förlängs i tre år.

Jag är medveten om att de här 1,7 miljarderna inte löser alla problem när det kommer till kompetensförsörjning inom äldreomsorgen. Men det har varit en lyckad satsning som innebär att omsorgspersonal kan utbilda sig under betald arbetstid. Det faktum att satsningen nu förlängs skapar bättre förutsättningar för en trygg och värdig äldreomsorg.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis i mitt inledningsanförande säga någonting om otryggheten i Sverige. För att göra Sverige tryggt tror jag att vi behöver ha klart för oss att otryggheten till viss del beror på en värderingskris.

Betydelsen av trygga familjer och föräldraansvar har länge tonats ned i vårt samhälle. Ordning och reda och vikten av regelefterlevnad har av vissa närmast framställts som något mossigt eller åtminstone alltför begränsande.

I stället för att framhålla det personliga ansvaret och vårt ansvar som medborgare att ta makten över våra liv, att vi ska göra rätt för oss och att vi ska göra vad vi kan för samhället har allt fler kommit att hänvisa till samhällets ansvar att ge oss vad vi behöver. Allt fler ställer sig snarare frågan vad samhället kan göra för dem.

Det här är en farlig utveckling, särskilt i kombination med att vi har fått ett alltmer segregerat Sverige. Vi har i dagens Sverige parallellsamhällen av utanförskap där alltför många föräldrar aldrig har gått till jobbet och alltför många barn alltid misslyckats i skolan.

Sammantaget har det lett till en bristande framtidstro och en minskad ansvarskänsla för varandra i samhället. Det gör tyvärr att fler människor i dag är beredda att bryta mot lagen och utsätta andra människor för brott. Det är just det här som har gjort Sverige otryggt.

Den utvecklingen går att vända. Tryggheten går att ta tillbaka. Regeringen arbetar nu för fler poliser, vassare verktyg i kampen mot brottsligheten och skärpta straff.

Vi förstärker i denna budget säkerheten och verksamheten på Statens institutionsstyrelse, Sis, och även socialtjänstens brottsförebyggande arbete med en ny socialtjänstlag, ökad bemanning och skolsociala team.

Men lika viktigt är att vi stärker stödet till familjerna. Vi bygger ut föräldrastödsprogrammen och hembesöken så att fler föräldrar kan få vägledning och så att fler barn ska få växa upp i trygga och kärleksfulla hem.

Det är starka familjer med goda värderingar och hopp om framtiden som på allvar lägger grunden för det trygga samhället. Av den anledningen finns det faktiskt också anledning att känna hopp om ett tryggare Sverige. (Applåder)

Anf. 78 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman och ledamoten! Jag tänker börja i den förebyggande sektorn – socialtjänsten. Åtta av tio socialchefer har svårt att rekrytera socialsekreterare, om man nu ska tala om att arbeta förebyggande. Hälften av socialcheferna uppger att de har svårt att ge de insatser som individen har rätt till.

Ni kallar detta för en historisk satsning på socialtjänsten. Det är egentligen pengar för att förbereda en ny socialtjänstlag, och det är bara 200 miljoner.

Ni beskriver att ni gör en riktad satsning på brottsförebyggande arbete med 80 miljoner kronor till förebyggande insatser mot gängkriminaliteten nästa år. I själva verket är det – det ser man när man kollar i budgeten – en nedskärning från 250 miljoner som har lagts till tidigare år.

Det låter nästan som att ni har haft Bagdad-Bob som förebild när ni har gjort alla typer av utspel. Resurserna till socialtjänsten är kraftigt minimerade, och jag undrar verkligen vad det ska bli av det förebyggande arbetet. Var finns de förebyggande insatserna? Skolan går ju också back med den budget som ni har.

Jag är extremt orolig för att vi går in i en period då människor kommer att känna sig relativt övergivna. Det gäller specifikt socialsekreterarna, som alltså ska göra ett jobb som när just de unga personer som behöver hjälp och stöd.

Anf. 79 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det vi ser är uppbyggnaden av en miljardsatsning för att kunna stärka bemanningen inom socialtjänsten i takt med att vi ställer om socialtjänstens uppdrag mot att jobba mer just förebyggande med det brottsbekämpande och brottsförebyggande.

Jag tror att det är ett viktigt skifte vi ser nu, för om vi ska klara av att göra Sverige tryggt behöver hela samhället vara med och förebygga och bekämpa brotten. Jag skulle säga att det viktigaste brottsförebyggande arbete vi gör i socialtjänsten men också inom exempelvis BVC är alla hembesök. Det handlar om föräldrastödsprogrammen. Det är just de trygga familjerna och den trygga starten i livet som är så viktiga också för fortsättningen av barnets liv. Man ska känna en grundtrygghet och tillmäta sig själv ett eget värde så att man också tillskriver andra ett värde. Det är till stor del där som samhället har gått snett, skulle jag säga.

Vi behöver naturligtvis en helt annan typ av kompetens inom socialtjänsten också när vi ska möta vår tids utmaningar. Vi är beredda att se över socionomutbildningen för att stärka kompetensen kring det brottsförebyggande, men jag ser också helt andra hot mot samhället i dag. Vi har till exempel ett stort problem med radikalisering, och där måste socialtjänsten få mycket bättre verktyg för att möta det narrativ som de själva utsätts för när islamistiska extremister hotar socialtjänsten och gör att färre vill jobba där.

Anf. 80 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Om socialtjänsten hade fått resurser 2022 och nu hade man kunnat vara mer proaktiv mot de radikaliserade grupper som ledamoten lyfter fram. Familjerna hade man också kunnat bemöta på ett helt annat sätt, genom att vara på plats. Det har inte socialtjänsten möjligheter till i dag; det kan jag bara säga.

Nu går jag över till nästa fråga, som handlar om vården. KD brukar kalla sig för vårdpartiet. Det är väldigt hög svansföring. Det är 24 miljoner kronor i underskott i regionerna nästa år. Ni brukar också tala om statlig styrning. Då anser jag att det blir lite märkligt när staten överger regionerna. För vad ska ni säga till Västra Götaland när exempelvis 2 000 anställda ska bort på Sahlgrenska Universitetssjukhuset? Vad ska ni säga till dem? Och vad ska ni säga till Sörmland, en ganska liten region som har 1,7 miljarder i budgetmässig obalans på grund av inflationen? Hur ska de fixa det här – ska de säga upp de 700 personer som är varslade? Det gäller till exempel 400 vårdarbetare.

Jag är väldigt orolig för vården, helt enkelt. Kommer cancerköerna att minska med den budget ni lägger fram? Det kan man fundera på. Kommer köerna till bup att minska med denna rekordsmåla budget i dessa tider?

Visst, det är inflation. Och då ska staten precis som under pandemin stötta upp, rikta pengarna, se till att vården kommer på plats och se till att människor får den vård de ska ha. Jag lovar, tyvärr, att vi kommer att stå här nästa år och se ökade vårdköer och ökade köer till bup på grund av resursbrist i regionerna. Det är inte regionernas fel att det har blivit så här, även om ledamoten säkert i nästa replik kommer att svara att det är så.

Anf. 81 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! I budgeten för 2024 tillför regeringen 10 miljarder kronor i generella statsbidrag för att stötta kommuner och regioner. Vi skjuter dessutom till 3 miljarder i ett sektorsbidrag till vården för att ge dem bättre förutsättningar att klara av sin verksamhet. Totalt stärker vi välfärden med 16 miljarder kronor extra. Regeringens satsning på välfärden är den största satsningen i budgeten; den utgör 40 procent av vårt totala reformutrymme.

Det stämmer att SKR räknar med dessa underskott. Men i och med regeringens budget täcker vi upp med mer än hälften av underskottet. Statliga bidrag står för ungefär 30 procent av kommunsektorns samlade inkomster. Men staten går nu alltså in och tar ett större ansvar och täcker upp mer än hälften av sektorns underskott. Det är att ta ansvar.

Sedan kan inte staten kompensera för alla kostnadsökningar för vare sig hushåll, företag eller kommunsektorn. Alla måste hjälpas åt och göra det de kan. Regionernas resultat har varit rekordhög de tre senaste åren, och deras ekonomiska ställning har stärkts. Nu gäller det att använda centrala medelsreserver, att effektivisera och att prioritera eller att hävda nödläge och tillfälligt gå med underskott.

Man har olika förutsättningar i de olika regionerna. Men staten och regionerna måste ta ansvar för att klara denna tuffa ekonomiska situation, och staten tar mer än sin del av ansvaret.

Anf. 82 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Carlsson säger i sitt anförande att regeringen värnar om välfärden. Det är väl ändå en sanning med modifikation.

Verkligheten är att sjukvårdens del får ett minskat totalt anslag. Regeringen prioriterar annat än välfärden, och kommuner och regioner drabbas hårt under det ökade kostnadsstrycket och inflationen. Det här året minskas det totala anslaget till folkhälsa och sjukvård med 15 miljarder. Samtidigt har SKR pekat på att det läge vi är i som nation innebär ett underskott och ett behov av 24 miljarder.

Mina frågor till ledamoten Carlsson är: Varför skapar regeringen denna sjukvårdskris, och varför möter man inte de behov som sjukvården har i detta läge? Priset för att inte ta ansvar kommer att vara väldigt högt för de enskilda patienterna, som inte får den vård och omsorg de behöver, och för personalen, som kommer att gå på knäna.

Anf. 83 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att väldigt få skriver under på att den regering som har styrt landet i ett år har skapat den välfärdskris som vi befinner oss i när vi vet att Socialdemokraterna har styrt under de senaste två mandatperioderna. Vi vet också att det som framför allt driver på det tuffa ekonomiska läget nu är inflationen. Det är inflationen som är det stora problemet för regionerna.

Precis som jag svarade ledamoten Rågsjö gör regeringen sitt för att ta ansvar för den ekonomiska situationen. Den största satsningen i regeringens budget går till att stärka välfärden – 40 procent av vårt reformutrymme. Regeringen tar absolut ansvar för situationen. Sedan är det regionerna som ansvarar för sjukvården. Det är klart att de också måste ta ansvar för att deras ekonomi går ihop.

När det gäller de miljarder som Socialdemokraterna anser att man ska skjuta till i stället är frågan när man tänker att de ska komma på plats. Det vi har fått se är ju att Socialdemokraterna har lagt en ofinansierad budget på riksdagens bord, trots att man är riksdagens största oppositionsparti. Här skulle jag vilja veta lite mer om hur Fredrik Lundh Sammeli tänker, apropå de miljarder som man påstår skulle kunna läggas till välfärden om Socialdemokraternas budgetalternativ vinner bifall.

Anf. 84 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Detta är den andra budget som den sittande regeringen lägger fram. Förra året underfinansierade man budgeten och mötte inte kommunernas och regionernas behov. Den här gången är man långt ifrån att möta de behov sjukvården har.

Jag tror att ledamoten Christian Carlsson och jag kan dela uppfattningen att personal är sjukvårdens viktigaste resurs. Men i det här läget kommer personalen att få slita tungt. De blir färre och får sämre arbetsförhållanden, och med det blir också sjukvården sämre.

I sitt anförande och i replikskiftet med Vänsterpartiet lyfter Christian Carlsson fram frågan om effektiviseringar. Hur menar ledamoten att effektiviseringar är svaret på den sjukvårdskris som regeringen har skapat?

Sedan kan jag ändå inte låta bli att skratta lite grann i bänkraden när jag hör Christian Carlsson prata varmt om Äldreomsorgslyftet. Det är otroligt glädjande att vi nu har en regering som fortsätter med den delen. Tittar man på den logik som regeringen haft över tid ser man dock att det många gånger handlat om att lägga ned eller skära ned för att sedan tillskjuta lite grann och kalla det en stor ny reform eller satsning.

När det gäller Äldreomsorgslyftet kan jag bara konstatera att det hade varit bra mycket bättre om regeringen aldrig hade lämnat beskedet att det skulle avvecklas och avslutas utan att man hade kunnat ta reformen vidare redan från början. Det har skapat en enorm osäkerhet, och vi har tappat fart i arbetet. Men jag välkomnar att regeringen i budgeten nu äntligen har med ett tydligt besked.

Anf. 85 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Ledamoten Lundh Sammeli menar att regeringens satsning på välfärden är långt ifrån behovet. Vi täcker alltså upp hälften av det beräknade underskottet. Sanningen är att även Socialdemokraternas budgetalternativ är långt ifrån att leva upp till hela det behov som välfärden har, om vi ser till det underskott som nu beräknas. Skillnaden är att regeringen har lagt fram en finansierad budget som har majoritet i Sveriges riksdag, medan Socialdemokraterna påstår att de kan skjuta till 10 miljarder extra till välfärden. De ska införa en bankskatt vid årsskiftet för att finansiera det.

Alla vet dock att detta inte kan komma på plats då. Absolut, om några år kan man säkert införa en bankskatt som kommer att göra svenska folket fattigare eftersom man bara kommer att lyfta över den kostnaden på hushållen. Men nästa år finns inte möjligheten att införa någon bankskatt. Alltså har Socialdemokraterna lagt ett ofinansierat budgetförslag på riksdagens bord. Det kanske duger att vifta med för att kunna hävda att oppositionen vill satsa mer på välfärden, men det är inte att ta ansvar för landet. Det är inte en effektiv och genomförbar politik. Därför är det inte heller trovärdigt.

Anf. 86 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Sveriges hälso- och sjukvård befinner sig i kris. De senaste veckorna har region efter region presenterat sparpaket, och det är tydligt att konsekvenserna kommer att bli stora.

På flera platser i landet har vårdcentraler stängts och service försämrats. I Sörmland har 700 anställda varslats. I Östergötland råder nu anställningsstopp i syfte att minska personalstyrkan med 600 tjänster. På Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg ska 2 000 personer bort. Samtidigt har patientavgifterna höjts runt om i landet och nya avgifter införts inom bland annat tandvård och ambulanssjukvård. Trots åtgärder visar regionerna svaga resultat, och många lånar stora summor inför 2024.

Det riktigt sorgliga, fru talman, är att denna sjukvårdskris hade kunnat undvikas. Redan för ett år sedan varnade vi i oppositionen för konsekvenserna av att SD-regeringen inför 2023, alltså i förra årets budget, valde att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare före statsbidrag till kommuner och regioner. Våra varningar avfärdades då. Regeringen uppmanade i stället sjukvården att effektivisera.

Effektivisera – jag vet inte hur många gånger jag har mött medarbetare inom hälso- och sjukvården som avskyr detta ord, inte för att de ogillar förändringar som gör deras arbete enklare, effektivare eller snabbare utan för att de vet att ordet effektivisera är ett kodord. Ordet betyder inte att arbetsgivaren investerar i arbetsbesparande insatser. Ordet effektivisera betyder inom sjukvården alltid ökad kontroll, uppsägningar och högre arbetsbelastning.

På det viset gick vi in i 2023. Regionerna fick först ta av sina besparingar men började sedan planera för nedskärningar. Allteftersom våren led blev det dock klart att dessa nedskärningar skulle bli stora, så stora att de skulle komma att gå ut över verksamheten. Regionerna vände sig då till regeringen och staten för besked: Kommer vi i alla fall att få kompensation för utgiftsökningarna 2024?

Med den statsbudget vi i dag debatterar kom beskedet: Nej, det blir ingen kompensation. Regeringen uppmanar i stället sjukvården att effektivisera.

Detta är inte att ta ansvar för Sverige.

Att två år i rad underfinansiera sjukvården får nu precis de konsekvenser vi varnat för – färre anställda, sämre service, högre avgifter och större skulder ute i regionerna. När regeringen prioriterar skattesänkningar för dem med högst löneinkomster och vägrar att beskatta bankerna räcker statens stöd till hälso- och sjukvården helt enkelt inte till för att behålla nuvarande personal och kapacitet.

Vi socialdemokrater har under förra mandatperioden och i budgetarna för 2023 och 2024 visat att det går att prioritera annorlunda. År 2023 sköt vi till dubbelt så mycket till kommun- och regionsektorn som regeringen, och i år skjuter vi till dubbelt så mycket till sjukvården. Det här är medel som ifall de hade tillförts hade avlastat regionernas krisande ekonomi väsentligt och inneburit att nedskärningar kunnat undvikas.

I budgeten syns detta framför allt under utgiftsområde 25 men även under utgiftsområde 9. Här avsätter vi socialdemokrater 1 040 miljoner mer än regeringen för en permanentad satsning på hälso- och sjukvårdens personal liksom ett förstärkt anslag till Ivo.

Fru talman! De ekonomiska prioriteringar som regeringen gett uttryck för i budgetarna för 2023 och 2024 följer av deras Tidöavtal. Detta avtal slöts tidigt under hösten 2022 utifrån framför allt sverigedemokratiska prioriteringar.

Eftersom regionernas ekonomi framför allt försämrats efter det att Tidöavtalet slöts fanns på vissa håll förhoppningar om att den uppdatering av avtalet som utlysts skulle innebära lättnader. Även om moderater och kristdemokrater anser att effektiviseringar är vägen framåt kanske sverigedemokrater skulle se att vården behöver mer resurser.

I fredags kom dessvärre beskedet. I en debattartikel presenterade Tidöpartierna sin nya punkt. Alla som hade hoppats på resurser blev dock kraftigt besvikna, för vårdnyheten i det uppdaterade avtalet var – en översyn av vårdgarantin.

Missförstå mig inte, fru talman. Det kan finnas goda skäl att se över vårdgarantins utformning. Riksrevisionen har nyligen utvärderat den gamla, och den har sina fel och brister. Men i denna kris framstår detta som helt verklighetsfrämmande.

Vi har alltså en sjukvård som går på knäna, med stängda vårdcentraler och varslade medarbetare, och Tidöpartiernas svar är att se över vårdgarantin. Så tar man inte ansvar för svensk hälso- och sjukvård. Så tar man inte ansvar för Sverige.

Fru talman! Eftersom en majoritet i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 9

och hänvisar till vårt särskilda yttrande i enlighet med den rutin vi har här i kammaren.
(Applåder)

Prot. 2023/24:47
12 december
-----

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 87 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten från Socialdemokraterna för ett väldigt intressant anförande. Socialdemokraterna pratar om att ta ansvar. På riktigt, ledamoten Fredrik Lundh Sammeli – vad har Socialdemokraterna gjort med Sverige som land under alla de år som ni har suttit vid regeringsmakten? Det är precis som ni skriver i er reservation: ”Sverige befinner sig i en historiskt osäker tid. Oskyldiga får sätta livet till i gängens krig om pengar och narkotika, och den säkerhetspolitiska situationen i vår omvärld är fortsatt allvarlig. Samtidigt har den nya ekonomiska verkligheten drabbat svenska hushåll med full kraft. Regeringen och Sverigedemokraterna har misslyckats med att ta kontroll över den ekonomiska krisen, säkerhetshotet och otryggheten i vårt land.”

Jag kan på heder och samvete säga till ledamoten att det inte är Sverigedemokraterna som har orsakat den otrygghet som vi ser breda ut sig i hela samhället i Sverige i dag.

Jag vill ställa en fråga till Fredrik Lundh Sammeli. Visserligen har det tillskjutits pengar, bland annat för att begränsa vårdköerna, men vårdköerna har varit och växt under alla era år vid makten. Varför har vi inte kortare vårdköer i dag? Det kan ju omöjligen vara den här regeringens och Sverigedemokraternas fel att vi har långa vårdköer. Är Socialdemokraterna på riktigt nöjda med era år vid makten? När ska ni, liksom ni gjorde med migrationen, erkänna att ni har misslyckats fullständigt?

Anf. 88 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Lindberg för frågorna.

Jag är stolt över de regeringsår som vi har haft i Sverige. Vi har byggt ett starkt samhälle. Vi har byggt det på gemenskap, solidaritet, mänskliga rättigheter och sunda värderingar.

Det är helt klart att vården har utmaningar och har haft det under lång tid. Vi behöver förbättra villkoren för personalen. Det är en väldigt central fråga. Och vi har under de senaste åren tillfört välfärdsmiljarder för att stärka kommuners och regioners förutsättningar. Väldigt mycket av personalens villkor är en fråga om resurser för att ha nog många medarbetare och en arbetsmiljö som är tillräcklig och dräglig som gör att man orkar jobba heltid och inte lämnar yrket. Vårdköer är inte framför allt en fråga om bristande tillgång på lokaler eller utrustning utan om brist på personal.

Vi har gjort ett viktigt arbete som måste fortsätta. Det är därför vi tydligt i budgetalternativen i fjol och nu inför nästa år tillför pengar på just personalsatsningar. Vi tror att man behöver permanenta satsningar. Vi behöver en större kostym till vården för att de ska kunna göra ett bra jobb.

Anf. 89 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Det är ju ett faktum att Socialdemokraterna har harvat runt i Regeringskansliet och i regeringen under alldeles för många år. Det behöver komma in lite nya tankesätt och ett nytt sätt att arbeta.

Det är också ett faktum att hela ansvaret, resultatet och lösningen inte bara är att hiva ut mer pengar. Det finns många andra delar, till exempel

myndighetsuppdrag och andra saker, som också gör att man kan lösa problemen i vården och de utmaningar som finns.

Kompetensförsörjningen och bristen på personal är inget som har trillat ned från himlen det senaste året, utan det har varit ett problem under väldigt lång tid. Generationsskiftet, att vi kommer att få en stor kull av äldre personer, är något som har aviserats av professionen i många år. Ändå står vi här i dag efter Socialdemokraternas åtta år vid makten med stora utmaningar inom äldreomsorgen och en kompetensförsörjning som är bristfällig. Vi har brister inom många legitimerade yrken inom vården. Vi har långa vårdköer. Vi har en vårdgaranti som inte fungerar. Det enda svaret från Socialdemokraterna är att vi måste tillskjuta mer pengar.

Sverige är ett av de länder i Norden och Europa som lägger mest pengar på vården, och vi får ut minst vård. Då måste man tänka på ett annat sätt, Fredrik Lundh Sammeli, och inte bara ösa ut mer pengar och tro att det är svaret och att väljarna ska tycka att det är en bra lösning.

Jag frågar återigen: När ska Socialdemokraterna erkänna, likt ni gjorde med migrationen, att ni har misslyckats även med den svenska hälso- och sjukvården?

Anf. 90 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Sjukvårdskrisen är Kristerssons sjukvårdskris. Men det är lika mycket Åkessons sjukvårdskris.

Jag tycker att ledamoten Linda Lindberg på ett bra sätt illustrerar det. Vi kommer inte att kunna effektivisera oss ur denna kris när regionerna går på knäna och det kommer larmrapport efter larmrapport runt om i landet, för pengarna räcker inte. Den kostnadskris som vi alla drabbas av som människor i detta läge med krig i Ukraina och en väldigt orolig omvärld slår enormt hårt, inte minst mot regionerna.

Det viktiga här är att se att vi behöver fortsätta att skapa långsiktiga villkor för regionerna för att kunna säkerställa en bra hälso- och sjukvård. Vi behöver satsa på personalen, för det är den viktiga delen. Men då har vi en regering som levererar mindre pengar och där SD:s ondhets signaler på några områden har blivit regeringspolitik.

Jag kan nog dela mycket av ledamoten Lindbergs upprädnings av samhällsutmaningarna, men vi har definitivt inte samma svar. Mindre pengar till välfärden kommer att innebära en sämre välfärd. Angiverilagar och andra påhitt från denna regering kommer att göra villkoren för personalen bra mycket sämre, och det kommer inte att vara det fokus som vi behöver framöver.

(Applåder)

Anf. 91 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det finns ett talesätt som lyder ”tomma tunnor skramlar mest”. Det var vad jag tänkte på när jag lyssnade på ledamoten Lundh Sammeli. Det var ett högt tonläge och hård kritik mot den sittande regeringen, men jag hörde inte ett ord om några reformer från Socialdemokraternas sida och om hur vi kan kapa köerna inom hälso- och sjukvården eller hur vi kan göra socialtjänsten bättre rustad för sitt viktiga förebyggande arbete – ingenting om hur.

Det enda svar Socialdemokraterna har är ”mer resurser”. Det svaret bygger på ett luftslott, som min kollega från Kristdemokraterna var inne

på. Socialdemokraterna bygger sin finansiering på en idé om att det ska gå att införa en bankskatt från den 1 januari som inbringar 10 miljarder. Det är inte seriöst, fru talman.

Det ledamoten Lundh Sammeli gjorde i sitt anförande var att raljera över att vi i Tidöpartierna tycker att det är väldigt bekymmersamt att vi har en dåligt fungerande vårdgaranti i Sverige, en vårdgaranti som faktiskt inte har följts sedan den infördes. Det är en vårdgaranti som är lagstadgad och som ska ge den enskilda patienten vård enligt fastställda tidsgränser men som inte efterlevs.

Då tycker vi att det är rimligt att se över hur vi kan stärka patientens ställning samtidigt som vi i regeringsställning nu skapar förutsättningar för att korta köerna. Vi gör riktade insatser för att ge regionerna extra medel om de lyckas korta sina köer. Vi tar itu med grundproblemet med bristande bemanning.

Vad är Socialdemokraternas svar? Det är min enkla fråga till ledamoten Lundh Sammeli.

Anf. 92 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Tomma tunnor skramlar mest, eller högst, inledde ledamoten Hultberg med. Jag kan bara konstatera att den här regeringen varken tillför resurser eller har särskilt många förslag hittills för att möta de utmaningar som vi har. Jag ser fram emot att diskutera de förslagen och kunna både ansluta till god politik och opponera mot dålig.

Som jag sa i mitt anförande finns det skäl att se över vårdgarantin. Men jag förväntar mig någonting mer av en regering mitt i en nationell sjukvårdskris. Om punkten man har att leverera är en översyn av vårdgarantin kommer det kommande året att bli oerhört tufft för sjukvårdens medarbetare och för alla de patienter som inte får den sjukvård de behöver.

Jag tror att det är viktigt att diskutera hur vi skapar ett attraktivt yrke. Därför har vi lagt fram förslag på hur vi ska jobba med kompetensförsörjningen över tid. Jag är helt övertygad om att det inte bara är pensionsfrågor och försvarsfrågor som behöver en beredning i politiken. Jag tror att en kompetensberedning är en del i att i politiken klara av att jobba långsiktigt med de här frågorna.

Det är också så att de här riktade insatserna är någonting vi haft över tid i politiken. Nu när man utvärderar det kommer kritiken att riktade insatser för att korta köer till regioner som inte har förutsättningar att göra det inte skapar några kortade köer. Jag hoppas att vi förmår styra om den politiken från det prestationsbaserade.

Anf. 93 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Tidöavtalet har uppdaterats med ytterligare punkter som vi vill genomföra i regeringsställning. Tidöavtalet är redan från början en väldigt omfattande reformkatalog för hur vi steg för steg ska försöka göra det här landet bättre.

Det finns stora revor i vårt sjukvårdssystem. Vi har en dåligt fungerade sjukvård i många stycken. Det här behöver vi åtgärda. Vi har, fru talman, en lång rad reformer som handlar om att komma till rätta med grundproblemen inom svensk hälso- och sjukvård, till exempel med kompetensförsörjningen. Där tar vi fram en nationell kompetensförsörjningsplan.

Apropå effektiviseringar, fru talman, ser jag en möjlighet att effektivisera sjukvårdens dåliga it-infrastruktur. Där tar vi nu ett samlat grepp för att skapa en nationell digital infrastruktur.

Det är en viktig uppgift för staten att jobba med de grundläggande strategiska frågorna och förutsättningarna för regionerna. Men ytterst är det varje region, som än så länge är självstyrande, som ansvarar för att leverera en god hälso- och sjukvård till sina invånare.

Ledamoten Lundh Sammeli sa i sitt anförande, eller om det var i föregående replikskifte, att vården behöver en större kostym. Då måste man faktiskt se till att statens kostym växer och att resurserna totalt sett i samhällsekonomin växer till.

Hade arbetslösheten utvecklats som EU-snittet hade vi haft 40 miljarder mer per år in i statskassan. Men Socialdemokraterna misslyckades med sitt mål om EU:s lägsta arbetslöshet. I stället fick vi den fjärde högsta. Om vi ska kunna lägga ut kostymen, fru talman, är det viktigt att vi förmår föra en bra ekonomisk politik som gör att fler människor kommer i arbete och egen försörjning och att ekonomin växer till.

Tyvärr prioriterar Socialdemokraterna återigen bidragslinjen framför arbetslinjen, och det är ett hot mot välfärden.

Anf. 94 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Tidöavtalet är en reformkatalog, säger ledamoten Hultberg. Ja, definitivt, det är många reformer där. Men vilka reformer möter faktiska samhällsproblem? Det är väldigt många reformer som skapar nya samhällsproblem, och det kommer vi att ta upp i många debatter framöver.

Att jobba med it-infrastrukturen är jättebra. Jag tänker att vi inte har kommit långt nog där. Vi i utskottet har varit i Estland för att titta på vad mer vi kan göra och vad vi kan lära av andra. Digitaliseringen är väldigt viktig, och där är hela AI-intåget i sjukvården otroligt viktigt att följa. Hur kan man ta vara på den kraften och resursen?

Det är likadant med kompetensförsörjningen, men vi lämnar snart ett år då regeringen valde att prioritera skattesänkningar. Det låter ibland på debatten som att sossarna alltid har andra pengar. Men vi lämnar ju ett år då regeringen som Hultberg stöder och är ett underlag för lade 13 miljarder på skattesänkningar för de absolut bäst betalda i stället för att möta kommuners och regioners behov. Den politiken fortsätter nu.

Man kan alltid diskutera och säga att vi behöver få fler i arbete. Ja, definitivt! Det är därför det är fullständigt barockt att skära ned på arbetsmarknadspolitiken, som den här regeringen gör. Det handlar inte bara om att säga att det här och det här och det här tycker vi är viktigt. Det handlar också om att ha en politik som stöder det, och det är där den här regeringen förtjänar all kritik eftersom den ena handen inte vet vad den andra handen gör. Man säger gärna en sak, och sedan driver man något helt annat som kommer att vara kontraproduktivt. Det är vi kritiska till.

Anf. 95 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu utgiftsområde 9. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och regeringens förslag om anslaget för 2024 för utgiftsområde 9, som uppgår till 110,3 miljarder kronor.

I statens budget som helhet gör vi stora satsningar på välfärden. Av det reformutrymme vi har satsar vi cirka 40 procent på välfärden. Det är en

historisk summa i det sammanhanget, men som vi varit inne på tidigare kan inte staten kompensera fullt ut för all inflation. Vi sitter i ett tufft läge, det måste man ha med sig, och alla måste hjälpas åt.

Vi är väl medvetna om hur det ser ut i landets regioner, tro mig! Vi vet att det finns regioner som tvingas till besparingar. Men politik handlar om prioriteringar, och här ser vi att det är viktigt att man bevakar och fokuserar på kärnverksamheten.

Jag är dock väldigt ödmjuk, fru talman, inför de utmaningar som finns i regionerna, där många av mina kollegor sitter och arbetar och sliter för att få budgeten att gå ihop. Det är i mångt och mycket pensionskostnaderna som ställer till det för regionerna.

Fru talman! Som ledamot i riksdagen och med det mandat vi har är jag trots tuffa tider och trots att den är eftersatt ändå positiv inför den svenska hälso- och sjukvården. Vi har ett högt tempo, och vi har en majoritet i riksdagen för de reformer som vi har kommit överens om.

Jag kan också säga att det är ett högt tempo på Socialdepartementet, och med fyra statsråd blir det betydligt snabbare leverans än vad tidigare regeringar har måktat med. Det är tydligt att hälso- och sjukvården är ett prioriterat område för samarbetspartierna. I Tidöavtalet finns stora och viktiga delar som är nödvändiga, och det är synd att detta arbete inte har påbörjats tidigare. Det är bra att folket nu har gett oss förtroendet, och detta förtroende tar vi på allra största allvar.

Vi ser bland annat att det är viktigt att göra en översyn av ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap för vården. Jag menar att detta kan vara en framgång för Sverige. Vi måste från nationellt håll kunna styra vården mer effektivt och med ett ökat ansvar. Inte minst under pandemin var detta viktigt, och det var tydligt att det fattades.

Vi behöver också få en jämlik vård i hela landet. Detta är dessutom ett av de krav vi har i målet för området. Målet för hälso- och sjukvårdspolitikerna är att befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad och effektiv hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig. Detta mål antogs 2015.

I dag är vi inte framme vid en jämlik vård. Det kan inte vara så att din vård ska avgöras utifrån var i Sverige du bor. Du ska kunna förvänta dig en god vård, effektiva mediciner med få biverkningar samt hjälpmedel med god funktion oavsett var i landet du bor, fru talman. I dag görs det prioriteringar inom respektive region, och har du otur att bli sjuk i en region som inte prioriterar just det du behöver, exempelvis diabetesvård, får du inte de senaste hjälpmedlen eller medicinerna, som du hade fått om du bott i en annan region som tycker att detta är ett intressant, viktigt och prioriterat område.

För att öka jämlikheten och tillgången till vård i vårt land arbetar vi nu bland annat med den digitala nationella vårdförmedlingen, som är ytterligare en viktig del. Detta är ett förslag som Sverigedemokraterna har drivit i många år. Vi hade inledningsvis ett annat namn för det, och vi har tagit inspiration från det danska systemet.

Systemet går ut på att alla vårdgivare, offentliga som privata, registrerar sin tillgängliga vårdkapacitet. Utifrån registret kan sedan vårdgivare, men även enskilda patienter, välja att få vård utförd på en annan plats om väntetiden är kortare där. På så vis kortar vi köerna, och vi hjälps åt över regiongränserna. Det är faktiskt ingen som mår bra av att vänta i en vårdkö.

Det är en påfrestning för hälsan, men det är också en påfrestning för ekonomin.

Vi behöver helt enkelt öka samarbetet mellan regionerna, men också mellan det offentliga och det privata, för att korta vårdköerna. Det finns en vilja och en kapacitet som i dag inte nyttjas. Detta är slöseri, skulle jag vilja påstå.

Föregående regering motarbetade kraftigt privata vårdgivare och drev på för att de inte skulle få det utrymme de kan ta. Detta var inte ansvarsfullt när det gäller så viktiga frågor som att göra vården mer tillgänglig. Det viktigaste för oss är inte vem som gör det utan att det görs.

När vi pratar skattekonor är det ju så att varje skattekon behövs för att generera största möjliga medborgarnytta. Det är ett faktum att välfärdsbrottsligheten är ett samhällsproblem. Detta är något som tidigare regering inte vågade tala om eller ta i.

Såväl den statliga förvaltningen som kommunsektorn behöver arbeta på ett ändamålsenligt sätt för att motverka sådan brottslighet. Statskontoret har i sin analys av korruption i kommuner och regioner bland annat lämnat förslag på statliga insatser och rekommendationer till kommuner och regioner om hur de kan förbättra sitt arbete mot korruption. Välfärdsbrottslighet framstår som ett nytt riskområde där korruption kan vara en del av ett större problem, med aktörer som medvetet vill dra nytta av välfärdsystemet. Detta behöver vi komma till rätta med, och det är oerhört provocerande att man har låtit detta eskalera utan att våga ta i det.

Nu agerar vi, med en utbetalningsmyndighet och med åtgärder för att stävja brottslighet mot välfärden. Det är den som är i behov av exempelvis LSS som ska ha stöd i form av skattemedel – inte rövare och banditer, fru talman.

Politik är som sagt att prioritera, och jag menar att Sverigedemokraterna och regeringen har en tydlig prioriteringsordning som skiljer sig markant från den som den socialdemokratiskt ledda regeringen hade. Vi gör allt vi kan för att slippa hamna i en dålig situation.

Åter till hur vi kortar vårdköerna. Utöver vårdförmedlingen, som inte är på plats riktigt än, anslår vi 5 miljarder till regionerna för att korta köerna. Det blir alltså så att säga prestationsbundna medel.

Vårdköerna måste kortas. Sedan vårdgarantin infördes har den i princip aldrig efterlevts. Målet med vårdgarantin är att öka tillgängligheten till planerad vård samt att avveckla köer och väntetider. Många regioner och vårdgivare lever inte upp till vårdgarantins tidsram. Detta är ytterligare ett problem.

I det nya Tidöavtalet har vi nu, som talare före mig har sagt, lyft in vårdgarantin som en prioriterad punkt där vi fyra partier är överens om att något måste göras. Vi vill se en ny och stärkt vårdgaranti som innebär att barn och unga inte ska behöva vänta mer än 30 dagar. Detta är fullt rimligt.

Jag ska slutligen också gå in lite på kompetensförsörjningen, för någonstans är det detta som är själva fokuset när det gäller att lösa alla de problem som vi i denna kammare i dag är överens om finns – vi måste lyckas med kompetensförsörjningen.

Vi har en fantastisk profession ute i landet, med många duktiga och engagerade människor som sliter dagligen. Men de är alldeles för få. De behöver få stöd, och de behöver bli fler för att orka. Bristen på personal leder till dålig arbetsmiljö och personalflykt. Vi behöver på alla nivåer

verka för en god miljö så att personal stannar kvar eller återvänder till vården. Jag tror att detta är den största utmaningen vi står inför, fru talman.

Personalen är hälso- och sjukvårdens absolut viktigaste resurs. För att öka tillgången på personal med rätt kompetens krävs en bättre arbetsmiljö och bättre förutsättningar för att utvecklas i arbetet – så att fler ska vilja och orka arbeta i vården. Vi måste bli bättre på att rekrytera och behålla vårdpersonal.

Många orkar inte heller arbeta heltid. Vi bör se till så att fler kan och vill arbeta heltid. En sådan framgång skulle lösa en viss del av kompetensbristen.

Men då måste vi också se till att det under arbetsdagen finns utrymme för fysisk och psykisk återhämtning. I dag är arbetsmiljön ofta tung, med många sjuka patienter. Detta beror dels på att man i dag generellt sett är sjukare när man väl kommer till slutenvården, dels på att fler med lindrigare vårdbehov hanteras och behandlas i öppenvården. Vi måste se till att lite mer luft i schemat kan erbjudas så att personalen klarar av att arbeta heltid och att vara kvar länge på sin arbetsplats.

Det är inte alltid lönen som är det viktigaste, utan det handlar om en dräglig arbetsvecka, om god kollegial sammanhållning och om att få ett visst inflytande över dagen och sitt schema. När vi nås av uppgifter om att personal säger upp sig för att kunna få ut sin semester är något riktigt fel, fru talman. Detta är inte något som den här regeringen har kunnat påverka tidigare, men nu gör vi allt vi kan.

Vi gör nu bland annat en översyn av kompetensförsörjningen i Sverige. Vi tittar på en nationell kartläggning av behovet av hälso- och sjukvårdspersonal nu och framöver. Detta ska redovisas i maj. Vi gör alltså många saker parallellt med de satsningar som syns i budgeten.

Vi utreder också språkkrav inom äldreomsorgen. Detta är en del av det arbete som har lyfts fram av bland annat Inspektionen för vård och omsorg och Coronakommissionen. Det är också ett sätt att stärka arbetsmiljön – att man som kollegor kan prata med varandra och känna att man förstår de arbetsuppgifter man ska utföra. Inte minst är det en trygghet för den äldre, och även för nära och kära, att förstå och kunna göra sig förstådd.

Jag hade velat prata lite om tandvården, men jag känner att jag har dragit ut lite på tiden. Med respekt för den sena kvällen väljer jag därför att avrunda här.

(Applåder)

Anf. 96 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Det hade varit bra att ha lika mycket tid på sig i replikskiftet, för det fanns mycket att kommentera.

Jag har noterat att ledamoten Lindberg har gett sig ut på en vårdturné, och det är ju bra att besöka verkligheten. Jag tror att vi delar uppfattningen att vårdköerna behöver kortas och tillgängligheten öka.

Då är det intressant att ställa frågan på vilket sätt ledamoten Lindberg menar att den förda politiken sedan två år, med två budgetar under den här mandatperioden, är det svensk sjukvård behöver. Är ledamoten Lindberg nöjd med utfallet, och har inte Sverigedemokraterna mer kraft bakom orden när det gäller välfärden?

Anf. 97 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Fredrik Lundh Sammeli frågar mig om jag är nöjd med det arbete som vi har gjort hittills, om jag uppfattar hans fråga rätt. Ja, jag är väldigt nöjd med det arbete som Socialdepartementet gör. Det är väldigt hög takt på departementet, och vi har fått ut i princip alla underlag i den första rundan inför de stora reformer och satsningar som vi gör inom den svenska hälso- och sjukvården. Bland annat tittar vi på vårddköerna, vårdgarantin och den nationella vårdförmedlingen, som jag tror är ett sätt att kitta ihop de olika regionerna och de privata vårdgivarna så att vi kan korta köerna. Jag tror att det är ett bra instrument och ett väldigt bra sätt att arbeta.

Vi behöver öka digitaliseringen av infrastrukturen i vården, som har varit eftersatt. Där har tidigare regering inte måktat med att få till en bättre ordning. Det är ganska tungrott inom den svenska hälso- och sjukvården, inte minst när det gäller dokumentation och så vidare.

Det är också ett faktum att det är en väldigt tung börda för dem som arbetar inom vården. Här måste vi se till att det finns luft i schemat och tid för fysisk och psykisk återhämtning för att de ska kunna orka arbeta heltid. I dag är det tyvärr många som inte gör det. Hade vi lyckats uppnå detta hade vi fått ökad kapacitet i den svenska hälso- och sjukvården. Detta skulle i sin tur innebära att vi kunde öppna fler avdelningar och få fler disponibla vårdplatser, vilket också skulle förkorta vårddköerna eftersom vi skulle kunna leverera mer vård.

Jag är ganska övertygad om att vi är på helt rätt spår. Som jag nämnde i det tidigare replikskiftet, ledamot Lundh Sammeli, är inte alltid den enda lösningen att pytsa in mer pengar. Under er tid vid regeringsmakten har vi sett att det inte är lösningen på problemen. Får man mer resurser hittar man många gånger på andra projekt. Det är inte alltid hela lösningen.

Min fråga till Fredrik Lundh Sammeli kvarstår: Är Socialdemokraterna nöjda med sina insatser inom svensk hälso- och sjukvård, eller ska man liksom med migrationen erkänna att man har misslyckats?

Anf. 98 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Rutinerna när det gäller repliker är ju att det denna gång är jag som ställer frågorna och Linda Lindberg som ger svaren. I vårt förra replikskifte var det vice versa.

Ledamoten Lindberg höll sitt anförande och pekade på detta med prestationsbaserade bidrag. Hon lyfte fram det som något väldigt kraftfullt och viktigt. Men i det läge där vi är i dag – där regionerna går på knäna och region efter region varslar och säger upp personal – kommer prestationsbaserade bidrag att uppfattas som ett direkt hån. Det är inte detta som regionerna behöver.

Man har olika förutsättningar att ge den vård som behövs. I det här fallet behöver man pengar. Utan pengar till hälso- och sjukvården blir effekterna enorma. Personalen får sämre arbetsvillkor. Fler kommer att lämna yrket eller gå ned i tid för att de inte orkar. Det är allt annat än vad vi behöver. Och patienterna får en sämre tillgänglighet.

På vilket sätt menar ledamoten Lindberg att prestationsbundna bidrag löser vårddköerna?

Den andra funderingen jag har gäller att Lindberg lyfter fram språkkra-
ven i äldreomsorgen. Jag instämmer i det. Jag tycker att det är jättebra. Det

pågår ett arbete, och det är bra att ni tar det vidare. Men Linda Lindberg får gärna utveckla hur vi ska säkerställa att vi tar vara på all den personal som i dag finns i verksamheten. Och vilket ansvar ska arbetsgivare ha för att göra det möjligt för personalen att lära sig språk om det finns brister där?

Prot. 2023/24:47
12 december
-----

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 99 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Ni får förstå att jag ändå är väldigt nyfiken på när vi ska få höra erkännandet från Socialdemokraterna att man har misslyckats med den svenska sjukvården. Men jag får väl pressa Fredrik Lundh Sammeli lite mer om det i något annat replikskifte.

De prestationsbaserade bidragen ska finnas där för att korta köerna och öka vårdkapaciteten. När man ansöker om bidrag får man inkomma med förslag på vad man tänker göra. Det kan vara att man vill anställa mer personal eller låta fler jobba heltid. Då är det i någon mening ett sätt att främja kompetensförsörjningen. Det finns olika sätt att se på ett prestationsbaserat bidrag och hur man ordnar själva ansökningsförfarandet.

När det gäller språkraven inom äldreomsorgen är det helt riktigt att riksdagen gjorde ett tillkännagivande till regeringen om att detta skulle genomföras. Annars hade den socialdemokratiskt ledda regeringen ju inte gjort det. Det var alltså egentligen ett tillkännagivande från riksdagen om att tillsätta en utredning om att se över språkraven och att införa språkkrav inom äldreomsorgen. Den förra regeringen gjorde en lightvariant av det, som vi nu har korrigerat, så att den är i överensstämmelse med vad utskottet menade från början. Detta kan man poängtera.

För att ändå stärka den personal som finns och som inte har tillräckligt goda språkkunskaper menar vi att man får se till att personalen ges möjlighet att lära sig det svenska språket. Då får man en viss tid på sig att göra detta. Den som därefter inte klarar språket kanske ska ha en annan uppgift inom äldreomsorgen och inte ha så nära kontakt med de äldre.

Från Sverigedemokraternas sida sätter vi de äldre i främsta rummet. De äldre ska kunna göra sig förstådda, kunna förstå det som sägs i rummet och förstå den vård som de får. Det är det viktigaste. Men givetvis ska vi se till att ta vara på den kompetens som finns och erbjuda språkkunskaper, så att folk ges en ärlig chans att få arbeta inom äldreomsorgen.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner om tilltalet i kammaren: att alla talar via talmannen och inte använder ”du” och ”ni”.)

Anf. 100 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ledamoten lyfte fram personalen som guldets inom vården. Där håller vi verkligen med. Men då undrar jag lite försynt hur de otroliga underskotten – 24 miljarder i regionerna – ska bidra till personalens förutsättningar att få det de behöver. Det handlar om återhämtning och att de inte ska behöva stressa ihjäl sig och så vidare. Det är en av mina frågor.

Jag undrar också vad regionerna ska göra. De står med jätteproblem. Exempelvis ska Sahlgrenska Universitetssjukhuset skära ned med 2 000 personer. Region Sörmland ska skära ned med 700, varav 500 inom vården. Detta är alltså något som drabbar de anställda, och det kommer att drabba patienterna.

En annan fråga gäller primärvården. Vi är alla eniga om att den ska boostas. Primärvården ska växa och ha en huvuduppgift. Men nu kan vi i olika rapporter se att det inte går så bra. Det är resursbrist, och det finns inte tillräckligt med personal.

En ytterligare fråga är: Om det blir en ny pandemi – Gud förbjude, det vill vi verkligen inte! – hur kommer då äldreomsorgen att klara sig? Finns det tillräckligt med undersköterskor? Ni i SD talade ju er varma för just äldreomsorgen under pandemin. Nu ser vi att äldreomsorgen fortfarande har samma problem som Coronakommissionen beskrev i sina betänkanden. Är detta något som ledamoten har funderat på?

Anf. 101 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Den springande punkten i ledamoten Rågsjös samtliga frågeställningar är ju bristen på personal. Den måste vi komma till rätta med. Vi vet att det finns en stor andel utbildad och legitimerad personal och även andra som skulle kunna fylla en stor roll i den svenska hälso- och sjukvården men som har valt att lämna yrket och har andra uppdrag och arbeten. Detta är ett bevis på att vi har misslyckats under lång tid. Det är ju inget som har skett under det senaste året, utan det är ett problem som har funnits länge.

Man har inte lyckats få in tillräckligt mycket legitimerad personal inom hälso- och sjukvården. Det är ett problem. Men den personalen har inte försvunnit här och nu.

Jag skjuter inte ansvaret ifrån mig, men vi gör just nu mycket saker för att kartlägga exakt vad vi behöver. Det handlar om var vi ser kompetensbristen som starkast, hur vi kan rikta medel på bästa sätt, hur vi kan få mer händer i välfärden och hur vi kan stärka upp inom äldreomsorgen och göra det mer attraktivt att jobba där. Men jag tror inte att det bara handlar om att pytsa in mer pengar.

Jag förstår att SKR till exempel lyfter fram att man behöver ett visst antal miljarder. Det är klart att man måste få ha önskemål, och det är klart att vi måste försöka tillgodose de önskemål som finns. Det är det som det handlar om. Men vi behöver också prioritera, och jag tror inte att lösningen alltid enbart handlar om pengar. Vi behöver se till att det är en arbetsmiljö som är dräglig. Då behöver vi ha luft i schemana. Det behöver vara så att man kan ha ett visst ansvar och inflytande över sina scheman.

Jag vet att ledamoten Rågsjö och jag är väldigt överens i dessa delar. Men det är en utmaning att få det att fungera, och jag tror att det behöver få ta lite längre tid. Jag hoppas verkligen att vi inte har en pandemi runt hörnet.

Anf. 102 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Med det underskott som finns i regionerna – två år på raken, om jag får uttrycka mig så – kommer det att bli extremt hårt för personalen. Vid alla de besök vi har gjort säger man att det är resursbrist. Det blir personalbrist. Och personalen kommer ju inte strömmande direkt till exempelvis Sahlgrenska Universitetssjukhuset, som ska skära ned, eller till de övriga regionerna. Det är en sjukvårdskris vi står inför. Och jag är väldigt orolig för det. Jag är orolig för att cancerköerna ska öka, att köerna till BUP ska öka och så vidare. Vi stod i en halvrisig situation redan tidigare, fru talman.

Jag går snabbt över till några andra frågor som jag har. Det handlar om socialtjänsten, som också är en bransch i kris, minst sagt. Det kan man se när åtta av tio socialchefer har svårt att rekrytera socialsekreterare. Hälften av socialcheferna uppger att de har svårt att ge de insatser som individen har behov av och rätt till.

Ni i Tidöpartierna har haft väldigt många presskonferenser om vad ni ska göra i utsatta områden och så vidare. Då undrar man oroligt vad som kommer att hända med socialtjänsten, exempelvis. Hur ska man kunna arbeta förebyggande med en socialtjänst som i stort sett redan går på knäna och som har enorma problem? Det finns inte förebyggande insatser på de ställen där de skulle behövas. Ni hade behövt göra en jätteinsats direkt.

Nu går åren. Det är två förlorade år för socialtjänsten. Jag kan inte se att nyrekryteringen kommer att minska med det arbete som pågår vad gäller Tidöpartierna – det måste jag säga. Jag är mycket skeptisk till detta.

Anf. 103 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Socialtjänstområdet är också en av våra prioriterade frågor. Vi jobbar väldigt bra med de delarna. Jag misstänker att socialtjänstministern kommer att delta i debatten lite senare för att göra det ännu mer tydligt.

Jag vet inte riktigt vad det är ledamoten Rågsjö egentligen efterfrågar. Det är ganska tydligt i budgeten att vi satsar medel här. Vi satsar bland annat 100 miljoner på insatser för barn- och ungdomshälsan. Det är många andra delar som vi gör. Vi tittar på den nya socialtjänstlagen – det ska bli mer förebyggande insatser. Vi har flera andra förslag som ligger i pipelinan, utifrån andra budgetområden. Där sätter vi också in ekonomiska medel men också andra delar för att arbeta förebyggande.

Jag tycker att det är ganska tydligt. Jag tycker att det är ett väldigt högt tempo, fru talman, på Socialdepartementet även på dessa områden. Jag tycker att det är lite osjukt att påpeka att det inte händer någonting och att det är två förlorade år. Jag skulle vilja påstå att vi har åtminstone åtta förlorade år inom hälso- och sjukvården och inom socialtjänsten i det här landet. Då lyckades man faktiskt inte åstadkomma någonting, i princip. Det har varit mycket som har legat i byråådan på departementet på detta område, framför allt när det kommer till socialtjänsten.

Här tas det nu krafttag. Vi tar tag i de delar som finns och jobbar effektivt, inte minst med Statens institutionsstyrelse, som också har varit eftersatt otroligt länge. Vi tar nu stora kliv för att komma till rätta med den problematik som finns där.

Ja, jag kan ta till mig en viss kritik, men det är inte så att detta har trillat ned från himlen under det senaste året. Jag tycker att vi har haft ett högt tempo. Jag tycker att vi har många bra förslag och många bra saker som är på ingång.

Anf. 104 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tryckte på replikknappen när jag lyssnade på ledamoten Lindbergs anförande. Hon nämnde att det är brist på personal och att vi har kompetensbrist inom många områden. Det är jag helt överens med ledamoten om. Det är därför det sker satsningar i flera budgetar för att stärka kompetensen.

Men det som gjorde att jag tryckte på knappen var följande: Detta betyder att vi behöver rekrytera fler medarbetare i äldreomsorgen och hälso- och sjukvården och också socialtjänsten, för den delen. Men jag förstår inte riktigt hur det kan gå ihop när Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen har tagit beslut om att tvinga arbetskraftsinvandrare som i dag jobbar i dessa verksamheter att lämna sina jobb. Det drabbar framför allt norra delar av landet, där det är väldigt många som är tvungna att lämna sina jobb. Det finns inga ersättare.

Hur kan vi ha kvalitet och tillräckligt många medarbetare om vi inte ens tillåter dem som är där i dag att fortsätta att göra ett bra jobb och bidra till skatteintäkter och välfärd?

Anf. 105 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Vi jobbar aktivt med att se till att vi kan komma till rätta med kompetensbristen. Det har jag redogjort för i mitt anförande. Det går också att följa i budgeten.

Det är ett stort arbete som pågår. Det har väl till viss del funnits även tidigare, men det har inte kunnat ge någon effekt. Vi behöver se till att de som är inom vården i dag väljer att stanna kvar. Och vi behöver attrahera nya medarbetare, men det är väldigt svårt att vara en attraktiv arbetsgivare så som det ser ut i dag. Det blir en liten spinoff, fru talman. Och det blir lite svårt att lyckas attrahera medarbetare när vi samtidigt är väldigt tydliga med hur jobbigt och tungt det är att jobba inom den svenska hälso- och sjukvården i dag.

Frågan om arbetskraftsinvandring är egentligen en fråga som ligger inom ett annat område, så jag tänker att jag inte ska behöva gå in på den särskilt mycket. Men samtidigt är det viktigt att vi ser till att vi gör detta. Tidigare har det varit öppet för låglönearbetare i Sverige. Det är kanske en grupp som vi inte alltid har behövt. Vi har egna arbetslösa som i stället skulle kunna få arbetstillfällena.

Sedan är det alltid så när man sätter en gräns att det slår mot vissa som man kanske inte hade för avsikt att det skulle göra. Men jag tycker ändå att det är en rimlig gräns. Det handlar också om att se till att vi får hit personer som är legitimerade till exempel inom vården, som skulle kunna bidra till att vi får en höjd kompetens inom den svenska hälso- och sjukvården.

Anf. 106 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Det är klart att det är ett stort arbete att stärka kompetensen och öka antalet medarbetare. Vi behöver bra arbetsgivare med mera. Jag kan inte säga emot ledamoten. Det är klart att det finns arbeten som behöver göras och att vi kan göra detta på olika sätt. Men jag har fortfarande väldigt svårt att förstå att man samtidigt som man säger att vi behöver fler medarbetare säger att andra ska lämna sina jobb.

Regeringen går in och sätter en lönegräns. Då är man inne på helt andra frågor som gäller arbetsmarknadens parter och som inte hör till detta utskotts ansvarsområde. Det är vi överens om. Men detta påverkar hälso- och sjukvården. Då borde man från socialutskottet vara mycket tydligare och säga: Dessa grupper ska det inte handla om. Jag vet inte om det är olika grupper av arbetskraft vi ska rikta in oss på. Jag vet inte om jag missförstod ledamoten eller inte.

Men arbetsgivare kan göra andra saker för att få medarbetare att vilja jobba där. Man kan ha mer flexibla verksamheter. Vårdcentraler kan se olika ut beroende på var i landet de befinner sig eller beroende på vad behovet är.

Jag tycker fortfarande att jag inte riktigt har fått svar på frågan. Hur kan man säga att vi behöver fler medarbetare och samtidigt – i samma parti och i samma regering – säga att vissa medarbetare inte får vara kvar och jobba?

Anf. 107 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag var ganska tydlig i mitt svar till ledamoten Johansson alldeles nyss.

Jag tycker att det är bra att man är tydlig med att man har ett regelverk om vad det är som gäller och att det gäller för samtliga. Tidigare regeringar har varit väldigt duktiga på just särlösningar, där det är regler som gäller för vissa människor men inte för andra. Jag är väl av den åsikten att det är viktigt att man har någon form av rättvisepincip. Antingen har vi en gräns eller så har vi inte en gräns. Det tycker jag är viktigt att hålla fast vid, och jag tycker att man har landat helt rätt i den avvägning som man har gjort i just den frågan.

En av de allra största svårigheterna inom den svenska hälso- och sjukvården är, återigen, att vi har problem att få personal till hälso- och sjukvården. Det är den absolut största och viktigaste utmaningen som vi har i dag, och den måste vi arbeta med både på kommunal, regional och nationell nivå.

Vi gör nu flera saker. Vi tittar på var kompetensbristen är som allra störst, hur vi kan öppna upp för att göra det mer attraktivt att arbeta inom vården och hur vi kan stärka dem som redan arbetar där. Det handlar om hur man kan få karriärslyft och hur man kan få större möjligheter till forskning.

Där är egentligen väldigt många delar, men som jag har sagt tror jag att det är otroligt viktigt.

Vi har under de senaste åren jobbat för att de äldre ska vara hemma så länge som möjligt och att de ska behandlas i primärvården, vilket jag tycker är väldigt bra. Men detta gör också att man får patienter med ett allt tyngre vårdbehov inom slutenvården, vilket också gör att personalen har en tung arbetsbörda. Och om man inte ges utrymme till återhämtning vare sig fysiskt eller psykiskt är det klart att det är svårt att orka med att arbeta heltid. Här tror jag att vi har en av knäckfrågorna, fru talman.

Anf. 108 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Nu kommer ett citat med en svordom; jag är väldigt ledsen för det.

”Vad fan får jag för pengarna?” sa den högerinriktade näringslivs-bossen. Får vi poolstädning, rut-julstädning i Lomma och på Solsidan, frågar jag er i den Sverigedemokraterna-beroende regeringen. Eller blir det en välfärd att lita på?

Nu är det så att välfärden är på svältkur, trots att vi är en rik stat. I budgeten för 2024 tillförde regeringen och Sverigedemokraterna 10 miljarder kronor i form av generella statsbidrag. Man får vara glad för det lilla. Det var långt ifrån tillräckligt redan när budgeten lades. Sedan kom

det ytterligare prognoser som visade att det fanns ett ännu större underskott, och om inga ytterligare åtgärder vidtas kommer kommunsektorn att gå med 31 miljarder kronor i underskott. Det är ganska välräknade pengar. 24 miljarder kommer att landa på regionerna. Det här handlar ju om inflationen och pensionerna, bland annat.

Vänsterpartiet krävde att extra pengar ska tillföras välfärden i form av en extra ändringsbudget. Detta röstade regeringen och Sverigedemokraterna emot. Ni ger i stället tummen upp, anser vi, för en trasig vård, äldre som får sämre omsorg och en socialtjänst som inte kan jobba förebyggande.

I Örebro län drar man ned med 600 tjänster. I Skellefteå stoppar man sin primärvårdssatsning. I Östergötland ska personalkostnaderna minskas med 600 miljoner kronor, och i Sörmland ska man bli 700 personer färre i regionen. Det finns exempel från alla regioner. Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg, ett paradssjukhus, drar ned med 2 000 tjänster.

Det här är ett stålbad.

Ert svar har varit att det är regionernas fel. De har gjort något fel. Använd pengarna som finns i kassakistorna! Men det går inte riktigt att göra så. Under den förra mandatperioden sågade ni den förra regeringen totalt.

Jag tänker på alla de satsningar som gjordes exempelvis under pandemin. Där stod ni upp för att staten skulle ta ett större ansvar. Nu befinner vi oss inte i ett pandemiläge, vilket vi är tacksamma för, men i ett inflationsläge. Då borde väl också staten ta ett större ansvar för regionerna. Det anser vi.

Vad kommer det att bli av detta? Kommer det att betyda uteblivna cancerbehandlingar och nedlagda kliniker? Hur kommer det att bli med socialtjänsten? Det är ganska allvarligt ute i regionerna och kommunerna, och jag tycker att det här är väldigt ignorant politik från staten, från Moderaterna, Sverigedemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna.

Förutom akuta tillskott till kommuner och regioner har vi också föreslagit en indexering som skulle innebära att man löser välfärdens finansiering på lång sikt genom att välfärden automatiskt får mer pengar i takt med att befolkningen ökar och Sveriges befolkning blir allt äldre.

Vi har en kristdemokratisk sjukvårdsminister som ofta och gärna pratar om att staten behöver ta ett större nationellt ansvar för sjukvården. Men när krisen kommer, vad händer då? Då var det bara tomma ord.

De som försvarar regeringens och Sverigedemokraternas politik menar att regionerna får skylla sig själva och att det inte är statens uppdrag att rädda sjukvården. Man kanske kan effektivisera, exempelvis.

Men det räcker som sagt att backa bandet tre år och se vad det var som hände under pandemin när vi faktiskt lyckades att hålla i sjukvården med hjälp av statliga resurser. Jag tänker också på det som Coronakommissionen skrev om de äldre i allt det som de tog fram. Ingenting av det har ni följt upp, vad jag kan se. Äldreomsorgen har fortsatt de problem som Coronakommissionen lyfte fram.

Politik handlar om att prioritera, brukar det heta, och ni har satt andra saker i fokus. Ni lägger mer pengar på höjda rut- och rotavdrag och på skattesänkningar. Man gör sitt val och hoppas att det ska lösa sig på något sätt.

Vänsterpartiet kommer alltid att stå på patienternas och på vårdpersonalens sida. Under pandemin såg vi alla hur värdefull vården är. Applåderna bara smattrade. Vi vill se en vård som kan vara förebyggande, som

kan rädda liv och som gör skillnad, inte en vård där hårt pressad personal tvingas springa sig utbrända.

Vad gör vi då? Ni kommer förstås att säga att vi har sedelpressar i källaren. Det brukar vara en given replik. Johan Hultberg nickar redan. Han har redan skrivit ned det här. Men jag har svar på det, Johan.

Vänsterpartiet har satsat 20 miljarder mer än regeringen i generella statsbidrag till kommuner och regioner just för att behålla personaltätheten i välfärden. Vi har ett höjt anslag till återhämtningsbonusen för att främja ett hållbart arbetsliv inom hälso- och sjukvården. Vi föreslår att det här anslaget höjs med 350 miljoner kronor för 2024. Ni tar bort det, vad jag kan se.

Vi vill också få igång ett högkostnadsskydd för tandvård. Det är dags för den reformen, och vi lägger 4,7 miljarder på det. Vi anslår 500 miljoner mer till läkemedel som blir dyrare. Det vet ni; det pratar vi ofta om. Vi har 700 miljoner mer till psykiatrin, totalt 2,9 miljarder.

När det gäller TBE-vaccin som är superdyrt laddar vi in högkostnads-skydd för vuxna och gör det avgiftsfritt för barn. Vi lägger 500 miljoner för att tillgängliggöra nya och sällan förekommande läkemedel och 1 miljard till vård i glesbygd – allt finansierat.

Då går vi över till socialtjänsten. En ökad ojämlikhet och ett djupt rotat klassamhälle skapar social utsatthet i Sverige. Det har det alltid gjort, i alla generationer.

Socialtjänstens medarbetare utför på individuell nivå ett arbete långt utöver sina gränser. Vi ser ökade skillnader i skolan och svåra ekonomiska förutsättningar för väldigt många familjer. Skolan är den enskilt viktigaste förebyggande insatsen, och vi vet att ni som ivrigt försvarat marknadsskolan nu står där med en skola som är extremt segregerad, vilket drabbar elever där skolan är halmstrået och vägen framåt. Skolan behöver en helt annan pondus, tillsammans med socialtjänsten.

Åtta av tio socialchefer har svårt att rekrytera socialsekreterare. Över hälften av socialcheferna uppger att de har svårt att ge de insatser som individen har behov av och rätt till.

För att barn och unga ska kunna få stöd tidigt måste socialtjänstens medarbetare tillsammans med förskolan och skolan jobba hands on. Men det finns inte i dag. Det regeringen kallar för en historisk satsning på socialtjänsten är egentligen pengar för att förbereda en ny socialtjänstlag. Man avsätter bara 200 miljoner kronor till det.

Regeringen beskriver det även som att de gör en riktad satsning på brottsförebyggande arbete med 80 miljoner kronor till förebyggande insatser. I själva verket är det här en nedskärning från de 250 miljoner som lagts på detta tidigare år. Som jag sa förut är det nästan som om Bagdad-Bob varit förebild för era väldigt många presskonferenser – ett pärlband av presskonferenser med så lite pengar!

Vad är vårt förslag till socialtjänsten? Jo, 1 miljard kronor riktat till socialtjänstens arbete med barn och unga i riskgrupp, 270 miljoner till förebyggande insatser mot gängkriminalitet och 350 miljoner kronor för att stärka socialtjänstens arbete med mäns våld mot kvinnor – och de höjda statsbidragen, det vill säga 20 miljarder mer än vad regeringen ger.

Ett folkhem återskapas inte med åderlätning av vården, omsorgen och socialtjänsten. Så skapas ett iskallt samhälle långt bort från solidariteten

och omtanken om varandra och för ett samhälle med fokus på alla medborgare. Skam över de partier som spelar ned välfärdens möjligheter!

Jag ställer mig självklart bakom Vänsterpartiets budgetförslag i vårt särskilda yttrande.

Anf. 109 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är alltid en fröjd att lyssna på ledamoten Rågsjö. Hon sätter färg på debatterna, fru talman. Jag kunde naturligtvis inte låta bli att begära replik när jag fick den direkta inviten från ledamoten Rågsjö när det gäller att vi befinner oss i ett inflationsläge. Exakt! Vi befinner oss i ett inflationsläge.

Svensk ekonomi och välfärd utmanas av inflationen. I det läget är det otroligt viktigt att man för en ansvarsfull ekonomisk politik som inte bidrar till att inflationen ytterligare stiger utan som tvärtom bidrar till att inflationen sjunker. Det är det som nu särskilt utmanar regionerna. Det är det som gör att pensionskostnaderna stiger, att personalkostnaderna stiger, att kostnaderna för läkemedel, förbrukningsmaterial, hyror, för kort sagt allt, ökar.

I det läget eldar Vänsterpartiet på inflationen. Man ökar upplåningen med 175 miljarder. Det är ett hot mot välfärden eftersom det gör att resurserna långsiktigt blir mindre. Vi kan inte bara titta på resurserna till välfärden över ett år, utan vi måste ha en uthållig politik över tid.

Fru talman! Som en liten konsumentupplysning skulle jag vilja säga till dem som till äventyrs följer debatten denna sena kväll att i det här utgiftsområdet skär Vänsterpartiet faktiskt ned resurserna på sjukvården med 6,4 miljarder. Det motsvarar ungefär region Blekinges omsättning. Det bör ändå sägas, givet det otroligt höga tonläge som Vänsterpartiet har.

Det är sant att regeringen har haft många presskonferenser. Det kommer ju ett batteri av reformer för att ge socialtjänsten bättre verktyg, för att göra viktiga satsningar på familjehem och för att stärka kvaliteten i välfärden.

Hur ska vårdköerna bli kortare, ledamoten Rågsjö, när ni tar bort hela anslaget som går till att öka antalet vårdplatser och korta köerna?

Anf. 110 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! För alla de riktade bidrag ni har skickat ut till regionerna fattas det en bottenplatta att stå på. Ni går in med 10 miljarder i riktade statsbidrag, när det fattas upp till 24 miljarder. Om man då skickar ut bidragen, de riktade insatserna, innebär det att det inte finns så många som kan jobba med dem. Det har vården och regionerna sagt. De vill inte ha den typen av riktade insatser, utan de behöver statsbidrag så att de kan bygga vården från grunden.

Överallt säger personalen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att det är kris. Det är klart att om man ska säga upp 2 000 personer på universitetssjukhuset i Göteborg, Sahlgrenska, kallar jag det för kris. Det är ingen effektivisering, och det här kommer att slå hårt mot dem som bor i Västra Götaland.

Låt oss titta på Sörmland, denna lilla region. Där ska man skära ned med 500 personer inom vården. Varför gör man det? Har man för mycket pengar? Är det för mycket personal? Det kommer att slå oerhört hårt.

Ni har tyckt att man ska gräva lite i sin egen kassakista. Ja, det kan man göra om man kommer att ha en fantastisk ekonomi året därpå. Då kan man

satsa med de överskott som finns. Men jag tror knappast, ledamot Hultberg, att det kommer att rinna honung över landet i nästa budget som ni kommer att lägga fram för 2025. Ni kommer att göra samma typer av riktade insatser till dem som har det bäst i det här landet, precis som ni har gjort nu. Det är högerpolitik – och numera också med Sverigedemokraterna.

Anf. 111 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet och Moderaterna är väsensskilda. Vänsterpartiet är partiet med guldbyxor, som alltid kan spendera mer pengar. Moderaterna är lite trista och tråkiga. Vi är ansvarsfulla, och vi tycker att det är viktigt att ta ansvar inte bara för året utan också för kommande år, för kommande generationer. Vi ska inte belåna kommande generationer för satsningar som vi vill göra i dag. Därför för vi en ansvarsfull ekonomisk politik som får ned inflationen – den sjunker nu – vilket gör att regionerna kommer att ha ett bättre läge framöver.

Jag tycker ändå att det är viktigt att poängtera det faktum att välfärden är det område som vi särskilt prioriterar i budgeten. Vi täcker en mycket stor andel av det underskott som regionerna har varslat för. Vi gör en ökning med 10 miljarder i generella statsbidrag. 3 miljarder extra är ett riktat statsbidrag till just regionerna, som är särskilt hårt pressade.

Det är ändå viktigt att komma ihåg att regionerna också har haft rekordhöga överskott de senaste tre åren. Räkenskapsammandragningen från i fjol visar att man avsatte nästan 15 miljarder i resultatutjämningsreserverna. Det gäller här att också regionerna förmår att prioritera, att göra sin hemläxa.

Som boende i Västra Götaland, fru talman, är också jag otroligt kritisk mot det röda styret i Västra Götaland, som inte förmår att göra prioriteringar. Där har Vänsterpartiet drivit på för att det är viktigare att sänka taxorna i kollektivtrafiken än att prioritera cancervården. En sådan prioritering kommer Moderaterna aldrig att göra.

Jag fick inte svar på min fråga från Vänsterpartiet. Hur ska vårdköerna bli kortare när ni tar bort hela den satsning som går till att öka antalet vårdplatser och att korta vårdköerna?

Anf. 112 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har förklarat att utan en bottenplatta att stå på för regionerna med ett betydligt högre statsbidrag kommer de riktade insatserna inte att få effekt. För att få snurr på vården behövs personal inom vården, men det är de som nu sägs upp.

Nu undrar man oroligt över det egna ansvaret. Det är inte så att man kan använda underskotten på det sättet, som exempelvis Moderaterna säger. Det ska vara en engångsgrej, det ska finnas förutsättningar för att fylla på året därpå, och så vidare. Men då ser det inte så muntert ut. Vilka kommer att göra det? Inte många.

Ni har lyft upp frågan om resultatutjämningsreserver. Men de ser helt olika ut i alla regionerna, och det går inte att jobba på det sättet.

Vad som behövs är en skälig ekonomi för landets regioner och för hela socialtjänsten. Nu går de helt uppenbart på knäna. Ni har laddat mycket för rut, rot och skattesänkningar. Jag vet inte om det är grå politik; snarare är det att umgås lite med lyxlirarna, som högern brukar göra. Man umgås

med lyxirlirarna, och de vanliga människorna får stå i de vårdköer som finns. Ni önskar dem lycka till eller kanske hänvisar dem till något obskyrt privat bolag.

Anf. 113 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Låt mig likna Sverige vid ett fint gammalt hus som har en stolt historia men vars underhåll tyvärr negligerats, ett hus där små fel och brister inte reparerats i tid och därför vuxit sig stora och allvarliga, ett hus som haft ett tryggt, stabilt och säkert el- och värmesystem men där husets förra ägare lät kasta ut den trygga och stabila värmepannan och dessutom mixtrade med elsystemet. Nu är det osäkert om systemet står pall om det blir en rejält kall vinter. Men trots alla sina fel och brister är huset i grund och botten både fantastiskt och älskat. Det är ett hus med en enorm potential, men renoveringsbehovet är stort och komplext.

Fru talman! Jag talar såklart om Sverige efter åtta år av rödgrönt styre. När Moderaterna och Tidöpartierna vann valet i fjol var det för att väljarna var trötta på misskötsel. Väljarna var trötta på en regering som blundade för Sveriges stora och allvarliga problem. Väljarna ville ha en nystart och en regering med förmåga att få någonting gjort.

Vi moderater är fast beslutna att få ordning på Sverige. Men renoveringen av vårt land är både omfattande och svår. Arbetet kommer att ta tid, för vi ska göra det ordentligt. Vi ska inte bara spackla och måla över det som är skadat. Vi ska bryta upp och byta ut det som är ruttet, fuktskadat och möjligt. Vi ska dra om elsystemet så att det åter blir tryggt och stabilt.

Fru talman! Det faktum att svensk ekonomi liksom världsekonomin befinner sig i ett besvärligt läge med hög inflation och lågkonjunktur gör renoveringsarbetet än mer utmanande. I detta läge gäller det att tänka långsiktigt och noga prioritera vad som är särskilt viktigt. Det gäller att göra det mer lönsamt att arbeta och att förbättra företagsklimatet så att ekonomin växer och fler människor kommer i arbete och egen försörjning. Bara så kan det kostsamma arbetet med att få ordning på Sverige finansieras, och bara så får vi råd att inte bara laga det som är trasigt utan också göra angelägna nyinvesteringar.

Fru talman! Låt mig fokusera på de delar av Sverigebygget som vi specifikt arbetar med i socialutskottet och som vi nu debatterar under utgiftsområde 9.

I grund och botten är svensk hälso- och sjukvård, likt Sverige i stort, alldeles fantastisk. Vi har goda medicinska resultat, rent av bland de bästa i världen. Varje dag gör hälso- och sjukvårdens medarbetare alldeles enastående insatser för att bota, lindra och trösta. Detta är viktigt att betona och lyfta fram samtidigt som vi inte får blunda för att vi också har problem och tillkortakommanden, inte minst i form av bristande tillgänglighet och på tok för stora skillnader. Vi ser geografiska skillnader i vård och hälsa. Vi ser också stora skillnader mellan olika grupper liksom mellan män och kvinnor. Det är oacceptabelt och något som kräver politiska svar. Jag vill därför prata om några av svaren från Moderaterna och Tidöpartierna.

Vi gör särskilda satsningar och reformer för att förbättra kvinnors hälsa. Vi satsar på mödrhälsovården och förlossningsvården. Regeringen har också gett flera viktiga uppdrag för att stärka flickors och kvinnors hälsa, bland annat ett om insatser för en jämlik hälso- och sjukvård med fokus på endometriosis, klimakteriebesvär, migrän, smärttillstånd och andra

vanligt förekommande sjukdomar och tillstånd som bara eller särskilt drabbar kvinnor.

Ett annat av svaren från mig och Moderaterna för att minska ojämlikheterna är att stärka den statliga styrningen. Nu tror inte vi moderater att det är så enkelt att geografiska skillnader i vården plötsligt skulle försvinna om vi hade en annan organisation eller ett annat huvudmannaskap för vården, men det är en fråga som vi nu noga ska vrida och vända på i den så kallade Vårdansvarskommittén.

Ett förändrat huvudmannaskap eller ej – klart är att den statliga styrningen behöver öka för att säkerställa en bättre efterlevnad av såväl gällande lagstiftning som nationella vårdprogram och riktlinjer, inte minst för att säkra ett jämlikt införande av nya behandlingar. Huruvida man får tillgång till det där nya läkemedlet ska styras och avgöras av vårdbehov, inte i ett postkodlotteri. Ett sätt för staten att styra är såklart genom ekonomiska resurser.

Cancervården har länge varit ett prioriterat område för Moderaterna. Jag är glad att regeringen nu dubblar satsningen på cancervården. Man har också satt igång arbetet med att få på plats en uppdaterad nationell cancerstrategi. Som moderat tror jag på prestationsbaserade ersättningar, och budgeten innehåller även sådana. Syftet är att korta vårdköerna och öka antalet vårdplatser. Nu kommer vi också att utreda en stärkt vårdgaranti. Ingen ska behöva dö i en vårdkö.

Vad som också krävs på nationell och statlig nivå är ett ökat ansvarstagande för övergripande och strategiska frågor. Ett sådant ökat ansvar tar också den moderatledda regeringen. Arbetet med att skapa en nationell digital infrastruktur har påbörjats, liksom arbetet med att ta fram en nationell kompetensförsörjningsplan.

Apropå kompetensförsörjning är jag stolt över att regeringen nu satsar 1,7 miljarder per år under 2024, 2025 och 2026 för att fortsätta med den påbörjade kompetenssatsningen för personal inom äldreomsorg. Det är en betydelsefull och efterfrågad satsning för att höja kompetensen och därmed kvaliteten inom omsorgen. Samtidigt utreder vi hur språkrav för personal inom äldreomsorgen kan införas i syfte att öka tryggheten och förbättra patientsäkerheten.

Fru talman! Vad regeringen också tar är ett mycket stort ansvar för att stötta kommuner och regioner ekonomiskt i dessa svåra tider. Under nästa år tillför vi 10 miljarder i ökade generella statsbidrag. Dessutom tillför vi ytterligare 3 miljarder i ett särskilt sektorsbidrag till vården eftersom vi ser att det ekonomiska läget är särskilt bekymmersamt för regionerna. Dessutom tillför vi 3 miljarder i riktade statsbidrag. Totalt är det hela 16 miljarder.

Nu har vi hört oppositionens företrädare kritisera regeringen för att inte satsa tillräckligt. Men den rödgröna oppositionen står inte för någon ansvarsfull eller ens trovärdig politik. Finansieringen av dess satsningar består av luftslott och lånade pengar. Att kraftigt öka upplåningen är, som jag sa tidigare, fru talman, ett direkt hot mot välfärden. Med en rödgrön politik skulle jobben bli färre och inflationen högre. Det betyder långsiktigt minskade resurser till vård, omsorg och socialtjänst.

Fru talman! Arbetet med renovering av Sverige måste vara långsiktigt och uthålligt. Det är så Moderaterna och Tidöpartierna tar sig an den stora uppgift som det innebär att få ordning på Sverige. Steg för steg, reform för

reform reparerar och lagar vi. Steg för steg, reform för reform bygger vi om och rustar upp.

Vad vi särskilt prioriterar är att jobba med tidiga och förebyggande insatser. Därför satsar vi på att stärka den nära vården. Därför satsar vi på inrättandet av ett fritidskort i syfte att ge barn och unga ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv. Därför har vi inrättat en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område. Därför satsar vi också på skolsociala team, samtidigt som vi river sekretesshinder så att barn och unga som riskerar att dras in i kriminalitet kan fångas upp tidigt och få insatser från skola, socialtjänst och polis i samverkan.

Det pågår ett enormt reformarbete inom det sociala området med särskilt fokus på barn och unga. Jag pratar nu om reformer som är livsviktiga för att ge utsatta barn en trygg och god uppväxt. Jag pratar om reformer för att ge socialtjänsten helt nya verktyg och ett tydligt förebyggande uppdrag, detta bland annat genom en ny socialtjänstlag.

Med ett tydligare förebyggande uppdrag för socialtjänsten följer också ökade resurser från statens sida. Totalt satsar vi 8 miljarder över fem år för att förbättra bemanningen inom socialtjänsten och säkerställa en god implementering av den nya lagen. En annan viktig satsning görs på föräldraskapsstöd. 400 miljoner satsar vi på att ge föräldrar bättre förutsättningar att ta sitt föräldraansvar. Föräldraansvaret ska skärpas och tydliggöras. Att inte ta sitt föräldraansvar behöver få konsekvenser.

Fru talman! Sverige har nu en särskild socialtjänstminister. Det är ett tydligt uttryck för att Sverige har fått en regering som på riktigt prioriterar det sociala arbetet, som ser och förstår att vi behöver mobilisera samhällets samlade kraft för att stoppa de kriminella gängens nyrekrytering och som går från ord till handling när det gäller att säkra att barns bästa alltid väger tyngst.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag. Vi säger ja till regeringens budget för en bättre och mer tillgänglig sjukvård, ja till satsningar på en äldreomsorg av god kvalitet och ja till en stärkt socialtjänst med bättre förutsättningar att ge tidiga och förebyggande insatser.
(Applåder)

I detta anförande instämde Crister Carlsson, Marie-Louise Hänel Sandström, Malin Höglund, Thomas Ragnarsson och Jesper Skalberg Karlsson (alla M).

Anf. 114 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tog replik på Johan Hultbergs anförande efter att ha läst följande i regeringens budget: "Vidare ser regeringen stora behov av att satsa på god vård, stärkt trygghet, säkerhet och kapacitet inom Statens institutionsstyrelse. Mot denna bakgrund har regeringen aviserat en utredning som ska se över Sis uppdrag och organisation."

Jag är överens med ledamoten om att det krävs ett stort arbete för att få Statens institutionsstyrelse att fungera och ge en bra kvalitet för våra barn och unga som behöver den typen av vård.

En artikel i dag från Sveriges Radio visar och speglar att personal har svårt att klara säkerheten på en av våra institutioner. Jag blir väldigt be-

kymrad när jag läser artikeln. Det är barn och unga som behöver vård och skola för att återgå till ett inkluderande samhälle.

Mot bakgrund av regeringens budget och artikeln undrar jag vad Moderaterna och regeringen kommer att göra för att lösa den uppkomna situationen. Jag hade tänkt att ställa frågan till socialtjänstministern. Men hon kunde inte vara med i debatten.

Vad kommer Moderaterna och regeringen att göra redan nu under jul- och nyårshelgen men också på tre månaders sikt, på ett års sikt och på tre års sikt så att vi får ordning på vården och omsorgen om våra viktiga barn och unga?

Anf. 115 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag och ledamoten Johansson delar verkligen engagemanget för de socialt utsatta barnen. Några av dem befinner sig inom Sis väggar. Några av dem är gängkriminella. Vi vill att ansvaret för dem ska flyttas över från Sis till Kriminalvården. Dagens rapportering i medierna visar hur viktigt det är.

Sis är inte rustat att hantera dessa grovt kriminella personer med ett enormt våldskapital som sätter skräck i medarbetarna. Det är vad mediernas rapportering i dag visade. Att få till den reformen som förhoppningsvis är på plats 2026 blir ett viktigt steg.

Vi jobbar också parallellt med att ge Sis bättre förutsättningar att upprätthålla säkerheten genom att ha helt andra befogenheter. Det gäller till exempel att begränsa tillgången till telefon eller internet så att inte personer på insidan dömda för grova brott ska kunna fortsätta att kommunicera med gängkriminella på andra sidan muren och på det sättet få in knark, styra kriminell verksamhet eller planera fritagningsförsök.

Vi gör också en historiskt stor satsning på Sis. Det är en verksamhet som under årtionden har varit eftersatt och underfinansierad. Man har lokaler som inte alls är lämpade för det uppdrag som man ska utföra. Man har inte tillräckligt med personal med rätt kompetens och mycket mer.

Fru talman! Jag blir därför genuint bekymrad när jag tar del av Centerpartiets budgetmotion där ni skär ned och avsätter 323 miljoner mindre till Sis. Det gör att förutsättningarna att möta de problem och utmaningar som ledamoten precis så väl beskrev blir väldigt mycket mindre.

Fru talman! Frågan kanske i någon mening går tillbaka till ledamoten själv.

Anf. 116 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! När det gäller att flytta över ansvaret från Sis till Kriminalvården tror jag att vi kan komma överens när det handlar om barn och unga som är dömda för brott. Jag tror att Kriminalvården kan hantera den typen av beteende på ett annat sätt än vad Statens institutionsstyrelse kan göra i dag. Det har att göra med den bredd av uppdrag som Sis har.

Vi är ganska överens om det. Det känns bara lite som att lösningen i den situation som vi i dag befinner oss i, och som vi nu har läst om i medierna i dag, inte är vad som händer 2026. Det är inte svaret, utan vi behöver göra någonting nu.

Jag är överens med ledamoten om att vi hade kunnat göra saker mycket tidigare. Det är egentligen ingen konflikt i vad historien säger. Frågan är bara: Hur snabbt kan vi leverera att förbättra det som är i dag?

Regeringen är ibland väldigt bra på att leverera otroligt snabba saker. Man pressar igenom saker. Vi kommer att ha en diskussion efter årsskiftet som inte hör till det här utskottets uppdrag. Där vill man pressa igenom en snabb lagstiftning på nästan kortare tid än vad vi gjorde under pandemin.

Då kan man agera, men inte när det gäller barns och ungas trygghet och rätt till vård. Då skjuter man det framåt i stället för att agera i dag så att barn och unga mår bra även under jul- och nyårshelgen på den aktuella institutionen.

Vi har förut hört i dag att pengar inte alltid är det som gör att man ska göra rätt saker. Vi ska ha kompetens, och så vidare. Vi drar inte ned generellt på Sis. Det handlar mer om administration runt ikring.

Vi stärker också socialtjänsten i många led för att barn och unga inte ska hamna där. Det handlar om metoder och utredningar mycket tidigare redan när barnen är små.

Återigen: Vad har regeringen för åtgärder för att klara situationen nu under jul och nyår, och de närmaste månaderna och året?

Anf. 117 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Sis som institution har varit väldigt misskött. Jag hade verkligen önskat att jag kunde stå här i kammaren och säga att problemen kommer att vara borta efter nyårshelgen. Det vore inte seriöst att säga det.

Problemen är stora, djupa och många. Vi försöker att jobba med en bredd av åtgärder som är både här och nu och akuta men också med långsiktiga åtgärder.

Här och nu är det i mångt och mycket att öka de ekonomiska resurserna som är det viktiga. Därför är det naturligtvis bekymmersamt, fru talman, att Centerpartiet föreslår totalt sett 323 miljoner mindre till institutionen nästa år.

Det betyder att det skulle finnas mindre möjligheter för Sis att jobba med säkerhetsbedömningar och hur man ska göra placeringar. Det handlar om att investera i säkerhetssystemen, att kunna jobba med kompetensutvecklingen av befintlig personal och att kanske höja lönerna något för att attrahera de nyckelkompetenser som är så viktiga för att höja kompetensen och kvaliteten i vården.

Det är viktigt. Jag är glad att ledamoten Johansson förmår att se det som är så viktigt när det gäller Sis. Det gäller det faktum att vi har de grovt kriminella som behöver tuffa tag och flyttas till Kriminalvården.

Men vi har också till exempel de unga flickorna med ett självskaadebeteende som behöver helt andra insatser och som inte har begått några som helst brott. De behöver vård, omsorg och kärlek.

Det kanske inte Socialdepartementet kan ge dem. Men vi kan ge institutionen Sis bättre förutsättningar att leverera sitt viktiga uppdrag.

Här och nu gör vi det genom ökade resurser och genom att ge dem bättre verktyg. Långsiktigt ska vi se över hela Sis organisation samtidigt som vi gör alla reformerna för att förhindra att barn över huvud taget ska behöva bli placerade.

Anf. 118 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Också jag tänker hålla mig till de sociala frågorna. Jag tänker tala om vad man kan göra förebyggande innan ungdomar hamnar

på Sis, för då har det gått väldigt långt. Alla utredningar pekar på att prognosen inte är på topp när de går ut från Sis.

Ni har talat väldigt mycket om förebyggande insatser. Men jag tycker tyvärr inte att det har hänt så mycket. Det är ingen direkt action i den här frågan i den här budgeten och inte heller året innan. Man måste nog försöka att göra någonting helt annat.

När jag åkte runt och besökte socialtjänsten var det uppenbart att man i Göteborg, Stockholm, Malmö, Landskrona och andra kommuner var väldigt bekymrad över sina resurser. Det är svårt att jobba förebyggande. Det säger också socialcheferna, och de säger att det är svårt att exempelvis rekrytera och behålla socialsekreterare.

Ni har gjort vad ni kallar en historisk satsning på socialtjänsten. Det tycker jag är lite missvisande även från moderat håll. Pengar för att förbereda en socialtjänstlag kallar ni alltså för en historisk satsning på socialtjänsten, men ni avsätter bara 200 miljoner kronor 2024. Det låter ynka lite.

Förebyggande insatser behöver lyftas i Sverige. Alla pratar om förebyggande insatser, men det verkar vara ganska få som förstår vad förebyggande insatser egentligen är. Det är inte kameror på lyktstolpar som är det förebyggande arbetet, utan det är hands-on i skola, socialtjänst, förskola och så vidare.

Min fråga är: När kommer den stora satsning som ni har förberett i två år?

Anf. 119 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Rågsjö pratade förut om de många presskonferenser som regeringen har hållit. Tyvärr verkar det inte som att ledamoten Rågsjö har lyssnat så noggrant på innehållet i presskonferenserna. Om hon hade gjort det hade hon känt till alla de satsningar som vi gör både när det handlar om ekonomiska resursförstärkningar och – vilket kanske är minst lika viktigt – när det kommer till att skapa bättre verktyg. Det handlar om bättre verktyg för socialtjänst, skola och polis att jobba förebyggande.

Ett helt grundläggande problem i dag är att vi har en sekretesslagstiftning som sätter upp hinder för skola, socialtjänst och polis att jobba tillsammans, att utbyta information och att tidigt identifiera de där barnen och ungdomarna som förhoppningsvis inte ens har dragits in i gängkriminalitet men som befinner sig i riskzonen.

Det är där och då – och detta är ledamoten Rågsjö och jag överens om – som vi har störst och bäst chans att stoppa ungdomarna från att bli rekryterade. Det är då vi kan göra tidiga förebyggande insatser som gör att den här personen inte behöver mer omfattande insatser senare i livet. Det är sådana insatser som gör att personen inte begår grova brott och inte hamnar på institution eller i fängelse.

Fru talman! Att få en ny socialtjänstlag på plats är lite av grunden för det arbete som behöver ske de kommande åren med att skapa ett mer förebyggande arbete och en starkare socialtjänst med ett förebyggande perspektiv. Förslaget kommer förhoppningsvis inom kort att landa på riksdagens bord.

Men redan nu har regeringen gett besked om att vi tillför resurser för att inte bara säga att socialtjänsten måste jobba mer förebyggande utan

också för att ge den resurser och verktyg. Nästa år är det som sagt bara ett par hundra miljoner, men sedan taktas det upp år för år. Totalt sett är det 8 miljarder vi satsar på detta område. Det, fru talman, är en historisk satsning.

Anf. 120 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! 8 miljarder – när kommer de? Det undrar man oroligt. Säg mig vilken tabell de där 8 miljarderna kommer i!

Jag ser faktiskt på era talrika presskonferenser. Jag har också noterat att Sverigedemokraterna alltid är med. De är nämligen er förutsättning för att över huvud taget ha en regering. Ni beskriver där att ni gör en riktad satsning på brottsförebyggande arbete – vilket man behöver göra – med 80 miljoner kronor till förebyggande insatser mot gängkriminalitet till nästa år. Men det här är i själva verket en nedskärning från de 250 miljoner ni hade tidigare. Det tycker vi är lite märkligt.

Det behövs helt andra typer av insatser för att nå barn och unga som far illa. Det behövs insatser i förskola och i skola. Det behövs en fritidsverksamhet som inte är en fritidsgård utan som innebär aktiviteter och så vidare. Det är det som är förebyggande insatser, och vad jag ser kommer det inte att bli så mycket av det nästa år heller.

Nu är det verkligen bråttom att hindra nyrekryteringen. Med en skola som dessutom har ekonomiska problem – skolan har ju också drabbats av inflationen och bristande statsbidrag – är jag väldigt orolig för att utvecklingen kommer att fortsätta. Hur ska man knäcka nyrekryteringen av barn och unga? Det är det absolut viktigaste. Där måste man ha helt andra resurser än regeringen har nu.

Men det låter ju helt fantastiskt med de här 8 miljarderna! Det låter nästan som något som Vänsterpartiet skulle ha lagt i budget. Jag måste nog spana på det, för jag är jättenyfiken just på det här. Det är med stort intresse, Johan Hultberg, vi nu noterar att det snart kommer 8 miljarder till förebyggande insatser. Det blir en världssensation!

Anf. 121 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag kan anbefalla budgeten som kvällslektyr för ledamoten Rågsjö, för det står beskrivet i den. Över fem år satsar vi 8 miljarder för att se till att det finns goda förutsättningar att höja bemanningen inom socialtjänsten och säkerställa en bra implementering av den nya socialtjänstlagen.

Jag är jättestolt över att det anslag som heter 4:7 dubblades redan i fjol från lite drygt 500 miljoner till över 1,3 miljarder. Nu taktas det upp så att det 2025 är nära 3 miljarder och 2026 nära 4 miljarder.

Det är naturligtvis ett viktigt besked till socialtjänsten att vi ser och förstår att de har en tuff situation. När vi ökar förväntningarna och kraven på socialtjänsten från den här kammaren, från riksdag och regering, skjuter vi också till resursförstärkningar för att socialtjänsten ska kunna axla detta ansvar.

Parallellt med detta arbete, fru talman, gör vi många andra satsningar som handlar om att jobba förebyggande. Det börjar, precis som ledamoten Rågsjö var inne på, i skolan. Vi ser till att återupprätta kunskapsskolan. Vi ser till att man får läxhjälp och att elever som halkar efter får insatser. En

fullgod skola är det bästa vaccinet mot kriminalitet och, för den delen, alla andra sociala problem också. Skolan är helt central.

På det utgiftsområde vi debatterar gör vi viktiga satsningar också på föräldraskapsstöd. Det är helt avgörande att föräldrar tar sitt ansvar. Det är svårt att vara förälder, och då är det viktigt att samhället kan vara där och stödja. Det gör vi med 400 miljarder i föräldraskapsstöd samtidigt som vi utreder hur vi kan se till att det får konsekvenser om man som förälder inte tar emot hjälpen och inte gör det som krävs för att ens barn inte ska fastna i de gängkriminellas klor.

(Applåder)

Anf. 122 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Sverige befinner sig i en akut kris med det eskalerande gängvåldet, som skapar en stor rädsla och oro hos människor. Samtidigt plockar gången skattepengar direkt ur vårt hälso- och sjukvårdssystem.

Den senaste tidens avslöjanden av hur även kriminella aktörer söker sig till hälso- och sjukvården för att tjäna pengar visar på behovet av att inte låta svensk hälso- och sjukvård utvecklas till en okontrollerad sjukvårdsmarknad.

Vi har i vårt budgetalternativ lagt mer pengar till Ivo. Det är en central aktör som har fått en allt viktigare roll i den svenska hälso- och sjukvården i arbetet för att säkerställa att både regioner och, framför allt, privata utförare följer rådande lagar och regler.

Jag har två frågor till ledamoten Hultberg. För det första: Är Moderaterna beredda att vidta de åtgärder som krävs för att kriminella inte ska kunna driva vårdcentraler? För det andra: Är ledamoten Hultberg beredd att agera så att Ivo får de resurser och verktyg som de behöver?

Anf. 123 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Ja, absolut. Det är ett otroligt stort och allvarligt problem som ledamoten Lundh Sammeli lyfter. Jag kan konstatera att den förra regeringen tyvärr inte heller såg detta problem komma. De gjorde inte alla de nödvändiga reformer som hade behövt påbörjas långt mycket tidigare för att vi inte skulle befinna oss i den allvarliga situation vi har just nu.

Det har vid många tillfällen kommit hemställan från Ivo, Ekobrottsmyndigheten och en lång rad andra brottsbekämpande myndigheter till regeringen om krav på sekretesslätnader. Det har ställts krav på helt andra verktyg och redskap för att kunna jobba förebyggande och tidigare identifiera överutnyttjande och fusk och för att kunna skärpa tillsynen. Jag och Moderaterna, och jag vågar nog faktiskt också säga regeringen, är absolut beredda att vända på varje sten för att komma till rätta med det enorma problem som välfärds kriminaliteten är.

Fru talman! Anledningen till att den är ett så otroligt allvarligt problem har egentligen två bottenar. För det första stjälar den resurser från välfärden. Det är pengar som skulle gå till personer i behov av assistans. Det är pengar som skulle gå till hälso- och sjukvården. För det andra göder dessa pengar en väldigt allvarlig kriminalitet som sätter skräck i vårt samhälle, som skapar otrygghet och som tar människors liv. Det är därför det är så viktigt att vi kommer till rätta med problemet.

Den här regeringen har gjort mycket redan. Det handlar om att få flera viktiga satsningar på plats, vilket lyftes tidigare, till exempel en utbetal-

ningsmyndighet för att se till att kunna stoppa bidragsfusket. Det behöver bli en bättre tillsyn. Vi har stärkt Ivo med resurser och gett dem fler verktyg, och fler kommer som behöver utredas. Jag utesluter inte heller ytterligare resursförstärkningar.

Vi är helt överens om att den här kriminaliteten ska krossas.

Anf. 124 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Hultberg, för det beskedet! Jag räknar med att det innebär att regeringen är beredd att vidta mer kraftfulla åtgärder än att tillsätta en utredning för att kartlägga hur kommuner och regioner jobbar med frågan.

Regionsverige, Kommunsverige och våra myndigheter är tydliga: Det behövs förändrad lagstiftning. Som tur är ligger det redan sådana förslag på socialutskottets bord. Vi socialdemokrater har där lagt fem konkreta förslag på åtgärder som vi nu behöver vidta. Jag ser fram emot det stödet.

Jag är också glad att regeringen går vidare med en utbetalningsmyndighet. Det är ett arbete som vi påbörjade, och det är bra att det kommer på plats. Men jag ser också fram emot att regeringen vidtar de åtgärder som behövs för att vi under de kommande åren ska ha färdigutredda förslag så att både denna och kommande regeringar ska kunna fortsätta att vara kraftfulla på området.

Jag hade sett fram emot en debatt med socialtjänstministern, som var anmäld till kvällen men som inte är här. Jag tänker ändå ta tillfället i akt att ställa min fråga till Johan Hultberg. I ledamotens anförande lyfter han väldigt tydligt behovet av att jobba brottsförebyggande och att bryta nyrekryteringen. Varför skär då regeringen ned på anslaget till brottsförebyggande arbete, som är riktat till de kommuner som har utsatta områden?

Man går från den reform som har gällt de senaste tre åren med en kvarts miljard årligen till att hamna på 80 miljoner. Samtidigt säger man att detta är någonting kraftfullt. Det är för lite pengar, och det är en försämring jämfört med de förutsättningar dessa kommuner tidigare haft att jobba utifrån.

Anf. 125 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag är också ledsen att socialtjänstministern tyvärr fick förhinder när debatten i dag drog ut på tiden och hon inte hade möjlighet att vara här. Jag vet hur gärna hon hade velat upplysa ledamoten Lundh Sammeli om alla de reformer som nu görs på området och det omfattande arbete som pågår, inte minst med att skapa ett mer brottsförebyggande arbete brett över myndighets- och departementsgränser.

Jag kan konstatera att det sociala anslaget inom utgiftsområde 9 har varit närmast försvinnande litet förr om åren. Redan första året dubblade vi satsningarna för utvecklingen av det sociala arbetet, vilket ger socialtjänsterna helt andra resurstillskott. Under de kommande fem åren lägger vi som sagt 8 miljarder på att förverkliga ambitionshöjningen i den nya socialtjänstlagen.

Parallellt med det gör vi andra otroligt viktiga satsningar på det brottsförebyggande arbetet i form av föräldraskapsstöd och i form av satsningar på skolsociala team, som ska riktas mot just de skolor och områden där behoven är som störst. Vi gör en satsning på sociala förstärkningsteam –

eller sociala insatsstyrkor, som vi också har kallat dem – som också, återigen, ska riktas särskilt mot de områden där behoven är som störst.

Staten behöver ta ett ökat ansvar för att stötta socialtjänsterna i Sveriges alla 290 kommuner, men särskilt i de kommuner och de områden där utanförskapet är som störst och där gängkriminaliteten har brett ut sig och tagit sitt starkaste grepp.

(Applåder)

Anf. 126 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Utgiftsområde 9 är ett stort område som spänner över många olika delar. Det har vi hört i kvällens debatt. Det handlar om hälsovård, om sjukvård, om social omsorg och om socialtjänst.

Vården och omsorgen ska vara tillgänglig, den ska erbjudas till alla, den ska ha hög kvalitet och den ska ha ett självbestämmande – om Centerpartiet får bestämma.

Vi har en hälso- och sjukvård som vi i grund och botten ska vara stolta över. Det är en bra hälso- och sjukvård som når de allra flesta. Men självklart kan det alltid bli bättre. Grunden i hälso- och sjukvården är primärvården, och för att den ska kunna fungera och vara god i hela landet behöver den också se olika ut i olika delar av landet. Den behöver kunna vara en sådan där traditionell vårdcentral som de flesta av oss tänker på, med många olika kompetenser på plats. Men den måste också kunna tillåtas drivas av en enskild läkare tillsammans med en sjuksköterska, till exempel, om det är vad som behövs i just den delen av landet.

Fru talman! De allra flesta äldre personer i vårt samhälle bor hemma i sin ordinarie bostad hela livet – en del med hjälp av hemtjänst och hemsjukvård, andra helt utan insatser. En del av våra äldre behöver dock stöd i någon form av boende, ett äldreboende eller ett särskilt boende. Men det vi ser är att inte alla får den insatsen tillgodosedd då de inte har ett tillräckligt stort behov. Av det skälet ser Centerpartiet att vi behöver ha ett mellanläge med ett trygghetsboende, och vi vill införa en äldreboendegaranti för dem som är 85-plus.

Fru talman! Patientsäkerhet och arbetsmiljö är viktigt. Det är viktigt för patienten, och det är viktigt för personalen. Det är ett av skälen till att Centerpartiet säger nej till att vårdpersonal ska ange personer i vården som är papperslösa. Detta är också någonting som har mött motstånd hos undersköterskor, sjuksköterskor, läkare med flera. Det finns en rädsla att människor kommer att avstå från att söka nödvändig vård.

Av samma skäl säger vi också nej till att man ska betala för en tolk. Risken för patientsäkerheten och arbetsmiljön är stor om inte patient och vårdpersonal kan förstå varandra.

Vi har tidigare här varit inne på det orimliga beslut som regeringen också har fattat när det gäller lönekrav för arbetskraftsinvandrare. Det slår hårt mot vården och omsorgen, särskilt i norra Sverige där medarbetare tvingas lämna sin anställning utan några ersättare. Det ger sämre omsorg, sämre kvalitet och sämre arbetsmiljö. Det blir också sämre för dem som behöver vården och omsorgen.

Dessa personers arbete borde faktiskt uppskattas. De bidrar till vården, till välfärden och till våra skatteintäkter, och de är en tillgång för Sverige.

Jag byter område lite grann och går över till att prata om LSS och personlig assistans. Mycket har hänt sedan 1994. Då var det en radikal frihets-

reform som Sveriges riksdag tog beslut om. I dag har den blivit lite mer kantstött, och rättigheterna är inte lika självklara.

Därför står Centerpartiet bakom ett statligt huvudmannaskap när det gäller assistansen, och det vet jag att fler partier här i kammaren står bakom.

Men jag undrar: Var är propositionen? Jag undrar varför jag inte hör Tidöpartierna prata om detta som bland annat var en drivande faktor då Kristdemokraterna drev detta under förra mandatperioden. Vi behöver det för att säkerställa kvaliteten. Vi behöver också räkna upp assistansersättningen för att de som ska utföra detta jobb också får en ersättning för att de ger god vård och omsorg till dem som är i behov av assistans.

Men vi behöver kanske fundera över hur vi gör denna uppräknings. Uppräknings var ganska låg 2023 och 2024 i förhållande till kostnaderna. Jag har inte svaret på exakt hur denna uppräknings ska ske, men vi har i alla fall avsatt medel för att kunna höja ersättningen.

Fru talman! Även socialtjänsten är en del av utgiftsområde 9. För mig handlar detta mycket om barns rätt att komma till tals och att få vara delaktiga.

Jag skulle vilja se att Socialstyrelsen får ett mycket tydligare uppdrag att peka på metoder och utbildning för dem som arbetar med barn och unga, både när det handlar om utredningar av barn och unga och inom familjehemmens hägn. Det behöver även ses över hur risk- och skyddsbedömningar för dessa barn och unga ska göras, oavsett om det gäller en vårdnadstvist, ett barn som växer upp i en familj där man ser risken för att föräldrarna brister i omsorgen eller ett barn som har funktionsnedsättningar som skapar en risk för den fortsatta utvecklingen. Detta har vi också satt av pengar för i vår budget.

Eftersom kammaren tidigare har tagit beslut om ramar som inte stämmer överens med Centerpartiets ramar avstår vi från ställningstagande och har alltså ingen reservation. Jag hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande.

Anf. 127 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Trygga familjer är den viktigaste faktorn för att barn och unga ska få en bra start i livet. Men alltför många gånger finns det brister i familjen. Våldigt många barn växer upp i trasiga familjer, och det slutar inte sällan med att barnen behöver omhändertas och växa upp i samhällets vård. I vissa fall leder det till en placering i HVB-hem och i andra fall kan det sluta på Sis.

Ledamoten och jag är överens om att stödet till barn i samhällets vård behöver stärkas. Regeringen bedriver nu ett viktigt arbete för att öka rekryteringen av till exempel familjehem för att undvika institutionsplacering. Men det allra bästa vore om barnen aldrig hade hamnat i den situationen att de behövde omhändertas. Ett viktigt led i vårt arbete för att det ska bli så är föräldraskapsstödet.

Därför blev jag förvånad när jag läste i Centerpartiets budgetförslag att man vill skära ned med 36 miljoner i ett slag genom att helt avveckla Myn-digheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. På vilket sätt gör det att fler barn får växa upp i trygga och kärleksfulla hem?

Anf. 128 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Christian Carlsson för frågan.

MFoF – förkortningen går fortare att säga än det fullständiga namnet på myndigheten – är en avknoppning från Socialstyrelsen sedan tidigare. Vi ser inte något skäl till att ha dubbla myndigheter som faktiskt delvis gör ett dubbelt arbete och som inte riktigt räcker till för det arbete som de ska göra.

Jag hör vittnesmål och träffar medarbetare inom familjerätten som inte får det stöd i metodutveckling som deras kollegor får som jobbar med barn och unga inom socialtjänsten där man får uppdraget från Socialstyrelsen. Vi ser också hur myndigheten har övertagit en del av det som låg inom Socialstyrelsen, men man har inte vidareutvecklat arbetet.

Sedan är föräldraskapsstödet i sig viktigt. Det behöver ske riktat till olika kulturella bakgrunder, för vi behöver förstå föräldraskap ur olika perspektiv för att det ska fungera i praktiken.

Vi ska inte ha fler myndigheter i Sverige än vad vi verkligen behöver. Det blir otroligt stora overheadkostnader som vi i stället kan använda till att utveckla metoder, stötta medarbetare och ta fram utbildningar så att insatser kan ske redan när barnen är små, så att de aldrig hamnar i samhällets vård, som ledamoten själv var inne på, utan kan bo i sina ursprungsfamiljer och växa upp i trygghet.

Anf. 129 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag kan se att Centerpartiet skär ned på Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, men jag kan inte se att man stärker andra myndigheter för att överta myndighetens uppdrag, därav frågan.

Jag skulle vilja prata lite mer om Sis, för många av de barn som växer upp i trasiga familjer hamnar där – alltför många. Det är de mest utsatta ungdomarna som hamnar där, tillsammans med tungt kriminella ungdomar.

Missförhållandena inom verksamheten har varit väldigt allvarliga och är det fortfarande. Vi vet att unga flickor har utsatts för sexuella övergrepp av såväl personal som andra intagna. Ingen har väl undgått rymningarna under våren och hur sprängningar och fritagningar har kunnat planeras på grund av att man har tillgång till telefoner eller elektronisk kommunikation, såsom dator, på boendena. Vi vet också att det har beställts droger och att man kan ha kontakt med torskare för att sälja sex på boendena med hjälp av mobiltelefonerna. Personalen har inte befogenhet att genomsöka rummen efter vapen och droger och kan inte låsa rum och avdelningar nattetid, trots att några av Sveriges tyngsta kriminella sitter på vissa av våra Sis-hem.

Jag tycker att det är väldigt uppenbart att vi behöver se till att stärka personalens befogenheter för att öka tryggheten. Vi behöver ge Sis bättre förutsättningar att rekrytera bra personal, och det behövs bättre lokaler. Vi kommer att se över Sis organisation i en utredning som ser över Sis i grunden, men då måste vi också vara beredda att skjuta till resurser.

Centerpartiet genomför i stället en besparing på 323 miljoner. På vilket sätt hjälper det våra mest utsatta barn och unga?

Anf. 130 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Det handlar om att vi ska lägga pengar där de gör skillnad så att vi inte behöver omhänderta barn. Vi lägger förstärkningar på socialtjänsten så att vi kan motverka att barn hamnar i samhällets vård. Där lägger vi pengar. Vi har även valt att stärka rättskedjorna så att vi får bättre utredningar och bättre omhändertagande av de personer som begår brott – så att vi gör rätt insatser vid rätt tillfälle.

Vi kan vara överens om att vi behöver göra begränsningsåtgärder när det gäller elektronisk hantering. Det är dock en lagstiftningsfråga och inte en pengafråga.

För oss handlar det om att satsa pengar tidigt så att vi inte behöver omhänderta fler. Jag noterade att regeringen vid olika tillfällen har pratat om att vi behöver stärka LVU och att åklagare ska ha rätt att omhänderta barn, men då handlar det ju om att omhänderta fler. Vi vill i stället lägga resurserna så att de inte behöver omhändertas. Det är vår poäng, för det är den trygga familjen som är det bästa för barnet.

Anf. 131 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Detta kommer att gå ganska fort att berätta om, för målsättningarna är inte svåra. Det svåra är att göra det på ett långsiktigt sätt utan ryckighet och utan ständiga förändringar av vart vi är på väg.

Fru talman! Egentligen är det så enkelt som att det inte ska spela någon roll varifrån vi kommer, var i landet vi växer upp eller bor, vad vi jobbar med eller om vi har en jämn eller ojämn siffra i våra personnummer. Vi ska alla kunna må bra och kunna leva ett gott liv. Om vi drabbas av sjukdom eller skada ska det inte spela någon roll vilken sjukdom. Vi ska få det vi behöver, och vi ska inte behöva vänta när det är som svårast i livet – varken på stöd eller på vård.

Det här låter ju enkelt. Sverige är ett rikt land med massor av kunniga människor, så det här klarar vi av. Ändå har vi tyvärr alldeles för långt kvar att gå för att nå det målet. Det finns helt oacceptabla hälsoklyftor i dag, både geografiskt och socioekonomiskt och på många andra sätt. Vi behöver sluta de klyftorna. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Jag är också väldigt glad över att vi kommer att rösta om den här budgeten och om det här utgiftsområdet, för nu genomförs strategiskt arbete för klokare styrning av vård och stöd i vårt land.

En avgörande del är förstås kollegor som trivs, bra arbetsverktyg och infrastruktur, mindre överbyråkrati och mer tid för mötet mellan människor. En arbetsplats ska inte vara ett panic room, fru talman – inte i vården, inte i omsorgen och inte i socialtjänsten. Det ska heller inte vara en tidsresa bakåt att arbeta där, men en kunskapsresa får det gärna vara.

Den här budgeten ger starkt stöd till barn som far illa och till kvinnor som utsätts för våld. Det genomförs reformer med den här regeringen och det här budgetunderlaget för insatser mot ofrivillig ensamhet, för ett rikt liv hela livet och för en stark äldreomsorg.

När det gäller vården har vi kommit överens om att vi ska utveckla sjukvård i landsort, bruksort och förort. Vardagsvården måste bli stadig och långsiktig, både för patienter och anhöriga och för anställda på vårdcentraler och på sjukhus – där vårdplatserna måste börja räcka till – och i vården hemma, vare sig man har den i fickan eller i sitt vardagsrum.

Vi liberaler tycker att det är otroligt glädjande att varje patient nu äntligen ska få möjligheten att ha en fast läkarkontakt genom husläkarreformen.

Vi är jätteglada över att man går ännu ett snäpp längre och även ser över om det här kan införas i specialistvården, där människor har långvariga kontakter med en annan specialist än allmänspecialisten.

Vi är otroligt stolta över att varje kommun ska ha en medicinskt ledningsansvarig läkare. Det är så mycket vård som utförs i kommunernas regi och med dem som de ansvariga. Ändå finns det alldeles för låg medicinsk kompetens kring de strategiska beslut som fattas där och de rutiner som avgör människors liv där.

Vi har alltså en bit kvar. Det finns helt oacceptabla hälsoklyftor i vårt land i dag, oavsett hur vi skär mellan oss människor, och så får det inte vara. Men jag är väldigt stolt över att vi är en god bit på väg med den här budgeten och med den här regeringen.

(Applåder)

Anf. 132 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman och kära kollegor! I vårt utskott har vi förmånen att arbeta med viktiga frågor, hälso- och sjukvård och socialtjänst, som berör alla. Det starka engagemanget här i kväll visar på att vi är många som bryr oss. Här finns mycket att göra.

Mycket av den ohälsa som vi ser i dag kan förebyggas. Hur vi utformar vårt samhälle och jobbar med folkhälsoperspektivet i insatser på olika nivåer har stor betydelse. Hur statsbudgeten läggs har också stor betydelse även om huvudmannaskap för de flesta insatser är på regional och kommunal nivå.

I det här sammanhanget vill jag också nämna den pågående utredningen om huvudmannaskapet för sjukvården och att vi i nuläget inte anser att en gigantisk och resursslukande omorganisation är vad hälso- och sjukvården behöver. Vi tror att det är bättre att fokusera på de områden som inte fungerar och sätta in insatserna där.

I vår budget på utgiftsområde 9 har vi gjort några satsningar som jag särskilt vill nämna.

Vi utökar de generella statsbidragen till kommuner och regioner med 14 miljarder. Det är en viktig förutsättning för att över huvud taget kunna klara verksamheten och bibehålla en rimlig arbetsmiljö för dem som arbetar där.

Vi är skeptiska till de prestationsbaserade medel som regeringen har anslagit vad gäller bland annat vårdplatser. Vi ser det som ett feltänkande som leder bort från det verkliga problemet, som är personalens arbetsmiljö, arbetsvillkor och löner.

Vården står inför stora utmaningar. Det behövs fler kollegor i både sjukvården och den kommunala vården och omsorgen för att skapa en bra arbetsmiljö för personalen med ett lugnare tempo och ökad attraktivitet för yrket.

Pengar är självklart aldrig allt. Men för att till exempel reformen om god och nära vård, där primärvården är navet, ska kunna genomföras på ett bra sätt krävs det satsningar, särskilt nu i tider av inflation och höga räntor. Ett alltför begränsat tillskott kommer att leda till nedskärningar i kärnverksamheten över hela landet. Vi ser redan nu hur sjuksköterskor

varslas samtidigt som vårdköerna är alltför långa. Denna nedskärningspolitik kommer att slå hårdast mot dem som befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge och som är i störst behov av välfärdstjänster, men i förlängningen kommer vi alla att drabbas.

Det är inte bara nedskärningar i regionernas verksamhet som direkt drabbar vården. Även neddragningar i kommunerna slår i förlängningen mot vården. Unga som får sämre stöd i skolan, socialtjänst som inte hinner uppfatta behov i tid, elevhälsa som inte har tillräckliga resurser och så vidare – allt detta riskerar att leda till olika former av ohälsa som kräver resurser längre fram.

Miljöpartiet vill betona vikten av att jobba förebyggande för att undvika ohälsa hos alla. Psykisk ohälsa är utbredd i stora delar av befolkningen och borde uppmärksammas mer, och för äldre är det av stor vikt att fånga upp behov i tid för att kunna ge stöd och insatser som kan minska till exempel fallolyckor, personligt lidande och resurskrävande insatser från regionerna.

Sjukvårdens kostnader är heller inte något som ska ses som något konstant. Det vi lyckas förebygga genom olika satsningar tar vi igen på minskade vårdkostnader senare. I det sammanhanget vill jag förstås återigen slå ett slag för vårt förslag om en folkhälsolag.

Fru talman! Även om vi förordar generella anslag i första hand vill jag ändå nämna en riktad satsning som har fyllt en mycket viktig funktion: den så kallade återhämtningsbonusen. Den har gett personalgrupper möjlighet att testa nya sätt och egna idéer för att förbättra arbetsmiljön, inklusive arbetstidsmodeller. Många projekt har pågått över landet.

Det är sorgligt, tycker Miljöpartiet, att regeringen nu avslutar denna satsning. Pengarna har funnits sökbara för personalgrupper inom både hälso- och sjukvård och äldreomsorg, och för oss var tanken att den här satsningen skulle fortsätta.

Fru talman! Jag vill särskilt nämna ytterligare ett par områden.

Det första är personlig assistans. För att assistansen ska fungera på ett bra sätt behöver arbetsvillkoren för att vara personlig assistent vara tillräckligt bra.

Många assistansbolag larmar om att de låga uppskrivningarna av assistansersättningen håller på att utarma deras möjligheter att rekrytera och behålla assistenter och att bedriva ett seriöst arbete. Uppskrivningarna har gjorts på alltför låga nivåer, även om regeringen i år har ökat uppskrivningen till 2,5 procent i stället för förra årets 1,5 procent. Det ligger under de kollektivavtalade lönehöjningarna.

Schablonens nivå handlar om vilka löner man kan ge, att kunna värdera medarbetare med lång erfarenhet och kompetens när det är viktigt och att ge handledning och utbildning. Om utrymmet blir allt snävare är risken stor att seriösa företag slås ut och att de mindre nogräknade kvarstår. Därför är schablonnivån i sig viktig för en väl fungerande och seriös sektor.

Miljöpartiet anser därför att nivån bör skrivas upp med 5 procent under nästa år. Vi anser också att regeringen snarast bör återkomma med förslag på en långsiktig, stabil och förutsägbar modell för uppskrivning av assistansersättningen framöver. Vår föreslagna höjning är tänkt som ett första steg på vägen mot att i slutet av mandatperioden kunna sluta det gap som har uppstått efter ett flertal år med alltför liten uppskrivning.

Fru talman! Jag vill nämna ytterligare par områden i korthet här mot slutet.

Ett är vår satsning på att öka vårdens roll i det förebyggande arbetet med barn och unga i riskzon. Vården behöver få en större roll i det strukturerade förebyggande arbetet för barn och unga som riskerar att hamna snett. Vi vill möjliggöra ett snabbspår till psykiatrisk utredning och vård för barn och unga i riskzon. Vid en kris finns ofta en större mottaglighet för behandling, som kan försvinna om barnet får vänta. Detta bör vara en del i ett skraddarsytt förebyggande arbete med barn i riskzon, och en metod för detta behöver utarbetas.

Fru talman! Miljöpartiet menar också att personer som har utsatts för sexuella övergrepp inte ska behöva betala för undersökning och vård. Det ska inte finnas minsta risk att någon som inte har råd med en sådan vårdkontakt undviker att ta den, och samhället behöver göra allt för att underlätta för en våldsutsatt. Region Skåne har fattat beslut om motsvarande, och vi anser att det ska gälla i hela landet. Staten bör bidra till kostnaden, som vi uppskattar till 18 miljoner årligen.

Avslutningsvis, fru talman, befinner vi oss i en tid med stora samhällsutmaningar. Klimatförändringar och kraftig förlust av biologisk mångfald skakar grundförutsättningarna för trygghet, frihet och ekonomisk utveckling. Lyckas vi inte vända utvecklingen kommer vi också att få se ökade kostnader inom vården och omsorgen.

Miljöpartiet visar i vårt budgetförslag att en annan väg än regeringens är möjlig – en väg som tryggar välfärden och det hållbara samhället och accelererar den gröna omställningen. Jag ställer mig såklart bakom vårt särskilda yttrande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 december.)

§ 6 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2023/24:50 En skyldighet att lämna uppgifter till Adoptionskommissionen

Skrivelse

2023/24:51 Riksrevisionens rapport om Samhalls samhällsuppdrag

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition och skrivelse skulle förlängas till och med *fredagen den 19 januari 2024*.

EU-dokument

COM(2023) 692 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av faciliteten för reformer och tillväxt för västra Balkan

§ 7 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 11 december

2023/24:293 Slöjförbud

av *Sara Gille* (SD)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 december

2023/24:368 Föräldraavdraget och barns rätt till personlig assistans

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2023/24:369 Svarstider hos SOS Alarm

av *Dzenan Cisiya* (S)

till statsrådet *Carl-Oskar Bohlin* (M)

2023/24:370 Sidas rapport

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet *Johan Forssell* (M)

2023/24:371 Samverkan mellan familjehem och vårdnadshavare

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2023/24:372 Det frysta biståndet till Palestina

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet *Johan Forssell* (M)

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 20.50.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 4 anf. 11 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 4 anf. 26 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 113 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 3 Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten	1
Justitiekammarens betänkande 2023/24:JuU4.....	1
Anf. 1 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	1
Anf. 2 RASMUS LING (MP) replik	3
Anf. 3 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik	3
Anf. 4 RASMUS LING (MP) replik	4
Anf. 5 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD) replik	4
Anf. 6 PETTER LÖBERG (S)	4
Anf. 7 LOUISE MEIJER (M).....	7
Anf. 8 ULRIKA LILJEBERG (C).....	8
Anf. 9 RASMUS LING (MP).....	9
Anf. 10 TORSTEN ELOFSSON (KD)	10
(Beslut skulle fattas den 13 december.).....	10
§ 4 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	10
Civilutskottets betänkande 2023/24:CU1	10
Anf. 11 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	10
Anf. 12 JENNIE NILSSON (S) replik	13
Anf. 13 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	13
Anf. 14 JENNIE NILSSON (S) replik	14
Anf. 15 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	14
Anf. 16 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V).....	15
Anf. 17 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	17
Anf. 18 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	18
Anf. 19 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	18
Anf. 20 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	19
Anf. 21 LARRY SÖDER (KD) replik.....	20
Anf. 22 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	20
Anf. 23 LARRY SÖDER (KD) replik.....	21
Anf. 24 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	21
Anf. 25 DAVID JOSEFSSON (M)	22
Anf. 26 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	25
Anf. 27 DAVID JOSEFSSON (M) replik	25
Anf. 28 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	26
Anf. 29 DAVID JOSEFSSON (M) replik	26
Anf. 30 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	27
Anf. 31 DAVID JOSEFSSON (M) replik	27
Anf. 32 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	28
Anf. 33 DAVID JOSEFSSON (M) replik	29
Anf. 34 TREDJE VICE TALMANNEN	29
Anf. 35 JENNIE NILSSON (S) replik	29
Anf. 36 DAVID JOSEFSSON (M) replik	30
Anf. 37 JENNIE NILSSON (S) replik	30
Anf. 38 DAVID JOSEFSSON (M) replik	31

Anf. 39	KATARINA LUHR (MP) replik	31
Anf. 40	DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	32
Anf. 41	KATARINA LUHR (MP) replik	32
Anf. 42	DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	33
Anf. 43	JENNIE NILSSON (S)	33
Anf. 44	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	36
Anf. 45	JENNIE NILSSON (S) replik	37
Anf. 46	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	37
Anf. 47	JENNIE NILSSON (S) replik	38
Anf. 48	LARRY SÖDER (KD).....	38
Anf. 49	JENNIE NILSSON (S) replik	40
Anf. 50	LARRY SÖDER (KD) replik	40
Anf. 51	JENNIE NILSSON (S) replik	41
Anf. 52	LARRY SÖDER (KD) replik	41
Anf. 53	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	42
Anf. 54	LARRY SÖDER (KD) replik	42
Anf. 55	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	43
Anf. 56	LARRY SÖDER (KD) replik	43
Anf. 57	ALIREZA AKHONDI (C).....	44
Anf. 58	LARRY SÖDER (KD) replik	46
Anf. 59	ALIREZA AKHONDI (C) replik	47
Anf. 60	LARRY SÖDER (KD) replik	47
Anf. 61	ALIREZA AKHONDI (C) replik	48
Anf. 62	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	48
Anf. 63	ALIREZA AKHONDI (C) replik	49
Anf. 64	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	49
Anf. 65	ALIREZA AKHONDI (C) replik	49
Anf. 66	JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	50
Anf. 67	JENNIE NILSSON (S) replik	52
Anf. 68	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	52
Anf. 69	JENNIE NILSSON (S) replik	53
Anf. 70	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	54
Anf. 71	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	54
Anf. 72	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	54
Anf. 73	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	55
Anf. 74	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	55
Anf. 75	TREDJE VICE TALMANNEN.....	56
	(forts.).....	56
	Ajournering.....	56
	Återupptaget sammanträde.....	56
	§ 4 (forts.) Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (forts. CU1)	56
	Anf. 76 KATARINA LUHR (MP).....	56
	(Beslut skulle fattas den 13 december.).....	59
	§ 5 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	59
	Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU1	59
	Anf. 77 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	59
	Anf. 78 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	62
	Anf. 79 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	62
	Anf. 80 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	63

Anf. 81	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	63	Prot. 2023/24:47
Anf. 82	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	63	12 december
Anf. 83	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	64	-----
Anf. 84	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	64	
Anf. 85	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	65	
Anf. 86	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	65	
Anf. 87	LINDA LINDBERG (SD) replik	67	
Anf. 88	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	67	
Anf. 89	LINDA LINDBERG (SD) replik	67	
Anf. 90	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	68	
Anf. 91	JOHAN HULTBERG (M) replik	68	
Anf. 92	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	69	
Anf. 93	JOHAN HULTBERG (M) replik	69	
Anf. 94	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	70	
Anf. 95	LINDA LINDBERG (SD).....	70	
Anf. 96	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	73	
Anf. 97	LINDA LINDBERG (SD) replik	74	
Anf. 98	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	74	
Anf. 99	LINDA LINDBERG (SD) replik	75	
Anf. 100	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	75	
Anf. 101	LINDA LINDBERG (SD) replik	76	
Anf. 102	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	76	
Anf. 103	LINDA LINDBERG (SD) replik	77	
Anf. 104	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	77	
Anf. 105	LINDA LINDBERG (SD) replik	78	
Anf. 106	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	78	
Anf. 107	LINDA LINDBERG (SD) replik	79	
Anf. 108	KARIN RÅGSJÖ (V).....	79	
Anf. 109	JOHAN HULTBERG (M) replik	82	
Anf. 110	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	82	
Anf. 111	JOHAN HULTBERG (M) replik	83	
Anf. 112	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	83	
Anf. 113	JOHAN HULTBERG (M)	84	
Anf. 114	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	86	
Anf. 115	JOHAN HULTBERG (M) replik	87	
Anf. 116	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	87	
Anf. 117	JOHAN HULTBERG (M) replik	88	
Anf. 118	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	88	
Anf. 119	JOHAN HULTBERG (M) replik	89	
Anf. 120	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	90	
Anf. 121	JOHAN HULTBERG (M) replik	90	
Anf. 122	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	91	
Anf. 123	JOHAN HULTBERG (M) replik	91	
Anf. 124	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	92	
Anf. 125	JOHAN HULTBERG (M) replik	92	
Anf. 126	MARTINA JOHANSSON (C).....	93	
Anf. 127	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	94	
Anf. 128	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	95	
Anf. 129	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	95	
Anf. 130	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	96	
Anf. 131	LINA NORDQUIST (L)	96	

Prot. 2023/24:47
12 december

Anf. 132 ULRIKA WESTERLUND (MP)	97
(Beslut skulle fattas den 13 december.).....	99
§ 6 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	99
§ 7 Anmälan om interpellation	100
§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar	100
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 20.50.	100

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2024